

نارامگرتن

له قورئان و فہرہ مروودہ صحیحہ کاندہ

محمد ملا فائق شاہ زہری

www.qra.ahlamontada.com
منادی القراء

چاپی یہ گہم

ئارامگرتن
له قورئان و فه رمووده صحیحه کاند

www.iqraa.ahlamontada.com

لکتاب (کوردی ، عربی ، فارسی)

نارامگرتن

له قورئان وفه رمووده صحیحہ کاندہ

نوو سینی

محمد ملا فائون شاره زوور

جایی به کم

۲۰۱۰ م

۱۴۳۱ هـ

📖 ناوی کتیب: نارامگرتن لهڅورثان وفهرمووده
صه حېحه کاند.

✍ نووسینی : محمد ملا فائق شارمزووری.

✍ و مرگيراني به سه رپهرشتي: م. ناصح مصطفى

✿ ژماره ی لاپهړه: ۷۵۴

✿ چاپخانه ی : په یومند

✿ نوره ی چاپ: په که م

✿ ژماره ی تیراز: ۲۰۰۰ دانه

✿ سالی چاپ : ۱۴۳۱ هـ - ۲۰۱۰ م .

✿ ژماره ی سپاردن: (۴۳۴)

تییینی:

بوده ست که وتنی نه م بهر هه مه به (کو) په یوه ندی

بکه به م ژماره موبایله وه: ۰۷۷۰۱۵۵۴۰۸۵

پیشگی

إن الحمد لله محمد، ونسبحه، ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضل فلا هادي له، أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أنه محمداً عبده ورسوله.

خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (آل عمران: ١٠٢).

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (النساء: ١).

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٥٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ (الأحزاب: ٧٠-٧١).

اما بعد:

فان اصدق الحديث كتاب الله وخير الهدي هدي محمد ﷺ وشر الامور محدلاتها، وكل محدلة بدعة، وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار^(١).

(١) هذه خطبة الحاجة التي كان الرسول ﷺ يفتتح بها خطبه ، ويُعلمها أصحابه ، وبوي هذه الخطبة سنة من الصحابة (رضوان الله عليهم) وقد أخرجها جمع من الأئمة في مصنفاتهم، مثل: الامام احمد في (المسند) (٢٧٢/٥)، ومسلم في (الصحيح) (٤٧٧/٥٩٢/٢) وفي (١٥٦، ١٥٢/٦، ١٥٧- بشرح النووي)، وابو داود في (السنن) (١٠٩٧)، والنسائي في (المجتبى) (١٠٤/٣)، والنسائي (١٨٨/٣)، وابن ماجه في (السنن) (١٨٩٢)، والحاكم في (المستدرک) (١٨٢/٣-١٨٣)، والطبراني في (المسند) رقم (٣٣٨)، والبيهقي في (السنن الكبرى) (١٥٣٥) (١٤٦/٧) و (٢١٤/٣)، وصححه الطيب (الالباني في (صحيح سنن ابن ماجه) (١٣٣١) وفي (المشكاة) (٣١٤٩) وفي (الكلم الطيب) (٢٠٥)، وانظره بتوسع في (خطبة الحاجة) (ص: ١٤-١٩).

برای موسولمانم خوی گه وړه زیاد له نه ووت جبار له قورئاندا باسی نارامگرتنی کړېووه، وه پټغه مېرې خواش ﷺ له ده په ها فهرمووده ی خویدا باسی نارامگرتنی کړېووه، وه هاوړه لانی به پټیز و تابعیه کان و زانایانی پایه به رز هریه کپان به جقریک له جقره کانی ستایشی په وشتی نارامگرتنیان بق کړېوین. چونکه له پلستیدا زیان و ټاین وابهستن به نارامگرتنه وه چونکه نارامگرتن سه رچاوه ی سه رجه م په وشته به رزه کانه و بېواد لړیش هم باسې رزور به لاره گرنگه و پټویسته وه ک پټویستی ټاو وه هوا بق زیان، وه بق نه وې شادی و سه ریه رزی دونه و قیامت به دده ست به پټنیت.

منیش لیره دا هه ستام به پشتولنی خوا به کړکړدنه وې هه موو به شه کانی هم به به ته گرنگه له قورئان و فهرمووده صحیحه کاند او وته ی زانبا به رزه کان، تا هه موو موسولمانیک ته واولم باسه بگات و بیت جزی سودی وه زیاتر به هره مند بیت له م په وشته به رزه. دواکرم له خوی گه وړه هم نوسرلوه مان بق بکاته مایه ی سوبمه ندنی بق خوم و سه رجه م برایانی موسولمانم، وه لیره دا پټویسته رزور سوپاس و پټزانین و ده ست خوزی خوم له برای به پټیم (م. ناصح مصطفی) بکه م که هه لسا به وه رگپړانی هم به هره مه له عه ریه یوه بق کوردی وه پاشان خوم پټیدا چومه ته وه، خوا نمونه ی زیاد بکات و زیاتر به ټاگای بکات له زانسه شه رعیه کان و هم ټابنه به رزه مان و بیکاته نورو پووناکي بق خه لکان تا له پټگه یوه موسولمانان باشتر له ټابنه کپان ټاشنا وسوبمه ندین. وه دواکرم له خوی گه وړه زانستی به سودمان پټ بیه خشیت و په نامان بدات له زانستیک که سودی نه بیت وه له سه ر پټگای هاوړه لانی پټغه مېرې ټاریز ﷺ و پټگه ی پټشیننه چاکه کان به رده و امان بکات ټابه خزماتیان شامببین له به هه شتی به ریندا. آمین.

باوکی عبدالله

محمد ملا هانق شارمزوی

سلیمانی - العراق

پېنځه ناراامگرتن ۱-

نارامگرتن له زمانه وانېدا: (الحبس) بریتیه له خوگرتنه وه.

وهك گېږدراوه ته وه له پېغه مېره وه ﷺ كه پنگری كړې وه له كوشتنی گيانداران به ستنه وېان ونيشانه لى گرتنه وېان وهك ده فرمويت: ((قل الصبر لا يمر بذب (لا محاء)). (گرتن و به ستنه وې موفيتك بق كوشتن، گشت گوناوه كانى نه و كه سه ده سپړنه وه)، هروها پېغه مېره ﷺ ده فرمويت: ((من حلف على يمين صبر))^(۱). (كه سيك سوپندى درق بخوات بق نه وې مالى كه سيك داگير بكات نه و كه سه له كاتيكدا ده گاته وه به خوا، خواى گوره لى توپړه به).

نارامگرتن له زار اوې شهر عېدا: بریتیه له خوگرتنه وې نه فس به و جوړه وې كه ژيرى و شهر دلوای ده كات. وهك هسه نى به صبرى (ﷺ) ده فرمويت: "هو الصبر عن محارم الله، والسماحة بفرائض الله" (بریتى په له نارامگرتى و خوگرتن له قه ده غه كړلوه كانى خواى گوره و نه نجامدانى فوزه كانى خوا).
حه جاجى كورى قه ربه ده لىت: "كظم الغيظ واحتمال النابة"^(۲) (نارامگرتن بریتیه له شار دنه وه و قوت دنه وې بق و كينه و بهرگه گرتنى ناږه حه تبه كان).

(۲) انظر: (النهاية في غريب الحديث والأثر) (۷/۳)، (ولسان العرب) (۴/۴۳۸)، ومن ذلك ايضاً الحديث الشريف عن انس (رضي الله عنه): ان رجلاً كان في عهد رسول الله (ﷺ) يبيع وكان في عقله صعب... فدعاه النبي (ﷺ) فنهاه عن البيع فقال: اني لا اصبر عن البيع. فقال النبي (ﷺ): ((ان كنت لاتصبر على البيع) فقل ما وها ولا خلافة))، واخرجه: ابو داود (۳۵۰۱)، والترمذي (۱۲۵۰)، والنسائي (۲۵۲/۷)، والدار الطنسي (۲۹۸۹-۲۹۹۰) وقال محققه: استاده صحيح ولفظ له.

(۳) انظر: (المفردات للراغب الاصفهاني) (۵۲۷۳)، و (المجالسة) للإمام الدينوري رقم (۱۱۵۵)،

نبین قهیم (ع) ده لیت: "قیل: حبس النفس عن الجزع والتسخط، وحبس اللسان عن الشكوى، وحبس الجوارح عن التشویش، وقیل: هو ثبات القلب عند موارد الاضطراب" (نارامگرتن بریتیه له گرتنی نهفس له ده پیرینی بیزاری و ناپه زایی، وه گرتنی زوبان له وتهی ناشیاو، وه گرتنی نه ندلمه کانه له شله ژان و شهزدهیی).

وه وتراوه: "هو الوقوف مع البلاء بحسن الأدب"^(٤). (نارامگرتن بریتیه له وهستان و خورگرتن له گه ل به لاو موسیبه تدا به شیوه ونه ریتیکی جوان).

وه طه بهری (ع) ده لیت: "الصبر: منع النفس محابها وكنها عن هواها"^(٥) (نارامگرتن بریتیه له خورگرتنه وهی نهفس له وشتهی خوشی ده ویت، و گتیرنه وه و دورخستنه وهی له تاره زووه ناپه واکانی).

وه سعیدی کوپی جو بهیر (ع) ده لیت: "الصبر إعراف العبد الى الله بما أصابه، وإحسانه اليه رجاء جزائه، وقد يجزع الرجل وهو لا يرى منه الا الصبر"^(٦) (نارامگرتن دان پیتدانانی به ندهیه بق خوای پهروه ردگاری به وهی که توشی هاتووه وه نه نجامدانی چاکه کانه به هیوای پاداشتی، جاری واهیهه پیاو له ناخیدا زور نامه مولاره و نه نها نارامگریشی پیوه دیاره).

(٤) انظر: (مدارج السالكين) (١/١٦٢).

(٥) انظر: (فتح الباري) (٢/٢٢١).

(٦) انظر: (الزهد) لابن المبارك (١١١)، و(الصبر) لابن ابي الدنيا (١١٣)، و (المجالسة)

پههكانى نارامگرتن:

(مراتب الصبر خمسة: فالصابر أعمها، والمصطبر: المنتصب للصبر المجلى به، والتصبر: متكلف الصبر و حامل نفسه عليه، والصبور: العظيم الصبر الذي صبره اشد من صبر غيره، والصَّابِر: الشديد الصبر فهذا في القدر والكم، والذي قبله في الوصف والكيف)^(٧)

١- صابر: ولته ئهه كه سهى له نارامگرتندا گهشگيرتبه له هه مووان.

٢- المصطبر: واته ئهه كه سهى نارامگره و توشى دان به خۆداگرتن و نارامگرى هاتووه.

٣- المصير: واته ئهه كه سهى زۆه له خۆى دهكاته تا نارامگرييت.

٤- الصبور: واته ئهه كه سهيه كه خاوهنى نارامگريهكى مهزنه و نارامگري له شينوه وچۆنايه تيدا له كه ساني تر زياتره.

٥- الصَّابِر: ولته ئهه كه سهيه بهردهوام نارامگره، له چه ندايه تيدا نارامگري له كه ساني تر زياتره.

وه وترووه نارامگرتن سى جوهره: (أن الصبر: هو التسليم والرضى بنزول المصائب والبلوى وتوطين النفوس عليها قبل حلولها. والتصبر: تجرّع مرارتها عند نزولها ومجاهدة النفس على هدونها وسكونها. والاصطبار: استقبال ما ينزل منها من المصائب والبلوى بالطلاقة والبشر وإنظار ما لم ينزل منها بالاعتبار والظكر)^(٨)

١- الصبر: واته ئهه ویش گهردن كه چى و پازى بوونه به به لاو موسيبيته و پاهينانى نه فسه له سهى، پيش ئههه توشى بيت.

(٧) انظر: (مدارج الصالحين) (٢/ ١٦٥) و (بصائر ذوي التمييز) (٣/ ٣٧٨)، (مختار الصحاح) (١٤٩).

(٨) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (١٤٩).

۲- التصير: واته: توشینی نارچهته نارامگره له کاتی هاتنیدا و نیکوشانه له گه له نهفسدا تا بئ دهنگ و هئمن بیت.

۳- الاصطبار: پتیشوای کردنی نارچهته و به لا به بزه و بوخوشیییه وه، وه چاره پوان بوونی نه وهی که توشی نه بووه له به لاو موسیبه ت به چاوێکی گه شبینی و تی پوانینه وه.

پتییسته بزانهن که نارامگرتن له تاییه ته ندیه کانی مرقفه، وه نه م نارامگرتنه هیچ چاره پوان ناکریت له گیانه به ران له بهر ناته واویان، وه زال بوونی ناره زووه کان به سه ر گیانه به ران به بئ نه وهی هیچ شتی که به ر لمبه ری بوه ستیت.

وه هه روه ها نارامگرتن له مه لاتیکه ت چاره پوان ناکریت چونکه نه وان کامل و ته وان له هه مو پویه که وه نه وان هیچ ناره زوویه کی خراپ زال نه کرا به سه ریاندا تا لایان دات له ناماده بوونیان له خره ته خوی په روه ریدگاریان تا پتییستیان به دزایه تی و به گژا چوونه وهی نه و هۆکارانه بیت که دووریان ده خاته وه له ناماده بوونیان لای خوی گه وره و میهره بان به لام مرقفه کان له کاتی مندالیان به ناته واوی دروست بوون وه ک گیانه به ران، وه هیچ شتیکیان تیدا دروست نه بووه جگه له ناره زووی خواره مه نی که نه و پتییستی پییه تی، له نوایدا ناره زووی گه مه ر گالته و خوجوانی تیدا دیته دی، وه له نواتردا ناره زووی هاوسه رگیری، وه هیشتا هئێی نارامگرتنی تیدانه، هه ر کاتی که ژیری مرۆژ جموجۆلی کرد و به هئیز بوو، نه و کات بنه مای پرشنگی پئ نیشاندهر گه شه ده کات له سه رخۆ ناوه کو ته مه نی بالغ بوون وه ک ده رکه وتنی پۆشنایی به یانی تاوه کو هه لدی پانتایی پۆژ، به لام پئ نمونه که ی ناته ولوه و پئ نیشاندهری کی نی په بژ وه ده ست هئێانی به رزه وه ندیه کانی دواپۆژ هه ر کاتی که نه و کسه په یوه ست بوو به ناسینی شه رعه وه نه وشته ی په یوه ست به نوپۆژه وه تیدا پرشنگدرتر ده بیت، به لام

سروشتي مرقه واده كات نهوشتهى خوش بویت كه خوى ناره زووى ده كات به لام داواكارى شهر و عقل قه ده غه ی ده كات وجهه نگیش له نیتوانیانا هه لگیسساو و نا ئۆده هه مبه، وه پینگ و شوینی نه و جه نگیش دلی به نده یه، نارامگرتن بریتیه له: جی گبربوونی هۆكاره كانی ناين له به رامبه ر هۆكاره كانی ناره زووه كان، وه نه گه ر نارامگرتن جیگير بێت تا زال بێت به سه ر ناره زووه كاندا، نه وكات نه و كه سه له پیزی نارامگرتن ده بێت، وه نه گه ر نارامگرتن كه ی لاواز بوو تاوه كو ناره زوو زال بوو به سه ریدا و خوگرنه بوو له دوورخستنه وه ی له خوى نه وكات نه و كه سه ده بێت به شوینی كه وته ی شه یاتانه كان، كه واته: نارامگرتن بریتیه له: جیگيربوونی هاندانی ناين له به رامبه ر ناره زووه كان، تا نه م پووبه پووبوونه وه و كی به ركی كرنه له تاییه ته نديه كانی ئاده میزاده ^(٩)

وه فه یروژ ئابادی سه باره ت به هه مان باسی واته: پله كانی نارامگرتن ده لیت: "ورعاً خولف بین أحماته (أي الصبر) بحسب اختلاف مواقفه، فان كان نفس المصيبة سُمي (صيراً)، وان كان لي محاربة سمي (شجاعاً)، وان كان في امساك الكلام سُمي (كَيْمَاناً) وان كان عن فضول العيش سُمي (زهداً)، وان كان عن شهوة الفرج سُمي (عِفَةً)، وان كان عن شهوة طعام سُمي (شرف النفس)، وان كان عن اجابة داعي الفصير سُمي (حِلْماً)" ^(١٠) (هه نديك جار جياوازی هه یه له نیتوان ناوه كانی نارامگرتن به گوێره ی شوینه كانی، نه گه ر نه و نارامگرتن به كار هینتره بق به لاو موسیبه ت ناوده بریت به نارامگرتن، وه نه گه ر به كار هینتره بق شه پ ناو ده بریت به نازییه تی، وه نه گه ر به كار هینتره بق گرته وه ی وته ناوده بریت به په نهانی، وه نه گه ر به كار هینتره بق خوشی زیان ناوده بریت به پارێزگاری، وه نه گه ر به كار هینتره له ناره زووه كانی

(٩) انظر: (مختصر منهاج القاصدين) (ص: ٢٦٨-٢٦٩).

(١٠) انظر: (القاموس المحيط) (٢/٢٧٦).

په گزنی ناو ده بریت به داوین پاکي، وه نه گه به کاره پتیرا له ناره زووه کانی خواردن ناو ده بریت به نفس به رزی، وه نه گه به کاره پتیرا بۆ به ربه سستی توپه بوون نه و کات ناو ده بریت به له سه ر خویی).

نارامگر کۆکه ره وه ی گشت کردارنکی چاکه یه، نه مهش پتویسته بۆ به نده له گشت کات و ساتنکدا، چونکه مرقه کان هه میشه به لا و موسیبه ته کان له رینگه یاندا یه، له بهر نه وه شه هه میشه و هه رده م پتویستیان به نارامگرتن هه یه، نه ویش که بنچینه ی باوه په چونکه باوه په سو به شه به شتیکی سو پاس کرنه و به شتیکی تری نارامگرتنه، وه به سه بۆ نارامگرتن فه زل و گه وره یی، هه ر کاتیک بووه هاوړی به لا و موسیبه ت ده یگوریت بۆ نیعمه ت و تاقیکرنه وه وزانست و به رچاویوونی، هه ر کات به جوانی نارامگریته هه ر وه ک خوی گه وره ده فه رمویت ﴿فَأَمَّا رَبٌّ لَا تُدَّخِرُ كَيْدًا﴾ (المعارج: ۵). هه ر کاتیک نارامگرتنی مرقه نارامگرتنکی جوان بوو شایسته ی نه وه یه پاداشتنکی بۆ شو ماری بدرتته وه هه ر وه ک خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿قُلْ يٰعِبَادِ الَّذِيْنَ ءَامَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِيْنَ اَخْسَاُ فِيْ هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّارْزُقُوْا فَاِنَّ سَعِدَ الْاِنْسَانُ الَّذِيْ اتَّقَى الصِّرَاطَ اَجْرُهُمْ يَفْرِجُ حِسَابَ﴾ (الزمر: ۱۰).

وه هه ر کاتیک له مرقدا نارامگرتن نه هاته دی پتویسته له سه ری نقد بکات به خوی تاوه کو نارامگرتنه که ی بۆ بگه ریتته وه و خوی گه وره شه به وه فه رمانمان پی ده کات و ده فه رمویت: ﴿يٰكٰٓيْهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوا اصْبِرُوْا وَاَصْبِرُوْا وَاَطِيعُوْا وَاَتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ﴾ (آل عمران: ۲۰۰). (ئهی نه وانه ی باوه پتان هیناوه خۆپاگرین، وه له خۆپاگرتنیشدا پێشه نگ بن وه په یوه ست بن و له خوا ترس بن به لکو خوا سه رکه و تووتان بکات).

ئيبن قهيم (عليه السلام) له ليكدانه وهى نه م تايه تدا باسى له پله كانى نارامگرتن ده كات و ده فرمويت: "امرهم بالصبر، وهو حال الصابر في نفسه، والمصابرة مقاومة الخصم في ميدان الصبر، فانها مفاعلة تستدعي وقوعها بين اثنين كالمشاة والمضاربة وهي اذن حال المؤمن في الصبر مع خصمه، اما المراقبة فهي الثبات واللزوم والاقامة على الصبر والمصابرة، فقد يصبر العبد ولا يصابر، وقد يصابر ولا يرابط، وقد يصبر ويصابر و يرابط من غير تعبد بالتقوى فاخيرهم سبحانه وتعالى ان ملاءك ذلك كله التقوى وان الفلاح موقوف عليها فقال (وَأَتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ)" (١١) "خوای گه وره فرمانى كړېووه به بنده كانى نارامگرتن، نه مهش حالى نارامگرتنه له نه نفسى خوياند، (والمصابرة) واته: پووبه پووبوونه وهيه له گه له به رامبه ركه تدا له مهيدانى نارامگرتندا، نه مهش كاردانه وهيه كه و ده خوځونى كه ببيت له نيوان دوو كه سدا وهك جوين دان و ليدانى په كترى، نه مهش حالى نيعانداران و باوه پدارانه له نارامگرتندا له گه له هاوړښه كانياندا.

به لام (المراقبة) واته: خوځونى و پابه ند بوون و به رده ولى له سر نارامگرتن و خوځايتيان له سر نارامگرتن هه ندى جار بنده نارام ده گرت بى كاتيكي كه م و زځد له خوځى ناكات تا به رده وام بيت له سر نه و نارامگريه وه هه ندى بنده به رده وام ده بيت له سر نارامگري به لام له سته گري نارامگريدا ناميښته وه، هه ندى جار نارامگرو خوځاگر و دان به خوځولگر ده بيت بى نه وهى خواناس بيت و پاريزگارو له خوځولرس بيت. خوای گه وره هه والمان پسى ددهات و ده فرمويت به راستى چاوگ و جله وى گشت نه مانه ته قولو خواناسى په، پزگارى موقوفيش هر

په يوه سته به ته قوا و خواناسی يه وه خواى گه وړه ده فه رموئيت: (وَأَنفُوا اللَّهَ لَمَلَكُم تَقْلُحُونَ) (له خواب تر سن بى نه وهى سه و فرازين) "

نارامگرتن ده گه پټه وه بى ټيگه پشتمنى مړؤ بى قه زاو و قه دهر هه روه ك
په حياى كړې په مان ﷻ ده فه رموئيت: "الصبر الأتقى حالة سوى ما رزقك الله،
والرضا بما قضى الله من أمر دنياك وأخرتك" (۱۲) "نارامگرتن: برتپه له وهى ناواته
خولزى هيچ شتېك نه بېت جگه له وهى خواى گه وړه پسى به خشېويت له پټق و
پټزى، وه پازى برون به وهى خواى گه وړه بى نوى ديارى كړدوه له دونيا و
قيامه تدا!"

وه شېين ته يميه (ﷻ): "له باره ي جوړه كانى خه لكى له نارامگرتندا
ده فه رموئيت: خه لكى له ته قوا دا كه گوئ راپه لى كړدى فه رمانه كانى نايه و
نارامگرتنه له سه نه وهى كه بوى ديارى كړلوه له نه اندازه ي بوونه وه ردا خه لكان
له وه دا چولر به شن:

۱- خاوه ن ته قواو نارامگرتن: نه مه ش نه وانه كه خواى گه وړه نيعمه تى خوى
پژاندوه به سه رياندا له گړوى به خته وه راندا له دونيا و قيامه تدا.

۲- نه وانه كه جوړك له ته قواو خولناسيان هه په به لام به بى نارامگرتن:
وه ك نه وانه ي كه نوئژ و خولناسى و نه ركه كانى ترى ناين جى به جى ده كهن، و
خويان له قه ده غه كړاوه كان ده پاريزن به لام كاتيك په كيكيان توشى موسيبه ت و
نه خوشى و وينه ي نه وانه بېن يان توشى زهره ر زيان بېن له مال و سه روه تيان
يان شه روه ف و ناموسييان، زور ده توقين و نا په حه ت ده بېن و زور په ناشرينى ده رى
ده بېن.

۳- نه وانه که جَزَیْک له نارامگرتنیان هه به لام ته قوایان نی په:

نومنه ی نه و تاناکارانه ی که نارامگرن له سه ره شه ی توشیان ده بیت له سه ره نه نجام که یاندانی تاوان و ناره زهوه کانیان وه که نه و چه ته و دز و پی گرانه ی که نارام ده گرن له سه ره نه و نیش و نازارانه ی توشیان دیت له پیتاو به ده ست خستنی داگیر کردن و برندی مالی حرام.

۴- نه مهش خرابترین به شه کانه: نه وانه که ته قوای خواناکه ن کاتی بتوانن وه نارامیش ناگرن کاتیک گیرده ده بن، نا نه مانه خرابترین و زالمترین و سه ره کش ترین و سه مکارترین که سانیکن کاتیک ده سه لاتیان هه بیت، وه سوک ترین و که ساس ترین که سانیکن کاتیک بن ده سه لات بین.

مه ره کانی نارامگرتن

۱- نیعت پاکي نارامگرتن ته نها له پیتاوی خوا دا:

خوای که وره ده فهرمویت: ﴿وَلِرَبِّكَ تَأْسِيرٌ﴾ (الدلر: ۷) (ته نها له به ره زامه ندی په ره وردنگارت خور لگریه)، وه سوواره ده فهرمویت: ﴿وَالَّذِينَ صَبَرُوا أَبْنَاءَ وَجُو رَيْهِمْ إِنَّا...﴾ (الرعد: ۲۲) (نه وانه ی که نارام ده گرن بق به ده ست هینانی په زامه ندی په ره وردنگاریان...). وه پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فهرمویت: ((اِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى...)). (گشت کردلرێک په یوه سه به نیه ته وه، وه گشت ناده میزانیک به گویره ی نیه ته که یان پاداشتیان ده درته وه...)).

سه عیدی کوپی جو به یز ﷺ فهرمویه تی: ((الصبر في المصائب هو إعراف النفس لله لما أصاب العبد وإحسابه عند الله رجاء ثوابه، فذلك الصبر الذي يثيب عليه الاجر العظيم، وإنك لتجد الرجل صبوراً عند المصيبة جليداً وليس بحسب لها ولا راج لثوابها

لږاذا تفكرت في صبر المصاب وجب صبران أحدهما لله والآخر خليفة تكون في الانسان،
 وأما جزع المصيبة فهذا لا يختصها العبد عند الله ولا يرجوا ثوابها ويرى أنه سوء أصابه
 فذلك الجزع يفعل ذلك وهو متجلد لا يتبين منه إلا الصبر^(۱۳) ((نارامگرتن له به لای
 موسیبهت دا بریتیه له دان پیدلانی نه فس بق خوی پروه ردگار سه بارهت به وهی
 که توشی به ندهی کړدوه، و به هیوا و چاوه پوانی پاداشته لای خوی
 پروه ردگار، نه وه نه نارامگرتنه به که مړوږ پاداشتیکی نذر گه وړه لای له سر
 ده درننه وه، به پاستی تو جاری وله به پیاویتی نارامگر ده بیننی له کانی به لای
 موسیبهت دا به لای به هیوا و چاوه پوانی پاداشت نیه لای خوی گه وړه، هر کاتیک
 وړدویوته وه له نارامگرتن له سر به لای موسیبه ته کان پتویستت به دوو نارامگرتنه
 به کنکیان له بهر خوی و نووه همیشیان به هوی نه وه پوه شته به که له مړوږدا
 هیه، به لای نا په حتی موسیبهت نه وه به که بنده تو ماری ناکات به کاری چاکه
 لای خوی پروه ردگار وه نو میدی پاداشته که شنی ناکات واده زانیت، که
 خرابه به که تاوانیکه توشی بووه و واش ده کات که ته نه نارامگری پتوه دیار
 بیت)).

وه هر سه بارهت بهم باسه نه بو مه یعون ﷺ ده فهرمویت: "إن من شروط الصبر
 أن تعرف كيف تصبر ولن تصبر وما تريد بصرك وتحتسب في ذلك وتحسن النية في ذلك
 لعلك أن يخلص لك صبرك"^(۱۴) "واته له مەرجه کانی نارامگرتن نه وه به که بزانت
 چوڼ نارام ده گړیت وه بق کي نارام ده گړیت وه مه به سست چي به له
 نارامگرتنه که ت و به هیواي پاداشتی خوا ببیت ونیه ت نذر باش بیت له وپواره دا
 به لکو نارامگرتنه که ت به پاکی بیت".

(۱۳) انظر: (الصبر) لابن أبي الدنيا رقم (۱۸۸).

(۱۴) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (۶۲).

٢- نه بوونی نارېزایی:

واته زویانت بگړیت له نارېزایی. بېشری کړې حارس (ﷺ) ده لیت: "الصبر الجمیل الذي لا شکوی فيه الى الناس" (١٥) "نارامگرتن جوان نه ویه نارېزایی وسکا لای تیدا نه بیت لای خه لکی"

وه ټیپن ته یمیه (ﷺ) ده فرموت: "...والإنسان لابد له من حصول ما يحتاج إليه من رزق ونحوه ودفع ما يضره وكلا الأمرين شرع له أن يكون دعاؤه لله فله ان يسأل الله واليه يشتكي كما قال يعقوب عليه السلام: ﴿ قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَنِي وَحُرِّزَ إِلَى اللَّهِ ﴾ (يوسف: ٨٦)، والله تعالى ذكر في القرآن المجر الجميل والصفح الجميل والصبر الجميل وقد قيل: أن المجر الجميل هو المجر بلا أذى: والصفح الجميل صفح بلا معاتبة: والصبر الجميل صبر بغير شكوى الى المخلوق ولهذا فُريء على أحمد بن حنبل في مرضه: أن طارواً كان يكره أن يمرض ويقول انه شكوى فما أن أحمد حتى مات. وأما الشكوى الى الخالق فلا تنافي الصبر فان يعقوب عليه السلام قال: ﴿ فَصَبْرٌ جَمِيلٌ ﴾ (يوسف: ٨٣) ، وقال ﴿ قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَنِي وَحُرِّزَ إِلَى اللَّهِ ﴾ وكان عمر بن الخطاب عليه السلام يقرأ في الفجر بسورة يونس ويوسف والنحل فمر بهذه الآية في قراءته فبكى حتى سُمع نحيبه من آخر الصفح" (١٦) "تاده ميزاد پتويسته نه وشتانه ي که پتويسته پتيه تي به ده ستي بيتي له لېڅ و پڅي و هاوېنه نه وانه و پتويسته نه وشتانه ي که زياني هيه بوي له خوي دور بخاته وه له به ده ست هيناني نه و دو کارده و پتويسته که داو لگرتي هر له خوا بيت، وه ته نها سکا لگه شي هر لای نه و بکات. هه روه ک

(١٥) اخرجه: ابو نعيم في (الحلية) (٣٥٠/٨) ، والحاظ ابو الفضل الاصميهاني في (سير السلف

الصالحين) (١٠٨٢/٣).

(١٦) انظر: (العبادة وحقيقة العبودية) (ص: ٢٢)، وانظر (مسائل في الزهد والتقوى) (ص: ٢٢- ٢٣).

یه عقوب عليه السلام فهرمووی: سکالای غم و په ژاره ی خوم هر لای خواده که م خوای گهر باسی و از هینان و چاویوشی و نارامگرتنی جوان ده کات، و ترو و از هینانی جوان: بریتیه له و از هینان به بی نه زیه تان، و چاویوشی جوان: بریتیه له چاویوشی یه که هیچ په خنه و لومه یه کی تیادا نه بیټ، و نارامگرتنی جوان: بریتیه له نارامگرتنیک که هیچ سکالا و ناراه زایی یه کی تییدا نه بیټ بق لای دروست کراوه کان، نیمام نه حمدی کوپی حنبهل (عليه السلام) له کاتی نه خوشبه که یدا بقی خویند رایوه که تاوس به لایوه ناخوش بووه گریان ونوکه ی نه خوش وه ده بیوت نه مه سکالا و ناراه زایی یه نیمام احمدیش تا گیانی له ده ستدا و مرد گریان و نوکه ی له کاتی نه خوشبه که یدا نه کرد، به لام سکالا بق لای په روه ردگار هیچ دزایه تی نارامگرتن نی یه و دروسته. یه عقوب عليه السلام فهرمووی: (نارامگرتنیک جوانم ده بیټ، وه (من سکالای خه م په ژاره ی خوم نه نها بق لای خوا ده به م). وه عومه کوی خه طاب عليه السلام له نوژی به یانیدا سوره تی یونس و یوسف و نه حلی ده خویند هر کاتیک بگه یشتایه ته نه م ثایه ته ده گریا تا وه کو له کوتایی ریز و سه فه که دا گوینان لی ده بوو.

وه نه عمه ش (عليه السلام) ده لیټ: "مثل الذي يشكو إلى أخيه كمثل الذي يغسل إحدى يديه بالأخرى". "نمونه ی نه و که سه ی که سکالا ده بانه لای برای خوی وه که نه و که سه وایه که یه کیک له هر دو دهستی به وی تریان بشوات"

خوای گهره ده فهرمویت: ﴿فَاصْبِرْ صَبْرًا جَبِيلًا﴾ (المارج: ۵)... (ای صبر بلا جزع ولا اذی ولا شکری، قبل للقمان الحکیم: (ای الناس اصبر؟ قال: صبر لا یبغیه اذی) (۱۸). "مانای ثایه ته که نه وه یه نارامگریټ به بین سکالا و تازر، و ترا به لوقمانی حه کیم:

(۱۷) انظر: (الزهد) لابن المبارك برقم (۸۲۳) وقال محققه: اسناده صحيح.

(۱۸) انظر: کتاب (الحسن) ابن أبي الدنيا برقم (۱۹۴).

چ که سټک له ناو خه لکیدا زږد خټپاگرو نارامگره ؟ فه رموی نه و که سه په نارامگرتنه کی نه شکه نهج و نازاری به ناوله نه په ت

وه شیخ عبدالقادر گیلانی (رحمته الله علیه) ده لیت: "لیکن الله مُعْلِمُکَ وَمُؤَنِّسُکَ وَعَمَلُ شُکْرَکَ إِنْ النَّاسَ لَا یَفْعَلُونَکَ وَلَا یُضِرُّونَکَ وَلَا یُعْطُونَکَ وَلَا یَمْنَعُونَکَ" (۱۹) "ته نه ا هر با خوا ماموستا و هاو ده م و جیگه ی سکالات بیت چونکه ناده میزاده کان سود وزیانت پی ناگه یه نن وه هیچ پی نابه خشن و هیچ لی قه ده غه نا که ن"

وه ثبین قه یمی جه وزی (رحمته الله علیه) ده لیت: "إِنَّ الشُّکْرَی اِلَى اللَّهِ عِزٌّ وَجَلٌّ لَا تَسَالِی الصِّرَ، وَانَّمَا یُنَا لِی الصِّرَ شُکْرَی اللَّهِ اِلَى الْمَخْلُوقِیْنَ، کَمَا رَأَى بَعْضُهُمْ رَجُلًا یَشْکُو اِلَى آخِرِ فَاقَّةٍ فَقَالَ: يَا هَذَا تَشْکُو مِنْ یَرْحَمُکَ اِلَى مَنْ لَا یَرْحَمُکَ" (۲۰). "سکالا بردنه لای خوی پروه دگار پنجه وانه ی نارامگرتن نی به، کاتیک پنجه وانه ی نارامگرتن ده کات که سکالای خوی پروه دگار بولای بنده کانی خوا بیات، وه بینرا که سټک سکالای نه بوونی لای که سټکی تر ده کرد و نه ویش پی و ت: تو سکالا له که سټک ده که یت که به به زه ییه بول لای که سټک که بی به زه ییه به رامبه رت، له به نه مه شه به رزترین جوره کانی نارامگرتن نارامگرتنیکه که شکایه تی بولای بنده کانی خوا تیدا نه بیت که به نارامگرتنی جوان ناو برلوه"

مه روه ها ثبین و قه یم (رحمته الله علیه) ده ف رمویت: (نه زان سکالا له خوا ده کات لای بنده کانی نه مه ش نه و پهی نه زلنینه به رامبه ر سکالا لیکرلو سکالا لاکراو، چونکه نه و که سه گه ر خوی پروه دگاری بناسیایه سکالای لی نه ده کرد وه نه گه ر

(۱۹) انظر: (حلیة الأولیاء) (۱۵۰/۴).

(۲۰) (تهذیب مدارج السالکین) (ص: ۳۵۶)، و فی روایة (إن سفیان الثوری (رحمه الله) رای رجلا عند قوم یشکو ضیقہ، فقال له یا هذا شکوت من یرحمک الی من لا یرحمک) و انظره فی: (تاریخ دمشق) لابن عساکر (۲۶۸/۱)، و (المجالسة) للذینوری (۱۳۱۸).

ئادەمیزادەکانی بناسیایە بەهیچ شتووەیە سکاڵای بۆلەندەبردن، وەهەندیک لە پێشینان کەسیکیان بینی سکاڵای نەبوونی خۆی بردبوو لە سێک و باسی پێزیستی یەکانی خۆی لادەکرد، ئەویش وتی: ئەو کەسە سکاڵات کرد لە کەسێک کە پەحم و بەزەیت پێ دەکات بۆ لەلای کەسێک کە پەحم و بەزەیت پێ ناکات.

خوێناس ئەو کەسە کە ئەنەها سکاڵای خۆی لای خوا دەکات، وە لەویش خوێناس تر ئەو کەسە کە سکاڵا لە نەفسی خۆی دەکات لای خوا لەو کارانە کە بوونەتە هۆکاری زالبوونی خەڵک بەسەریدا و تەماشای ئەم ئایەتە پێرژە دەکات دەفەرموێت: ﴿وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فَمِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْلَمُ أَنَّ كَيْدَ﴾ (النور: ۳۰). (هەر بەلایە کتان توش بوو، هەموو بەهۆی کردەوهی خۆتانەوه بوو، وە لە زۆریک لە گوناھەکانیشتان بۆرلین و لەسەری سزلمان نەداون).
لە ئایەتیکی تردا دەفەرموێت: ﴿مَا أَصَابَكُمْ مِّنْ حَافٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكُمْ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا﴾ (النساء: ۷۹). (هەر خوشی و چاکە یەکت توش بوو لە خواوەیەوه و هەر ناخوشی و خرابە یەکیشت توش بوو لە خۆتەوهیە واتە: بەرھەمی کرداری دەستی خۆتە، خۆت بەخۆتی دەکەیت و ئێمە توێمان ناردوو بە پێغەمبەر بۆ تەوێی خەڵکی و خواش بەسە ئاگادار و شایەت بێت بۆ گەیااندنی بەرنامەکەی خوا).

وە دەفەرموێت: ﴿أَوَلَمَّْا أَصَابَتْكُمْ مُّصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ بِشَيْئٍ قَلِيلٍ أَنَّهُ هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَوِيٌّ﴾ (آل عمران: ۱۶۵). (ایا کاتێک بەلار ناخۆشیە کتان ترووشەات (لە جەنگی نوھود) دا بۆ دڵین: نەمە جی برو؟ بۆ وامان بەسەر هات؟ لە کۆتو ئەمەمان بۆ هات؟ ڕێیان بلی: ئەو بەلایە لەلایەن خۆتانەوه توشان

هات (کاتیک فهرماني پتغه مبرتان شکاند و ته معای دویا له دهر ووتاندا جوولا) بهرستی خوا دهه لاتی به سر ده سرو شتیکنه همیه، (بمندی چاکه کانیسی کاتیک ههله بکمن تووشی به لایان ده کات)...
 که واته سی پله ی ههیه: "اعصها ان تشکوا الله الی خلقه، و اعلاها ان تشکوا نفسک الیه، و اوسطها ان تشکوا خلقه الیه"^(٢١). "بین نرخ ترینیان نه وهیه سکالا له خوا بکه یت لای بهنده کان، بهرترینیان نه وهیه سکالا له نفسی خوت بق لای په روه ردگارت بهریت، وه مام ناوه ندیان نه وهیه که سکالا له دروست کراوه کان بکه یت لای په روه ردگارت"

٣- نارامگرتن له وساته وخته دا پتو پسته که تیایدا تووشی به لا بوو بیت: نه نه سی کورپی مالیک ﷺ ده گنیزته وه له پتغه مبرری خوا ﷺ که فهرموویه تی: (...إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّلَاةِ الْأُولَى))^(٢٢). (نارامگرتنی راسته قینه له یه کم ساتی بیستنی هه والی ناخوش و تووشبوونی به لا ده بیت).

٤- بهنکردنی نه نفس له نار مزای و نار چه تی دهر برین.
 ٥- بهنکردنی نه ندانه کان له و کردارانه ی که دزایه تی نارامگرتن و نار مزای له خوی بهر و هر دگاری تیدا بیت.

٦- دور که و تنه وه له پاک راگرتنی نه نفس: سوفیانی سه وری (علیه) ده فهرمویت: "ثَلَاثٌ مِنَ الصَّبْرِ: الْأُحْدِثُ بَوِّجِکَ، وَلَا بِمَصِیْکَ وَلَا تَزْکِیْ نَفْسْکَ"^(٢٣). "سی شت له نارامگرتنه وهیه: باس له ئیش و

(٢١) انظر: (الفوائد لابن القيم (ص: ٨٧ - ٨٨).

(٢٢) أخرجه: البخاري (١٣٠٢)، ومسلم (٩٢٦).

(٢٣) انظر: (تفسير القرآن العظيم لابن كثير (٤٨٩/٣).

نازارت نه کيټ، وه باس له به لا و موسيبت نه کيټ، وه نه فسي خوت به پاک نه زانيت".

به شه کاني نارامگرتن به گوږه ي پهيوه ندي په کاني

نارامگرتن به گوږه ي پهيوه ندي په کاني سې به شه:

۱- نارامگرتن له سره لمرزه کاني خوي گه وړه و ون نه کردنيان و به جي گه ياندنيان.

۲- نارامگرتن له سره خومور خستنه وه له قه ده غه کرلوه کاني خوي گه وړه؛ نارامگرتن له سره گونا و تاوان و و سرپنچي په کان و ږنگه پټنه درلوه کان.

۳- نارامگرتن له سره قه زلو قه ده ي خوي گه وړه و ميره بان و پزي بوون پټيان نه مه ش پټويسته نارازي نه بټ و باوه پټ پټي مه بټ وه هر که سينک نه م سې به شه ي تيدا بټ دې نه و که سه له پوي نارامگرتنه وه کامل و نه واوه، وه خوشي دونيا و قيامتي به ده ست هيناوه وهيچ که سينکيش پټي ناگات نه نها له ږنگه و پردي نارامگرتنه وه و ده يگاني، هر وه ک چون ه موو که سينک له ږنگه ي پردي سیراته وه ده گاته به مه شت.

عمری کوپی خه طاب ﷺ ده فهرمويت: "عمر عيش ادر كناه بالصبر ولو ان الصبر كان من الرجال كان كريماً" ^(۲۱) "چاكترين ژيانك كه پي گه يشتويين به هوي نارامگرتنه وه بووه، وه نه گه نارامگرتن له پياوان بوايه نه وا که سينكي به خشنده ده بو".

انه م سې جوړه ش که باسما ن کرد ه مان و ته په که شيخ عبدالقاري گه يلاني باسي کرده له کتيبي (فتوح الغيب) دا: و ده لټ (به نده پټويستی به فرمانيکه

(۲۱) انظر: (الصبر) لابن أبي الدنيا (۶)، و (الطب النبوي) (ص: ۲۵۷) و (عدة الصابرين) لابن

القيم (ص: ۲۲).

جی به جی بکات، وه قه ده غه کرلوئیکه خوی لی بیاریزیت، وه قه زلو قه ده ریکه نارامگرتن له سه ری^(٢٥).

وه نیامی حوله پمش (ﷺ) سه بارت به به شه کانی نارامگرتن ده فهرمویت:

١) نارامگرتن له سه ر ناپه هتی به جی گه یاندنی عبادت و خواناسی

٢) نارامگرتن له سه ر موسیبه ته ناپه هته کاره سات نامیزه کان.

٣) نارامگرتن له سه ر نازاری سه ریچی کاران.

٤) نارامگرتن له سه ر ناره زووه کان و دزلیه تی کردنی نه فس^(٢٦)

نین و نه بی دوتیا (ﷺ) ده فهرمویت: "ان الصبر علی عشرة وجوه: - الصبر عن المعاصي وعلى الفرائض والشبهات والفقر والوجاع والمصائب وعلى اذى الناس وعن الشهوات ولفضول الكلام والصبر على التواكل"^(٢٧) "واته نارامگرتن ده جتوره، نارامگرتن له سه ر تاوان و گوناوه وه له سه ر فهرزه کان و ناره زووه کان و نه و شتانه ی که شوبه ی لی ده کریت و جی گومانن، وه نارامگرتن له سه ر نه داری و هه ژاری وه نیش و نازلو به لا و موسیبه ت، وه نارامگرتن له سه ر نه شکه نه و نازاری خه لکی وه له و ته ی زیاده، وه نارامگرتن له سه ر سوننه ت و کاره چاکه زیاده کان"

(٢٥) انظر (عدة الصابرين ونخبة الشاكرين) ص (٢٣) ، وانظر: (الدر المنثور) (١/٦٦) ، و

(كنز العمال) (٦٥١٥) ، و(اللاي المنورة) (٢/٢١٠).

(٢٦) انظر: (شعب الایمان) للامام الحلبي (ص/٢٧٣).

(٢٧) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (١٥٠).

جۆرمکانی نارامگرتن

۱- نارامگرتن له سه ر نه نجامدانی فهرمانه کانی خوی گه و ره به گشتی:

خوی گه و ره و میهریان دولمان لی ده کات که نارامگریین له به جی گه یاندنی فهرمان و نه رکه کانی سه ر شانمان وه ک خوی گه و ره ده فهرمویت: ﴿رَبِّ اَلْاَنۡوَابِ وَالۡاَرۡضِ وَمَا بَیۡنَہُمَا قَاعِبۡدُہٗ وَاصۡطَبِرۡ لِّعَذۡبِہٖ هَلۡ تَعۡلَمُ لَہٗ سَیِّئًا﴾ (سرم: ۶۵). طه به ری ده لیت: "واته با نه فست نارام بگریت له سه ر جی به جی کردنی فهرمانه کان و خو دوورگرتن له قه ده غه کراوه کان وه گوئی پایلی په روهردگار، پیویسته له سه ر موسولمان به ندایه تی و عیباده تی خوی په روهردگار بکات، وه خوگریت له سه ر خواناسی بن زارو بن توانا و ماندوونه بیت و نارامگرییت وه ک نارامگرتنی هاوه لی له گه ل هاوه له کانی خوی له کاتی. پوه به پوه یونوه و تیکوشان له پیناو خوادا".

موغه پره ی کوپی شوعبه ﷺ ده گپیتته وه و ده فهرمویت: "کان علیہ الصلاۃ والسلام یقوم لی اللیل حتی تترؤم قدامہ. ویقال لہ: کَیۡفَ تَصۡتَعِ ہٰذَا وَلَقَدْ غَفَرَ اللّٰہُ لَکَ مَا تَقَدَّمَ مِنۡ ذَلِکَ وَاٰخِرُ ؟ فِیقول: ((اَفَلَا اَکُوۡنُ عَبۡدًا شَکُوۡرًا))" (۲۸) (پیغه مبه ری خوا ﷺ نه و نه ده شه ونویژی ده کرد و به پیوه ده و هستا تاوه کو قاچه کانی ده ناوسان، پیی ده و ترا چۆن وه بۆچی وا ده که ییت له کاتیکدا خوی په روهردگار له گونا می رابردو له مو و پیشت خو ش بووه ؟ پیغه مبه ر ﷺ ده یفه رموو: نایا نابیت من به نده په کی سو پاس گو زاریم).

۲- نارامگرتن له سه ر قه ده غه کراوه کان:

خوی گه و ره ده فهرمویت: ﴿وَالَّذِیۡنَ سَرُّوۡا اٰیٰتِیۡنَا وَجَوَرۡتِہُمۡ...﴾ (الرعد: ۲۲). نیبن و که شیر ده لیت: "واته نه وانہ ی نارامگریون و خویان پاراستووه له قه ده غه کراوه کان و تاوانه کان له به ر پازیوونی خوا و پاداشتی نه بپلوه و هه میشه به (۲۹)".

(۲۸) اخرجه: البخاري (۴۸۳۶)، ومسلم (۷۹) (۲۸۱۹).

(۲۹) (تفسير القرآن الكريم) لابن كثير (۵۱۰ / ۲).

مه یمعونی کوبی مه همران ده لیت: "الصبر صبران: الصبر علی المصیبه حسن و افضل من ذلك الصبر عن المعاصي"^(۳۰). "نارامگرتن دوو جوره: نارامگرتن له سه ر نار په حه تی و موسیبه ت که جوان و گه وره یه ویا شتریش له و نارامگرتنه له سه ر تاوان و گونا ه کردن"

بق نمونه نارامگرتن له سه ر چاوداخستن و ته ماشانه کردنی نامه حره م ته مه ش به لگه ی زوری له سه ر ه یه له و به لگانه فهرمووده که ی پیغه مبه ری خودایه ﷺ که ده فهرمویت: ((لا تتبع النظرة النظرة، فإنما لك الأولى وليست لك الأخرى))^(۳۱) (له دوا ی ته ماشا کردنی یه که م جار چاریکی تر ته ماشا مه که چونکه یه که م جار بق تویه و له سه ر تو مار ناکریت به لام دوو هم جار بق تو نیه و له سه رت ده نوسریت). واته به سه ر یکردنی یه که مجارت بق نافرده تی نامه حره م که چاوت ده چیته سه ری هیچت له سه ر نانسریت به لام جاری دوو هم گونا ه و تاوانت له سه ر ده نوسریت.

وه پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فهرمویت: ((إياكم والجلوس على الطرقات قال: غرض البصر وكف الأذى وُرْد السلام))^(۳۲) (ناکا داری خوتان بن له کاتی دانیشتندا له سه ر پښاکان..... وه مافی پښکا بده ن. هاوه لان وتیان: مافی پښکا چی یه ؟ فهرمووی: چاوداخستن و ته ماشانه کردنی نامه حره م، وه خو پاراستن له و شتانه ی بپیته مایه ی نازاری خه لکی، وه لام دانه وه ی سه لام کردن)

(۳۰) انظر: کتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (۱۸).

(۳۱) أخرجه: احمد (۳۵۹/۵)، أبو داود (۲۹۴۹)، الترمذي (۲۷۷۷)، الحاكم (۱۹۴/۲)، البيهقي (۹۰/۷) وحسنه الشيخ الألباني في: (صحيح أبي داود) (۱۸۶۵)، (صحيح الترمذي) (۲۲۲۹)، (حجاب المرأة) (۳۴).

(۳۲) أخرجه: البخاري (۶۲۲۹)، مسلم (۲۱۲۱)، أبو داود (۴۸۱۵).

ئيبين قهيمى جهوزى (بيليفه) ده فهرمووت: "...النظر أصل عامة الحوادث التي تصيب الإنسان فالنظرة تولد خطرة، ثم تولد الخطرة فكرة، ثم تولد الفكرة شهوة، ثم تولد الشهوة إرادة تقوى فتصير عزيمة جازمة، فيقع الفعل ولا بد، ما لم يمنع منه مانع وفي هذا قيل: (الصبر على غض البصر ايسر من الصبر على ألم ما بعده)" ((سهير كردنى حه رام و قه ده غه كروا بناغهى گشت بهوودلوه كانه كه توشى مروف ده بيبىت سهير كردنى ناشه رعى كارى ترسناكى لى ده كه ويته وه، چونكه ته ماشا كردن خه يال دروست ده كات و خه ياليش بهر كه دروست ده كات و بهر كه ش ئاره زوو دروست ده كات و ئاره زووش ويست و خواستى به هيز دروست ده كات، وه وه و خواسته ش ده بيبىت به بهيارى كى به كجاره كى نه و كاتيش كاره كه نه نجام ده دريت، گهر پيگريك نه بيبىت پنى نه نجامدانى نه و كارهى لى بگريت. له بهر نه مه شه و تراهه، نارامگرتن له سه ر چاوداخستن ئاسانتره له نارامگرتن له سه ر ئيش و نازارى دواى چاوداخستن. شاعير ده لى:

كل الحوادث مبدأها من النظر ومعظم النار من مستصغر الشرر

(واته: هه موو به سه ر هاته كان سه ره تايان له ته ماشا كردنه وهيه، وه زوويكش له ئاگره كاندا سه ره تايان له پيزيسكيكه وهيه).

له زيانه كانى سهير كردنى حه رامه: نه وه به هه ميشه ناخ و حه سه رت و جه رگ و دل سوتان دروست ده كات، مروف شتى وا ده بيبىت ناتوانيت نارام و خو راگرييت له سه رى، نه وه ش گه وده ترين نه شه كه نه و نازاره گهر شتيك ببينيت ونه توانيت نارامگرييت له سه ر هه نديكى و توانا شت نه بيبىت به سه ر هه نديكى تريدا. شاعير ده لى:

و كنت متى أرسلت طرفك رائداً لقلبك يوماً، أتبعك المناظر
رأيت الذي لا كله أنت قادر عليه، ولا عن بعضه أنت صابر [٣٣].

(واته: تو هر کات تيله چاوت کرده نوينه رى دلت زورى ديمه نه کان ماندوت ده کهن نهو ديمه نه ده بينيت که توانات نيه به سه ره موويدا و نارامگريش نيت به سه ره نديکدا).

۲- نارامگرتن له سه ره نويز به تابه تي:

خوای گه وره ده فهرمويت: ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾ (طه: ۱۳۲) واته: (فهرمان به خيزانت بکه نويز بکهن و توش خوږ لگر به له سه ري) نيماسي طه به ري (ﷺ) ده فهرمويت: "تو حق پاگر به له سه ره جي به جي گرنسي نويز به هه موو سنوره کاني يه وه" (۳۴). وه شين که شريش (ﷺ) ده فهرمويت: "تو پژگاريان بکه له سزاي خودا به نه نجام داني نويز، وه توش نارام و خو پاگر به له سه ره نه نجام داني نويز" (۳۵).

عبداللای کوږي سه لام (ﷺ) ده فهرمويت: ((كان النبي ﷺ إذا نزل بأهله الضيق امرهم بالصلاة ثم تلا ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾)) (۳۶) پيغه مبه ري خوا ﷺ هه رکاتیک نهنگي و نارپه حه تي يه ک بکه وتاپه ناو مال و مندالي فرماني پس ده کردن به نويز کردن له پاشان ثم ثايه تي بق ده خو پندنه وه (نه ي پيغه مبه ر ﷺ) فرمان بده به هه موو تاکه کاني خيزانت، تا نويز که يانيان (به چاکي نه نجام بدن، چونکه خو را کي روجه) و به رد موام و کو لسه دم و خو را گر به له سه ري، نيمه ييگومان داواي رزق و رزقي له تو ناکه سين، به لکو نيمه رزق و رزقي به تو دبه خشين سه رنجاسي چاک هر بؤ خواناسي و دينداريه).

(34) انظر: (تفسير الطبري) (۲۹۳/۹).

(35) انظر: (تفسير القرآن العظيم) لابن كثير (۸۷/۱).

(36) اخرجه: الطبراني في (الاوسط) رقم (۸۸۶) وقال محققه: اسناده حسن، وقال الهيثمي في

وه پېشه واه عومری کړې څه طاب ﷺ هرکاتیک شه و نوږی بگردایه کاتیک
لېده بویه وه نه م نایه تی ده خوینده وه ﴿وَأَمْرًا لَّكَ بِالصَّلَاةِ وَالصَّطِرِ عَلَيَّ﴾^(۳۷)
وعوبه ﷺ کاتیک شتیکی ببینایه له دنیا دهاته وه بولای مال و مندالی
وده بوت نوږ نوږ له پاشان نه م نایه تی ده خوینده وه ﴿وَأَمْرًا لَّكَ بِالصَّلَاةِ
وَالصَّطِرِ عَلَيَّ﴾^(۳۷)

وه به کری کړې عه بدولای مه زه نی (ﷺ) هرکاتیک مال و مندالی شتیکی
نایه تی توش بویه ده یفه رمو: "قوموا فصلوا ثم یقول: بهذا امر الله تعالى رسوله ثم
قرا ﴿وَأَمْرًا لَّكَ بِالصَّلَاةِ وَالصَّطِرِ عَلَيَّ أَتَرَفَ...﴾"^(۳۸) هستن نوږ بکن، له پاشان
ده بوت نایه مه خوی گوره فرمانی به پیغه مبری خوا ﷺ کړدوه پاشان نه و
نایه تی ده خوینده وه.

۴- نارامگرتن له سمر بانگه شه گردن بولای خوی گوره:

خوی گوره ده فهرمویت: ﴿...وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ (المصر: ۳)
(نموانه ی که باوړپان هیناوو کارو کړدوه چاکه کانپان نه نجامداوو ناموژ گاری
یه کتریشان کړدوه که همیشه پابه ندی حق بن (پابه ندی حقیق پترستی به
خوگری هبه)، له بهر نه و بهر دوام ناموژ گاری یه کتریان کړدوه نا همیشه. خو گرو
نارامگرتن بن).

نیمامی شافعی (رحمته الله علیه) ده فهرمویت: "لو ما انزل الله حجة على خلقه إلا هذه
السورة لكتفهم"^(۳۹) "که خوی گوره هیچ سوږه تیکی نه ناردا یه خواره وه جکه

(۳۷) أخرجه: الطبري في (جامع البيان) رقم (۱۸۴۵۷-۱۸۴۵۸).

(۳۸) انظر: (زاد المسير) لابي الفرج الجوزي (۲۴۸/۵).

(۳۹) انظر: (الأصول الثلاثة) (ص: ۳).

له سه سوږه نه سه سوږه ته سه سوږه بښت به به لکه به سه به نه ده کانی په وه. وه خوی گه وه له چیروکی لوقماندا ده فهرمویت: ﴿يَبْنَئُ أَقِيرَ الْفُلْكَوَةِ وَأَمْرُ بِالْعُرُوفِ وَأَنَّهُ عَنِ الْكُفْرِ وَأَصْبَرَ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ (لقمان: ١٧). واته: لوقمان ناموزگار کوږه که ی کردو وتی: (کوږی شیریم نوږه کانت به چاکی نه نجام بد، فرمان به چاکه بد، ده ده له گوناو خراپه بکه، به نارامه له بهرام به نه ناخوښانه ی که تووشت دهیت، به راستی نه وانه ی که باسکران نه دینکن نه وانه ی هر دهیت بکړن).

له عمری کوږی حه ماشوه ﷺ ده فهرمویت: "انه اوصی ولده فقال: ... وإذا اراد أحدکم ان یامر بالمعروف او ینهی عن المنکر فلیوطن نفسه علی الصبر علی الاذی" (١٠) "ناموزگاری و ده سیه تی بو کوږه که ی کرد و تی هر کاتیک په کتک له نیو وستی فرمان به چاکه بکات یان ږنگری له خراپه بکات با نه فسی خوی رابښت له سه نارامگرتن له سه نه شک نه و تازار"

نونه ی نارامگرتن له سه بانگ شه بو لای خوی گه وه نوره له قورناتی پیږزدا، وه نارامگرتنی پیغه مبه ران سه لای خویان له سه بیت به تاییه ت (نوح، ابراهیم، موسی، عیسی، هود، ایوب، هند) له گال پیغه مبه ری به ږزمان وه نارامگرتنی هاوه لان و تابیه په کان و زانایانی نه هلی سونه ت و جه ماعت په زای خویان لښت به گشتی.

پیغه مبه نوح ﷺ فهرمووی ه یوه ک خوی گه وه چیروکه که مان بو ده گڼتو ته له قورناتی پیږزدا ده فهرمویت: ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَوْلَا ذِكْرُكَ لَمْ يَذَرُوا دُعَايَ إِلَّا فِرَارًا﴾ (١١) ﴿إِنِّي كُنَّا دَعْوَتُهُمْ لِنُغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أُصْغُرَ فِي مَا ذُنُوبُهُمْ وَأَتَشَتَرُوا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُكِنُّوْنَ كُلَّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَتْ يَدَايَاهُ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ (نوح: ۵ - ۷). (دوای سه دهها سال بانگه‌واز نوح سکالای کردو وتی: پەروەردگار من بە شەر و بە پوژ بانگی قوم و گەلە کەمم کرد (بۆ پەڤخواناسی و پارێزکاری). ۱۱ کەچی بانگه‌وازه‌کی من هېچی زیاد نه‌کرد؛ تنه‌ها را کردنیان نه‌یست. ۱۲ به‌راستی من هه‌موو جارێک که بانگم ده‌کردن تا ئێشان خۆش بێت، پەنجەیان ده‌خسته‌ گرێچکه‌ یانه‌وه تا نه‌بێستن. و جله‌کانیان به‌سه‌ر خۆیاندا ده‌دا تا نه‌مبینن. زۆر گه‌رم بوون له‌سه‌ر بێن باوهری و خۆیان به‌زل ده‌زانی و لوتو به‌رز بوون.

وہ خواہی گوردہ لہ سے ریزوبانی بی باوہ پدکان دہ ف رمویٹ: ﴿رَقَالُوا قُلُوبَنَا﴾
اَكْفَرْنَا مَدْعُوْنَا اِلَيْهِ وَفِي مَا فَاَنَا وَقَرَّ وِمَا بَيْنَا وَبَيْنَكَ يَجَابْ فَاَعْمَلْ اِنَّا عَمِلُوْنَ ﴿١٥٧﴾

(رۇتشان : نىمە دىلە كانمان داۋۇشراۋە لە ئاستى نەم بەرنامەيەدا كە تۆ بانگى نىمە دەدەكەيت بۆ لاي، گۇرۇشان كەرو قورسە لە ئاستىدا، ۋە لە نىۋان نىمە ۋ تۇدا پەردە ۋ بەرەست ھەيە، تۆ ھەۋل ۋ كۇشى خۇت بەدە، يىگۇمان نىمەش ھەۋل ۋ كۇشى خۇمان دەدەين).

(ثین تہیمہ (ﷺ) دہ لیت: " (من الجہاد): صبر الرسل علی اذی الکذبین، لئلا یزکوا ما امروا بہ من دعوتهم إلی عبادة الله وحده، وأمرهم بالمعروف ونہیہم عن المنکر فهذا الصبر من جنس الجہاد فی سبیل الله. إذا کان الجہاد مقصوداً بہ: أن تكون كلمة الله هي العليا وان یكون الدين كله لله فالجہاد والصبر فیہ من أعظم الأعمال" (۱۱). " لہ

خودا بیته، وهه موو په رستنیکیش ته نهها بق خوی گه وړه بیته، نه وکاته
تیکوشان و نارامگرتن گه وړه ترین کرداریکه که مرقه نه بجای بدات.

بامونه به کی نارامگرتنی پیغه مبه ر ښه به پینه وه له سه بانگ کردنی خه لکی
بق لای ثابینی خوی گه وړه. پیغه مبه ری خوا ښه دهه رمویت: ((لقد اخفت في الله وما
يخاف أحد، ولقد أوديت في الله وما يؤذي أحد، ولقد أتت علي ثلاثون من بين يوم وليلة
ومالي ((ولعالي))^(١٣)، ولبلال طعاماً يأكله ذو كبد إلا شيء يواريه إبط بلال))^(١٤)
(ترسیندروم له پیناوی خوادا و هیچ که سیک به وینه ی من نه ترسیندروم، و نازار
درلوم له پیناوی خوادا و هیچ که سیک به وینه ی من نازار نه درلوم، و سی پقذ و شه و
به سه رمدان تپه پیوه و هیچ نه بووه خوم و خیزانم و بیلال بیخوین له وشته ی
گیانه به ریک بیخوات ته نها نه وندمان هو بووه که ژیر بالی بیلال دا بیوشیت.

ثین و مه سعود ښه دهه رمویت: لما كان يوم حنين، أتر رسول الله ﷺ ناساً في
القمة، فأعطى الأعرع بن حابس مائة من الإبل، وأعطى غينة ابن حصن مثل ذلك.
واعطى ناساً من أشراف العرب وآثرهم يومئذ في القمة، فقال رجل: والله إن هذه
القمة ما عدل فيها وما أريد فيها وجه الله، فقلت: والله لأخبرن رسول الله صلى الله عليه
وسلم فأخبرته بما قال، فتغير وجهه حتى كان كالصفر، ثم قال: ((يرحم الله موسى قد

(٤٢) في رواية الإمام أحمد (٢٨٦/٣).

(٤٣) أخرجه: أحمد (٢٨٦/٣)، وابن أبي شيبة (٤٦٤/١١)، والترمذي (٢٤٧٢) وقال: حديث
صحيح، وابن ماجه (١٥٦)، وأبو نعيم في (الحلية الأولياء) (١٥٠/١)، وابن عساکر (٣٠٨/٣)، وأبو
يعلى (٢٤٢٣)، وابن حبان (٦٥٦٠) وقال محققه: صحيح على شرط مسلم، وصححه الشيخ الألباني
في (صحيح سنن الترمذي) (٢٠١٢)، وفي (صحيح سنن أبي ماجه) (١٢٣) وفي (صحيح الجامع)
(٥٠٠١)، وفي (السلسلة الصحيحة) (٢٢٢٢)، وفي (المشكاة) (٥٢٥٣)، وفي (مختصر الشامل) (١١٥)
واللفظ للترمذي.

أَوْذِي بِأَكْثَرِ مِنْ هَذَا فَصِرَ). فَقُلْتُ: لَا جَرَمَ لَا أَرْفَعُ إِلَيْهِ بَعْدَهَا حَدِيثًا^(۴۱) (له پښتۍ حونه پیندا پیغه مېری خوا ﷺ گړنگی به هه نندیک خه لکدا و به شی زیاتری پی دان له دابه ش کړینی غنیمت و ده سته و ته کاندا، تا سده و شتری دا به نه قره می کوپی حابیس، هه روه ها سده و شتری دا به عوییه پنه ی کوپی حوصن و هه نندیک تر له گه وړه پیاوړی عه رب پیزی لی گرتن و به هه مان شیوه و شتری پی به خشین، پیاوړیک وتی: وه لایم ثم دابه ش کړنه هیچ دابه روه ریه کی تیدانیه و له بهر خوی په روه ردگار نه بوه، منیش وتم سویند به خوا ثم هه واله ده گه پنه به پیغه مېری خوا ﷺ پاشان هه واله کم پینداو هه واله دا پی پی پیغه مېری خوا ﷺ پوخساری کوړا وه ک پهنکی سوری لثبات. له پاشان فهرمووی په حمتی خوا له موسا بیت به پراستی زیاتر له مه نازاریان دا و خنډاگر و نارامگریش بوو منیش وتم له مه و دوا منیش هیچ هه واله یک ناگه پنه پیغه مېری خوا ﷺ).

هر له عبدالله لای کوری مه سعوده وه ﷺ فهرمووی: [کاني انظر إلى رسول الله ﷺ يحكي نبأ من الأنبياء صلوات الله وسلامه عليهم خربه قومه فأذموه، وهو يمسح الدم عن وجهه وهو يقول ((اللهم اغفر لقومي فإنهم لا يعلمون))]^(۴۲) (وه ک نه وه ی سه پری پیغه مېری خوا بکه م باسی پیغه مېریک له پیغه مېرانی بق ده کړدین سه لات و سه لایم خویان له سه ربیت قومه که ی لییان داو خویناوییان کړد، نه ویش ده سنی ده هیتا به سه رب خویند که پدا و ده یسپری که به ده م و چاوی یه وه بوو ده پوت خویا له قومه که م خو ش به به پراستی نه وان نه زانن).

وه له نه بو عبدالله لای خه بابی کوپی نه ره ته وه ﷺ فهرمووی: [شکونا إلى رسول الله ﷺ وهو متو مد بردة له لي ظل الكعبة فقلنا: ألا تستعصر لنا؟ ألا تدعونا؟ فقال:

(۴۱) أخرجه: احمد (۳۸۰/۱)، والبخاري (۳۴۷۷)، ومسلم (۱۶۰۲).

(۴۲) أخرجه: البخاري (۳۴۷۷)، واحمد (۳۸۰/۱).

((قَدْ كَانَ مِنْ قَبْلِكُمْ يَرْخُذُ الرَّجُلُ يُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ، فَيُجْعَلُ فِيهَا نَمٌ يَوْمِي بِالنَّشَارِ، فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُجْعَلُ نَصْفَيْنِ وَيَمْشِي بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ وَعَظْمِهِ مَا يَصْدَهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ، وَاللَّهُ لَيُثْمِنَنَّ اللَّهُ هَذَا الْأَمْرَ حَتَّى يَسِيرَ الرَّكَّابُ مِنْ صَعَاءٍ إِلَى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخَافُ إِلَّا اللَّهَ وَالذَّنْبَ عَلَى غَنَمِهِ وَلَكُمْ كُمْ تَسْعَجِلُونَ))^(۴۶) (سکالامان برده لای پیغه مبهری خوا ﷺ که دانیشتنبو له سهره بایه که له سیبهری که عبه دا و تنان: نهی پیغه مبهری خوا ﷺ بق دلوی سهرکه و تنمان بق ناکه بیت؟ فه رموی: به راستی له پیتش نئوه و پیاویان ده گرت و چالیان بق هلدکه کند له زهوی و دهیان خسته ناوی و له پاشان مشاریان ده هیتا و له سهره سهری دایان ده ناو دهیان کرد به دوو که رته و ده، وه شانهی ناسنینیان ده هیتا گزشتی لاشهیان بی پارچه پارچه ده کرد و نه وانیش په شیمان نه ده بوونه و له ناینه که یان، سویتند به خوا خوی په روه ریکار نه ناینه کامل و نه واو ده کات تاوه کو سوار له سناو ده ده چیت بق حه زره مهوت جگه له خوی که وره و پاشان گورگ بوسه ره کهانی له هیچ که سیکی تر ناترسیت به لام نئوه په له ده که ن).

۵- نارامگرتن له سهر نه خوشی و هژاری:

خوای که وره ده فه رمویت: ﴿وَالْمَنِيرِينَ فِي الْأَسَاءِ وَالْمَنِيرَاءِ وَجِبِ الْأَسْرِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ (البقرة: ۱۷۷)، فالأساء: الفقر ونحوه، والضراء: المرض، قَالَ تَعَالَى: ﴿أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرَّةَ يَمَا صَبَرُوا﴾ (الفرقان: ۷۵) وقال محمد بن علي زين العابدين في تفسير قوله تعالى [الْغُرَّةُ] قال: الغرة هي الجنة و(يما صبروا) أي: بما صبروا على الفقر^(۴۷) (نه وانیه که نارامگریون له هژاری و نه خوشی و کاتی

(۴۶) أخرجه: البخاري (۶۹۴۳)، أبو داود (۲۶۴۹)، احمد (۱۰۹/۵).

(۴۷) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (۲۸).

جه ننگدا، نه وانه راستگون و هر نه وانیښ خوپارینن) وه مه به ست (البأساء) فه قیری و مه ژاری و نه داری به وه مه به ست به (الضراء) نه خوشیه وه محمدی کوپی علی زهینولعابدین له مانا و تهفسیری فه رمایشتی خوی گه وده (الغرفة) فه رموی: بریتی به له به هشت وه مه به ست له (بما صبروا) واته به وهی که خوپاگر و نارامگرن بوون له سه ره ژاری و نه داری.

" له فاتیمه ی خوازعی په وه (ﷺ) ده فه رمویت: ((عَادَ النَّبِيَّ ﷺ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهِيَ رَجُلَةٌ فَقَالَ لَهَا: ((كَيْفَ تَجِدِينَ؟)) قَالَتْ: بِحَيْرٍ إِلَّا أَنَّ أُمَّ مَلِكٍ قَدْ بَرَحَتْ بِي - يَعْنِي الْحُمَى، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ((اصْبِرِيْ فَإِنَّهَا تُذْهِبُ عَنْ ابْنِ آدَمَ كَمَا يُذْهِبُ الْكَبِيرُ عَنْ ابْنِ الْحَدِيدِ))^(۱۸) (پیغه مبهری خوا ﷺ سه ردانی ئافره تیکی پشتیوانانی (الأنصار) ی ناومه دینه ی کرد که نیش و نازاری هه بوو وتی چون خوت ده بینیت وه؟ وتی به چاکه به لام نه م شه و توشی تا بووم و ناره حتی کردم پیغه مبهری خواش پیتی فه رمو نارامگریه له رز و تا پیسی گونا و ناوان له به ری ئافره میزاد لاده بات هه وه ک چون ناگر ژهنگی ئاسن ناهیلین ولای بدات).

نه بو هوړه پړه ﷺ ده گپړته وه و ده فه رمویت: ((جاءت امرأة إلى النبي ﷺ و بها لم..... (فقال لها رسول الله ﷺ: ((إِنْ شِئْتَ دَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يَشْفِكَ، وَإِنْ شِئْتَ فَاصْبِرِي وَلَا حَسَابَ عَلَيْكَ)) ؟ قَالَتْ: بَلْ أَصْبِرُ وَلَا حَسَابَ عَلَيَّ))^(۱۹). (ئافره تیک هاته خزمه ت پیغه مبهری خوا که په رکه م و فنی له گه لدا بوو..... پتوه بوو پیغه مبهری خوا ﷺ

(۴۸) أخرجه: عبد الرزاق في (المصنف) (۲۰۳۰۶)، والطبراني في (الكبير) (۲۴/۹۸۴)، وابن السني في (عمل اليوم والليلة) (۵۴۱)، و البيهقي (الشعب) (۹۸۴۰)، وحسنه الشيخ الألباني في (صحيح الترغيب) (۳۴۴۰).

(49) أخرجه: أحمد في (المسند) (۹۶۸۹) وقال محققه الأناؤوط: إسناده حسن، وابن حبان

پتی فرموده نه که رهن ده که یت دلوات بق ده که م تاخوا شیفات بدات وه نه که ر
 هن ده که یت نارامگریه و هیچ لی پرسینه ویه که یت له که ناکرتت له قیامه تدا وتی:
 به لکو نارام ده گرم تا لی پرسینه وده له که لدا نه کرتت.

* عائشه (رضی الله عنها) پرسیری کرد له پیغمبره ﷺ له چاوه قوله واته
 نه خوشی (الطاعون) پیغمبر ﷺ فرمودی ((انه كان عذاباً يعطيه الله تعالى على من
 يشاء فجعله الله تعالى رحمة للمؤمنين فليس من عبد يقع في الطاعون فيكمن في بلده صابراً
 محتسباً يعلم أنه لا يصيبه إلا ما كتب الله له إلا كان له مثل اجر شهيد))^(۵۰) (نه و
 ناراره سزایه که بوو خوی گوره نه ینارده سه ره ره قه ویتکه خوی ویستی لی
 بیت، به لام خوی گوره بق نیماندلرانی کردوه بیه زهی و سه به نده یه که توشی
 بیت و له ناو شاره که ی خویدا نارامگریت و به هیوایی پاداشتی خوابیت و ابزانیت
 نه وهی خودا بزوی نویووه سه نه وهی توش دیت، نه که سه خوی په روه ردگار
 به و وینهی شهید پاداشتی ده داته وه.

* جابری کوپی عه بدولا ﷺ ده گپرتنه وه له پیغمبره وه ﷺ که فرموده تی:
 ((الفار [من الطاعون] كالفار من الزحف، [والصابر فيه كالصابر في الزحف] ومن صبر
 فيه كان له اجر شهيد))^(۵۱) (پاکردن له نه خوشی چاوه قوله وه که پاکردن له
 تیکرانی کاتی به و به یو و یو و نه وهی بن باوه پان وه سه که سیک نارامگریت له

(۵۰) أخرجه: البخاري (۶۹۷۴)، مسلم (۲۲۱۹)، احمد (۶۴/۶) واللفظ له ، البيهقي (۳۷۶/۳) و

انظر: (أحكام الجنائز للألباني (ص: ۵۲).

(۵۱) أخرجه: احمد (۳۲۴/۳) (رقم: ۱۴۴۷۸، ۱۴۷۹۳۲) وقال محققه حسن لغيره، و

البزار (۳۳۸)، والطبرانی (الأوسط) (۲۲۱۷)، وقال الهيثمي في (المجمع) (۲/۳۱۵): رواه احمد

سەر نه خوځشی چاره قوله و له و شوینته دهرنه چیت نه وه که سه پاداشتی وه ک هاوینتهی پاداشتی شهیده).

* شه دادی کوپی نهوس ﷺ ده گپړته وه له پیغه مبهري خواوه ﷺ که فهرموویه تی: ((إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: إِذَا ابْتَلَيْتَ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي مِزْمًا، فَخُذْ نِي وَصِرْ عَلَيَّ مَا ابْتَلَيْتَ بِهِ، فَإِنَّهُ يَقْرَأُ مِنْ مِضْجِهِ ذَلِكَ كَبْرًا - رُلْدَتِه اَمِه مِنْ الْخَطَايَا))^(۵۲) (خوای گه وړه ده فهرمویت: هرکاتیک به ندهیه ک له بنده بهواداره کانه نوشی تاقی کردنه وه و نه خوځشی کرد و نه و سوپاسی کردم و نارامی گرت له سهر نه وهی پییه وه گیرده بووه نه و که سه که له سهر جیگه ه لده سستته وه له دواي چاک بوونی وه ک نه و پوژدهی که له دایک بووه و بن گوناوه ...).

* نه بو سه عید و نه بو هورپه بره ﷺ ده گپړنه وه له پیغه مبهري وه ﷺ که فهرموویه تی: ((مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصَبٍ (أَي: الْمَرَضِ) وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا غَمٍّ حَتَّى الشُّرْكَاءُ يُشَاكِهِا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهَا))^(۵۳) (موسولمان هرشتیکی توش ده بیت له ماندوبوون و نه خوځشی، غم و خهفت، نه شکه نه و نازار، هه تا درکیکیش ده چیت به شویتیکیدا خوای گه وړه ده یکاته مایه ی سرینه وهی گوناوه کانی).

* عه بدوللای کوپی عه مری کوپی عاص ﷺ ده گپړته وه که پیغه مبهري خوا ﷺ فهرموویه تی: ((فَلْيُفْلَحْ مَنْ اسْلَمَ، وَكَانَ رِزْقُهُ كِفَالًا لِمَنْ صَبَرَ عَلَيْهِ))^(۵۴) (به راستی

(۵۲) أخرجه: احمد (۱۲۳/۱)، وابن عساکر في (التاريخ) (۲/۸)، وصححه الشيخ الالباني في (السلسلة الصحيحة) (۲۰۰۹).

(۵۳) أخرجه: البخاري (۵۶۱۱)، ومسلم (۲۵۷۲) وانظر (رياض الصالحين) بتحقيق الشيخ الالباني رقم (۲۸).

(۵۴) أخرجه: ابو نعيم في (الحلية) (۱۲۹/۶)، وابن حبان في (المصحيح) (۶۷۰) وقال محققه: حديث صحيح.

سهرفراره نهو که سهی که موسولمان بووه و بزق و بزیه که ی به شی کردووه و نارامی گرتووه له سهری).

نه بو عبدالرحمن حه نه لی ده فهرمویت: (جاء ثلاثة نفر إلى عبدالله بن عمرو بن العاص رضی الله عنه وأنا عنده فقالوا: يا أبا محمد إنا والله ما نقدر على شيء ولا نفقة ولا دابة ولا متاع؟ فقال لهم: ما شئتم، إن شئتم رجعتم إلينا فأعطيناكم ما يسر الله لكم، وإن شئتم ذكرنا أمركم للسلطان، وإن شئتم صرتم، فإني سمعت رسول الله ﷺ يقول: ((إن الفقراء يسبقون الأغنياء يوم القيامة بأربعين خريفاً))، قالوا: (فأنا نصر ولا نأل شيئاً)) (**). (سی نه فهر هاتنه لای عه بدولای کوپی عه مری کوپی عاص رضی الله عنه من له لای بوم وتیان نهی باوکی محمد وه للاهی تولای هیچ شتیکمان نی به، توانای بزوی و ولاخ و کهل و په لمان نی به ؟ نهویش پی تی وتن نارهنووتان له چی به ؟ گهر نارهنووتان لی بوو بگه پرنه وه لمان تا پیتانی بیه خشین له وهی که خوا بومانی ناسان ده کات، وه گهر نارهنووشتان لی به تی باستان ده که به نینه سه ر کرده تا یارمه تیتان بدات، وه گهر نارهنووشتان لی به تی نارامگرتن چونکه من له پیغه مبهری خوام بیستوه ﷺ که نهی فه موو: (هه زاره کان پینش ده وله مهنده کان ده که ون له چوونه به هه شندا له قیامه تدا به چل پاین) نه وانیش وتیان ثیمهش نارام ده گرین و دلوی هیچ شتیک ناکه ین).

* نه بو نومه رضی الله عنه ده گنپرتیه وه له پیغه مبهری خواوه ﷺ که فهرمویه تی: ((اغبط الناس عندي، مؤمن خفيف الحاذ ذو حظ من صلاة، وكان رزقه كفافاً لصبر عليه حتى يلقى الله عز وجل واحسن عبادة ربه وكان غامضاً في الناس [لا يُشار إليه بالأصابع]

عُجِلَتْ مَنِيْهَ وَقِلَ تَرَاهُ، وَقِلَ بَوَاكِيَه))^(۵۶)، (به خسته وه رترین که س به لای منه وه باوه داریکی ده ست کورته خاوه ن نویژه، وه پِزق و پِزق یه که ی به شی ده کات و نارامده گرت له سهری تاده گاته وه به خوای په روه ردگاری و به ندایه تیه که ی چاک به جی ده گه به نیت وه له ناو خه لکیدا په نجی بۆ پاناکیشرت و ناناسرت، وه مردنه که ی زوو هاتوه ته پیتش لیتی و میراتیه که شی له دوی خوی که م بوو، فرمیتسک پزانیش له سهری که م بوو. (نمه فهرمووده یه کی لاوازه ناگادار به).

”ثَبِنَ مَهْ سَعُوْدٌ ﷺ فَهَرْمُوِيَه تِي: [دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يُوعَكُ. فَقُلْتُ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ تُرَوِّغُ وَعَكًا شَدِيدًا، قَالَ: ((أَجَلْ، إِنِّي أُوْعَكُ كَمَا يُوعَكُ زَجْلَانُ مِنْكُمْ)) قُلْتُ: ذَلِكَ إِنْ لَكَ أَجْرَيْنِ؟ قَالَ: ((أَجَلْ ذَلِكَ كَذَلِكَ، مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذَى شَوْكَةٍ فَمَا فُرْقَهَا إِلَّا كَفَرَ اللَّهُ بِهَا سِنَانَهُ وَحُطَّتْ عَنْهُ ذُنُوبُهُ كَمَا تُحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقُهَا))“^(۵۷) (چوم بۆ لای پیغه مبه ر ﷺ نای هه بوو نه خووش بوو پیتم وت نه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ تو تایه کی زۆر توندت هه یه ؟ فهرمووی: به لئی راست ده که ییت، من تا گرتوومی به نه ندازه ی دوو که س له نیتوه، منیش ونم به لئی نه وه ش له به ر نه وه یه که دوو پاداشت هه یه ؟ پیغه مبه ریش فهرمووی: به لئی نه وه ناوهایه (واته): به نه ندازه ی دوو که س نای هه یه و به نه ندازه ی دوو که سیش پاداشتی هه یه)، هه ر موسولعانتک تووشی ئازارتک بیت ئایا ئازاری درکتک بیت یان له وه سه روتر، خوای گه وه ده یکاته مایه ی سپینه وه ی گونا ه و تاوانه کانی و گونا هه کانی ئی

(۵۶) أخرجه: احمد (۳۵۲/۵)، والترمذي (۲۳۴۷)، وابن ماجه (۴۱۱۷)، والبيهقي في (الشعب) (۱۰۳۵)، و الروياني في (مسند الصحابة) (۱۲۱۹)، وضعفه الشيخ الألباني في (المشكاة) (۵۱۸۹)، و (ضعيف الجامع) (۱۳۹۷)، و (ضعيف الترغيب) (۱۸۶۴)، و (ضعيف الترمذي) (۳۳۴۷)، و (ضعيف ابن ماجه) (۴۹۵۳) وهو حديث ضعيف أورده للعلم فقط.

(۵۷) أخرجه: البخاري (۵۶۴۷)، ومسلم (۲۵۷۱)، واحمد (۳۸۱/۱).

هه لده وه رینتی هه روه ک چون دره خست گه لاکانی هه لده وه ریت ، وه له پهبویه تینکی تردا ده فهرمویت: ((... ما لم یزل ما أصابه من البلاء بغير الله، أو يدعو غیر الله فی کشفه))^(۵۸) (... به مه رجیک نه وهی توشی هاتووه له به لا و موسیبه تهنه له خوی گه ووه نه بیت (له دهستی که سی تری نه زانیت)، وه جگه له خوی گه ووه دلوا له هیچ که سیک تر ناکات له سه ری لا به ریت).

* نه نه س ﷺ ده گیتته وه که پینغه مبه ری خوا ﷺ فهرمویه تی: ((لا یتمنن أحدکم الموت لضرٍّ أصابه، فإن کان لأبدُ فاعلاً فلیقل: اللهم أحیی ما کانت الحیاة خیراً لی، وتوفی إذا کانت الوفاة خیراً لی))^(۵۹) (هیچ که سیک له نیهه ناوانه خوازی مردن نه بیت به هو ی زیانیک که پیی گه یشتووه، وه گه ره وه که سه هر داوای مردنی کرد با بلیت نهی خواجه زیانم پیی ببه خشه گه ر زیان بق من به سوود ویاشته، مردن پیی بده ویم مرینه گه مردن چاکتره بق من).

و عبدالرحمنی کوپی عه وف ﷺ ده لی: "ابتلنا بالضراء فصبرنا وابتلنا بالسراء فلم نصبر"^(۶۰) "تاقی کراینه وه به ناچه ته تی ناراممان گرت، وه تاقی کراینه وه به خوشی ناراممان نه گرت). ثبین مه سهود ﷺ فهرمویه تی: "...وایم الله ما هو الا الفنی والفقر وما ابالی بایهما ابتلیت لان حق الله فی کل منهما واجب ان کان الفنی ان فیهِ للعطف وان کان الفقر ان فیهِ للنصر"^(۶۱) "سویند به خودا زیان یا ده وه مه ندی به

(۵۸) أخرجه: ابن أبي الدنيا في (الکفارات) (۶۹/۲)، وحسنه الشيخ الالباني في (السلسلة الصحيحة) (۲۵۰۰).

(۵۹) أخرجه: البخاري (۶۳۵۱)، ومسلم (۲۶۸۰)، والترمذي (۹۷۱)، وأبو داود (۳۱۰۸)، والنسائي (۳/۴)، وابن ماجه (۴۲۶۵).

(۶۰) انظر: (مختصر منهاج القاصدين) (ص/۲۷۰).

(۶۱) أخرجه: ابن المبارك (الزهد) برقم (۱۵۲) وقال محققه سنده حسن.

يا هه ژاريه هيچ گوي ناده مي به هر کاميان تاقي بکريم وه چونکه له دهوله مهندي و هم له فه قيريشدا ماف و گوپايه لي خوي پروه ردگار پيوسته، گه دهوله مهندي بوو سۆز و بهزه يي خوداي تيدايه، وه گه هه ژاري بوو نارامگري تيدايه بۆ خوا".

۶- نارامگرتن له سهر خيزان و مندال و که مي مان و سه رووت:

خوي گه وه ده فه رمويت: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا آمَنَ لَكُمْ وَأَوَّلَكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ (الانفال: ۲۸) [(هه ره ها بزاني مال و سامان و مندالتان بو تاقيكرده وميه. خوي ميه ربانيش پاداشتي زۆرو بي سنووري له لايه) (بو شه و كه سانه ي كه فايه لن مال و سامان و منداليان بيته كوسپ له رنگه ي خواپه رستيدا خواش پاداشتي هه ره گه وه ي له لايه)].

وه دووباره ده فه رمويت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَبَأْ كُفُورٌ أَلْطَمَاءُ وَيَكْشُرُونَ فِي الْأَسْرَارِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا﴾ (الفرقان: ۲۰). طه به ري (عليه السلام) ده فه رمويت: "جعلت بعضكم لبعض بلاء لتصبروا على ما تسمعون منهم ولما ترون من خلافهم" (۱۲۷) "واته: هه نديكتانم كر دوه ته تاقيكرده وه بۆ شه واني تر تان تا نارامگن بن له سه ر وه وه لوسته كانيان، وه به چاري خۆتن دريائي و جياوازيان ببينن"

مروڤ تاقيكرده كرښته وه سه ره تا له هه ره نزيكه كانيه وه؛ هاوسه ر و منداله ماني وه ك پښه مبه ري خوا ﷺ ده فه رمويت: ((إِنَّ أَمْرَكُمْ مَعَهُمَا يَهْمُنِي بَعْدِي وَلَنْ يُصْبِرَ عَلَيْكُمْ

بعدي إلا الصابرون^(۶۳) (نه وهی توشتان دیت له دوی من جیئی نیکه رانیه بۆ من وه ته نها هه نارامگران له دوی من ده توانن نارامگرن له که لتان).

وه له ریوایه یتکی ترده ده فهرمویت: ((لا يعطف عليكن بعدي إلا الصادقون الصابرون))^(۶۴) (به سۆز و به زهیی نابن بۆتن له دوی من ته نها راست گویان و نارامگران نه بێت). که وابوو پێویسته له سه ر پیاو که نارامگر بێت له که ل خیزان و مندا له کانی هه ر وه ک شافعی (رحمه الله) فهرمووی:

من يتمن العمر فاليدرع صبرا على احبائه

من يعمر يلق في نفسه ما يتناه لأعدائه^(۶۵)

واته: (هه ر که س ئاوات به ته مه ن درێژی ده خوازیئت باقه لغان بپۆشیت له به رامبه ر خۆسه ویستانی چونکه نه وه ی ته مه ن درێژ بێت توشی ئه وانه دیت که جیئی ئاواتی بوو بۆ دوژمنانی).

* نه بو یه حیای سوه ییی کوپی سینان^(۶۶) فهرمووی پێغه مبه ری خوا ﷺ فهرموویه تی: ((عَجِباً لِّأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ، إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَاءٌ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ))^(۶۷) (سه رم سام و سه رماوه بۆ کاره کانی به وادار، هه مووی خێروچا که ن بۆی، نه وه ش بۆ که س نی

(۶۳) اخرجه: احمد (الفضائل) (۱۲۵۸) وقال محققه: إسناده صحيح، الترمذي (۳۷۴۹) وقال: حديث حسن صحيح غريب، والحاكم (۴۱۲/۳) وصححه على شرط الشيخين، وابن حبان (۶۹۹۵) وقال محققه: حديث صحيح، وحسنه الشيخ الألباني في: (صحيح الترمذي) (۲۹۴۸)، (صحيح الجامع) (۲۰۰۲)، (المشكاة) (۶۱۲۱).

(۶۴) اخرجه: البزار في (المسند) (۲۵۹۰)، وصححه الشيخ الألباني في (الصحيحة) (۲۳۱۸).

(۶۵) انظر: ديوان الشافعي (ه: ۷).

(۶۶) اخرجه: مسلم (۲۹۹۹)، واحمد (۲۳۲/۳)، و الدارمي (۳۱۸/۲)، والطبراني (الكبير)

(۷۳۱۶)، والبيهقي (الكبرى) (۳۷۵/۳).

تهنها بۆ بپواداره، گهر چاکه و خیری توش هات سوپاسی خوا دهکات و نهوه چاکتره بۆ نهو، وهگهر ناخۆشی و زیانی توش هات نارامگر ده بیئت له سهری و نهوهش چاکتره بۆ نهو.

* موعه مه فهرموویه تی: [جاءت امرأة إلى الحسن البصري، فقالت: يا أبا سعيد لا والله ما خلق الله شيئاً أبغض إليّ من زوجي، فهل تأمرني أن أخلع؟ فقال الحسن: كنا نتحدث ((إن المخلعات من المنافقات)). قال: لضررت رأسها بيدها فقالت: إذا أصبر على بركة الله، فقال الحسن: يرحمها الله ما كنت أرى أن تفعل، وعن أبي عبيدة ابن عبد الله رحمه الله قال: إن الله كتب الجهاد على الرجل، والغيرة على النساء، فمن صبرَ مِنْهُنَّ كان لها أجر المجاهد^(١٧) (نافره تێك هات بۆ لای حه سه نی به صیری وتی نهی باوکی سعید سویتند به خوا هیچ شتێك له دروست كراوه كانی خوای گهره نی به لای منهوه له پیاوه كه م زیاتر رقم لێی بیئت ئایا فهرمانم پێ ده كهیت تا ته لای خۆمی ئی وه رگرم و خولمی له گه ل بكم؟).

حه سه نی به صریش (رحمته) فهرمووی: ئیمه قسه مان ده كرد و ده مان وت نه ولنه ی ته لاق له پیاوه كانیان ده ستینن نووین، موعه مه ر وتی: نافره ته كه دای به سه ریدا به ده سه ته كانی و وتی كه وا بوو نارام ده گرم له په نای فهره به ره كه تی خوای په روه ردگار، وه حه سه نی به صریش وتی: خوا په حمی پێ بكات وام نه ده بیینی نهو بهو شیوه په په فتار بكات.

نه بو عوبه پیده ی کوپی عبدالله ﷺ فهرموویه تی: (خوای گهره ومیهره بان جیهادی له سه ر پیاو فهرزگر دیوه، وه غیره شی له سه ر نافره ت، هه ر نافره تێك نارامگرت له سه ر نهو غیره ی نهوه پاداشتی موجهیدی ده ست ده كه ویت).

٧- نارامگرتن له سه ره موسولمانانه لاواز و ههزارهکان:

خوای گه وره ده فه ره مویت: ﴿وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْرِ وَالْفِرَارِ وَيُرِيدُونَ وَجْهَهُمْ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدَ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا...﴾ (الكهف: ٢٨). نارامگر و خۆپاگره له گهل نهو که سانه دا که خواپهرستی ده کهن و یادی په روهره گاریان و یردی سه رزاریانه له بهر به بیان و ده ره و نپاراند، مه به ستیانه و دیانهرت که نهو زاته له خۆیان پازی بکهن پهو له وان و ره مه گپه و (پهو مه که دونه پهرستان و دهره مه ندان) نهو کاری نهوانه په که جوانی و پازاومی ژیاپی دنیا ت دهرت (...).

عه بهر به چمانی کوپی نه بو نومامه ﷺ فه ره مووی: ((نزلت هذه الآية على النبي ﷺ وهو في بعض آياته (وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ...) خرج يلتمس فوجد قوما يذكرون الله منهم ثائر الرأس وحاف الجلد، وذو الثرب الواحد فلما رأهم جلس معهم فقال ((الحمد لله الذي جعل في أمي من امرني ان اصبر نفسي معهم))^(٦٨) (نه م نایه ته دابه زی سه ره پیغه مبه ری خوا ﷺ پاشان پیغه مبه ر چوو که پهو بیانی له ناو خه لکیدا کوه لیک هه ن یادی خوای گه وره ده کهن تیایاندا بوو قزی تفرزای و شله ژاو بوو و پیستی ووشک ببوه وه وه یان بوو خاوه ن ته نها پۆشاکیک بوو کاتیک پیغه مبه ر ﷺ نهوانی بیانی له که لیان دانیشیت و فه ره مووی: سوپاس بو خوا که له ناو نومه ته که مدا که سانی که هه ن خوای گه وره فه ره مانی پی کردووم نارامگریم بۆیان و به هه میشه پی له که لیان به.

(٦٨) أخرجه: الطبراني، وعبد الرزاق (التفسير) (١٦٧٠) مرسلًا وقال الهيثمي في (المجمع)

(١٠٩٩٨): رجاله رجال الصحيح ، والطبري في (جامع البيان) (١١٣٤٨) وقال محققه: اسناده

ضعيف، والبيهقي في (الدلائل) (٣٥٢/١) و الواحدي في (اسباب النزول) (ص/٢٢٤) وهو مرسل.

٨. نارامگرتن له سهر نهزیهت و نازاری خه لکی؛

خوای گه وده دولامان لێ دهکات نارامگرتن له بهرامبه نازاری خه لکی وه
خوای گه وده ده فهرمویت: ﴿وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ
خَيْرٌ لِلْعَصِیْرِ﴾ (العل: ١٢٦). واته: (گه نازاردان بۆتان هه به به وینه ی نه وه
توله ی نازاری خۆتان بگه نه وه و گه نه وه ش نه کن و نارامگرتن نه وه چاکتره بۆ
نارامگرتن).

حه سه نه ی به صهریش (ﷺ) ده فهرمویت: "إِنَّ آدَمَ لَا تُؤْذِي وَإِنْ أَذَيْتَ فَاصْبِرْ" (٩٩)
"نه ی نه وه ی ئاده میراد نه زنتی که سه مه ده، وه گه نه زیهت و نازار درایت به نارام و
خۆ پلگر به"

علی کۆپی زهید ده فهرمویت: "عومهری کۆپی عبدالعزیز نه م نایه ته ی
ده خوینده وه: ﴿...وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَنْتُمْ وَكُنَّا﴾ (الفرقان: ٢٠)،
و پاشان ده ی فهرموو: ﴿جَعَلَ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً فَاصْبِرُوا﴾ (٧٠). واته: هه نه دیکتان
کرلونه ته تاقیکردنه وه بۆ نه وانی دیکه تان"

هه ره له م به وه شه وه عه طانی کۆپی نه بو موسلیم ده فهرمویت: "إِنَّ الْجَنَّةَ حُظِرَتْ
بِالصَّبْرِ وَالْمَكَارِهِ فَلَا تُؤْتَى إِلَّا مِنْ بَابِ الصَّبْرِ أَوْ الْمَكْرُوهِ" (٧١) "به هه شت په رۆژین کراوه
به نارامگرتن و ناپه حه تی و به هه شتیش ته نه ا له ڕێگه ی نارامگرتن و ناپه حه تیه وه
ده ست ده که ویت"

(٦٩) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (١١).

(٧٠) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (٨٦).

(٧١) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (٣١).

له بهر نه وه پټويسته له سره موسولمانان به تايېت بانگه وازخوازان ټيکه لاری
 خه لکی بګن و ناماده ی کړو کړبونونه کانپان بېن، وه سهردانی نه خوځه کانپان
 بګن وه ناماده ی جه نازه کانپان بېن وه یارمه تی هه ژاره کانپان بدهن، وه پښموی
 نه زانه کانپان بګن، به هه موو جوړتک به ده میانه وه بچن، نه مه کاتیک وه بړ
 که سانیګ ده بی که توانای فرمان گردنپان هه بیت به چاکه و توانای پې گرتنپان
 هه بیت ژله خرابه، وه نه و که سه نه فسی سرکوت بګات نا نازاری که س نه دات و
 خوی پابینې له سره نارامگرتن. که واته بزانه نه ی برای موسولمانم ټيکه لاری
 له ګل خه لګیدا به و شیوه چاک و دروسته په فتناری پټفهمبر ﷺ و سهرجه م
 پټفهمبرانی تر بووه سه لامی خوابان لیبت، وه هه روه ها خوله فای راشیدین، وه
 له دوی نه وان سهرجه م هاوه لانی پټفهمبر ﷺ وه تابعیه کان، و له دوی نه وانیش
 زانایانی موسولمانان و زکریه ی زلنایانی شهرع زانی نیسلا م به زه یی خوابان له سره
 بیت هه موو نه مه یان لپه سهند بووه، خوی ګه وره ده فهرمویت: ﴿...وَمَكَاتُوا عَلَى
 آلِهِمُ وَالْقَوَىٰ﴾ (المائدة: ۲)، (یارمه تی و کومه کیی به کتر بګن له سره چاکه و
 خواناسی).

وه پټفهمبری خوا ﷺ ده فهرمویت: ((المؤمن الذي يُخالط الناس ويصبر على
 آذائهم خيرٌ - وفي رواية (اعظم أجراً)) من الذي لا يخالط الناس، ولا يصبر على
 آذائهم))^(۷۲) (نه و بهواداره ی ټيکه لاری خه لکی ده کا و نارام ده گرتن له سره
 نازاره کانپان چاکتره - وه له پوایه ټيکی تردا: پاداشتی ګه وره تره له و که سه ی
 ټيکه لاری خه لکی ناکاو نارام ناگرتن له سره نازاره کانپان).

(۷۲) أخرجه: أحمد (۵۰۲۹)، والبخاري في (الألب المفرد) (۳۸۸)، وابن ماجه (۶۰۳۲)، وصححه

الشيخ الألباني في (صحيح سنن ابن ماجه) (۲۲۵۷)، وفي (السلسلة الصحيحة) (۹۲۹)، (المشكاة)

(۵۰۸۷)، وفي (صحيح الألب المفرد) (۳۰۰).

وه له پړوايه ټيكي تردا ده فهرمويت: ((المسلم الذي يخالط الناس ويصبر على أذاهم الفضل من الذي لا يخالطهم ولا يصبر على أذاهم))^(۷۳) (نه و موسولمانه ی ټيکه لاوی څه لکي ده کات نارام ده گړت له سهر نازاره کانين چاکتره له و که سه ی ټيکه لاويان ناکات و نارام ناگړت له سهر نازاره کانين).

وه خوی گوره سویتد ده خوات و ده فهرمويت: ﴿وَالْمَصْرِبُ ۝۱۰۱ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ خَسِرٌ ۝۱۰۲﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿۱۰۳﴾ [فای تواص ممکن ان یحدث اذا کان الإنسان لا یريد الاختلاط بغيره ویتعهد عن مواطن التواص والتواصي ؟ وان المؤمن الصادق لا یطیق مثل هذه الحیاة، فإنما یصبر علی الحیاة ویحیا من اجل ما یجده من إخوانه من التوجيه النافع والكلام الطيب والصحة الفیة]^(۷۴) (واته: کام وه سیت و ناموزگاری پښ ده که ویت کاتیک خروقه مه به ستي ټيکه لاوی نه بیت له که ل هوشیوه کانی خویدا وه دورر بکه ویت وه له جیگه کانی ناموزگاری و وه سیت ؟ بهواداری راستگو ناتوانیت به و شتیوه به یی، به لکو نارام ده گړت له سهر زیان و خوشی ده ویت ته نه له بهر نه و ده سته و تانه ی که ده ستي ده خوات له پښمونی برا موسولمانه کانی و ته ی جوان و شیرین و هره نه وهش ژبانی پر له سوز و میهره بانی و خوشی کامه رانیه).

۹. نارامگرتن له سهر مردنی خوشه وستان و به لا پر نیس و نازاره کان:
نه بو نومامه ﷺ گڼلویه ته وه که پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرمویه تی: ((يقول الله سبحانه وتعالى: ابن آدم إن صبرت واحتسبت عند الصدمة الأولى، لم ارض لك ثواباً دون

(۷۳) فی روایة الترمذی.

(۷۴) انظر: (مفسدات الأخوة). (ص: ۷۰).

الجنة))^(۷۶) خوی گه وړه ده فهرمویت: (ئهی نه وهی ئاده م گه توشی ئاړه حه تیه ک هاتیت و نارامت گرت له ساته وه ختی یه که می ناخوشیه که دا، به هیچ پاداشتیک پازی نایم بۆت جگه له به هشت).

نه بو هوړه پړه ﷺ ده گپړته وه له پیغه مبه ره وه ﷺ که فهرمویه تی: ((بقول الله تعالى: ما لعبدی المؤمن عندی جزاء إذا قبضتُ صَفِيَهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا لَمْ أَحْنَسَهُ إِلَّا الجنة))^(۷۷). (به بنده ی بپوادارم گه خقشه ویستیک ی له نیشته جی بولنی دونیای لی بسینمه وه و نارامگرتن و چاوه پتی پاداشتی من بکات نه و هیچ پاداشتیک ناییت لای جگه له به هشت).

نه بو زهر ﷺ ده گپړته وه له پیغه مبه ره وه ﷺ که فهرمویه تی: ((لا يموت بين امرأين مسلمين ولدان أو ثلاثة فَيَصِرَانِ وَحْتَبَانِ لِيَرِيَانِ النَّارَ أَبَدًا))^(۷۸) (هر کاتیک له نیوان هاوسه ری موسولماندا دوو یان سی مندالیان بمریت ، و نارام بگرن و چاوه پتی پاداشتیان له خوی گه وړه بیت هر گیز نه و دوانه ئاگری دوزخ نایین).

نه ته س ﷺ فهرمووی بیستم له پیغه مبه ره وه ﷺ که ده یفه رموو: ((ان الله عز وجل قال: إذا ابتليت عبدی بحبیبه فَصِرَ [واحتسب] عوضته مِنْهُمَا الجنة یُرید عینه))^(۷۹) و ی روایه: ((قال الله تعالى: إذا قبضتُ مِنْ عَبدی کرعیه - وهو بهما ضعیف، لم أرض لهُ ثواباً دون الجنة إذا حَمِدَنِي علیها))^(۸۰) (خوی گه وړه فهرمویه تی: هر کاتیک به بنده که م تاقی کرده وه و توشی به لām کرد به چاوه کانی نه ویش نارامی گرت من

(۷۶) أخرجه: ابن ماجه (۱۵۹۷)، وحسنه الشيخ الألباني في: (صحيح ابن ماجه) (۱۲۹۸)،

(مشكاة المصابيح) (۱۷۵۸).

(۷۷) أخرجه: البخاري (۱۲۹۰).

(77) أخرجه: أحمد في (المسند) (۲۱۳۷۳) وقال محققه الارناؤوط: إسناده حسن.

(۷۸) أخرجه: البخاري (۵۶۵۳)، ومسلم (۲۵۷۶)، والترمذي (۲۴۰۰).

(۷۹) أخرجه: أبو نعيم في (الملية) (۱۰۳/۶)، وصححه الشيخ الألباني في (السلسلة الصحيحة) (۲۰۱۰).

جیاتی نه و دوو چاوه بۆی ده گۆرم به بههشت. وه له پیاویهتییکی تردا: خوای گهوره ده فهرمویت: ههه کاتیک بهنده کهم نووچاوه کهیم لێ سه ندووه که نۆر لای خۆشه وسته و نهو سوپاسم بکات پازی نابم هیچ پاداشتیکی بدریتوه که متر له بههشت).

عه مری کوپی شوعه یب نوسراوێکی نوسی بۆ عه بدولای کوپی عه بدولپه حمانی کوپی ئه بی حوسین سه ره خۆشی مه رگی کوپه که ی لێ کرد له و نوسراوه یدا باسی فهرمووده یه که بۆ نوسی بوو که بیستویهتی له باوکی ئه ویش گێپراویه ته وه له باپیری وه عه بدولای کوپی عه مری کوپی عاص که وتویهتی پێغه مبه ری خوا ﷺ فهرموویه تی: ((إِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى لِعِبْدِهِ الْمُؤْمِنُ إِذَا تَغَبَّ بِصَفِهِ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ، فَصَبَّرَ وَاتَّخَبَ وَقَالَ مَا أُبْرِئُهُ، بِرَأْبِ ذُنُوبِ الْجَنَّةِ))^(٨٠) خوای گهوره پازی نابیت بهنده یه که باوه پداری کاتیک خۆشه وسته ییکی دنیا لێ بستیته و نه ویش نارام بگرت و ه چاوه پوانی پاداشت بیت له لای په روه ردگاری، وه نه وه بلیت که فرمانی پێکراوه (واته: إنا لله وانا إليه راجعون)، هیچ پاداشتیکی نهو بهنده یه بدریتوه که متر له بههشت).

ئه نه سی کوپی مالک ﷺ ده فهرمویت پێغه مبه ری خوا ﷺ تێپه ری به لای ناهه رتیکدا که لای گوپیکدا بوو ده گرپا پێغه مبه ری خوا ﷺ پیتی فهرموو: ((الْفِي اللَّهِ وَأَصْرِي)). فقالت: إيلك عني، فإنك لم تُصب بمصبي قال: ولم تعرفه. فقبل لها: هو رسول الله ﷺ! فأخذها مثل الموت. فأنت باب رسول الله ﷺ فلم تجد عنده بوابين. فقال: يا

(٨٠) أخرجه: النسائي (٢٣/٤)، وحسنه الشيخ الألباني في (صحيح سنن النسائي) (٤٠٤/٢) رقم

(١٧٦٥)، وفي (الأحكام) (٢٣) ، وفي (صحيح الجامع الصغير) (١٨٥١).

رسول الله إني لم أعرفك فقال رسول الله ﷺ ((إِنَّ الصَّبْرَ عِنْدَ أَوَّلِ الصَّدْمَةِ))^(٨١) (له) خوا بترسه و نارام بگره، نافرته کهش وتی: وازم لبینه تو توشی به لاو موسیبه ت نه بویت که توشی من بووه، نه نه س وتی: نافرته که پیغه مبهری نه ناسی، پاشان وتیان به نافرته که نه وه پیغه مبهری خوا بوو، نافرته کهش کاریگر بوو به و قسه یه ی که وتویه تی و په شیمان بوو نه نجا نافرته که هاته به ر ده رگای مالی پیغه مبهری خوا ﷺ و هیچ که سبکی نه بینی ده رگاوانی مالی پیغه مبهری خوا بی ﷺ وتی: نه ی پیغه مبهری خوا نه م ناسیت و من نه مزانی که تو بویت پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموی: نارامگرتن له یه که م ساتی توشبوونی به لاکه دایه، وه له ریوایه تیکی تردا فه رموی: ((أَلَمَّْا الصَّبْرَ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى))^(٨٢) نارامگرتنی راسته قینه نه و نامگرتنه یه که له یه که م ساتی و به رکه وتنی به لاکه دایه).

نوسامه ی کوری زهید ﷺ فه رموی: [أرسلت بنتُ النبي ﷺ إليه: أَنْ ابْنًا لِي قُبِضَ فَنَبْتًا. فَأرسل يقرأ السلام ويقول: ((إِنَّ اللَّهَ مَا أَخَذَ، وَلَهُ مَا أَغْطَى، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى، فَلْتَصْبِرْ وَتَحْتَسِبْ)). فَأرسلت إليه تُقَسِّمُ عَلَيْهِ لِابْنَتِهَا، فقام ومعه سعد بن عُبَادَةَ، ومعاذ بن جَبَل، وأبي بن كعب، وزيد بن ثابت، ورجال. فرفع إلى رسول الله ﷺ الصَّبي، ونُفْسُهُ تَفْقَعُ ففَاضَ عِناهُ، فقال سعد: يا رسول الله ما هذا ؟ قال: ((هذا رحمة جعلها الله في قُلُوبِ عِبَادِهِ، وَأَلَمَّا يَرْحَمْ اللهُ مِنْ عِبَادِهِ الرَّحْمَاءُ))^(٨٣) (کچیکی پیغه مبهری خوا ﷺ که سبکی نارد بق لای پیغه مبهری خوا ﷺ تا به پیغه مبهری ﷺ بلایت کوریکمان

(٨١) أخرجه: البخاري (١٤٨/٣) رقم (١٢٠٢)، ومسلم (٩٢٦) اللفظ له، وأبو داود (٣١٢٤)،

والترمذي (٩٨٧)، وابن ماجه (٥٩٦).

(٨٢) لفظ مسلم (٩٢٦).

(٨٣) أخرجه: البخاري (٦٦٥٥)، ومسلم (٩٢٣)، ومسححه الشيخ الألباني في (صحيح سنن

النسائي) (٤٠٣/٢) رقم (١٧٦٢)، صحيح، و(صحيح ابن ماجه) (١٢٩١).

له مردندایه و بابیت بۆ نیره پتغه مبهری خوا ﷺ نه و که سه ی نارد و بۆلای
وسلاوی بۆ نارد و پئی فهرموو خوی گه وره نه وهی وهری ده گرتیه و نه وهی
ده بیاته وه ههردوکی می خۆیه تی و هه موو شتیک لای خوا به واده ی دیاری کراوی
خۆیه تی و قوش نارام بگره و چاره پوانی پاداشت له خوی گه وره بکه، ئوسامه ی
کوپی زهید ﷺ ده لی: دووباره که که ی پتغه مبه ر ﷺ ناردیه وه به شوینی
پتغه مبه ردا ﷺ سوینی لی خوارد ده بیت هه ر بین بۆ سه ردانی، پتغه مبه ریش ﷺ
چو له گه ل سه عدی کوپی عوباده و موغازی کوپی جه به ل و ئوبه ی کوپی که عب
و زیدی کوپی سابت و کومه لیک پیاوی تر، پتغه مبه ری خوا ﷺ مندا له که کرایه
باوه شی و مندا له که هه ناسه ی توند ببوو سنگی لرخه لرخه لی ده بیسرا و له پوخ
ده رچوندا بوو، پتغه مبه ر ﷺ هه ر دوو چاوی پڕ بوو له فرمیسک. سه عه د وتی: نه وه
چی به نه ی پتغه مبه ری خوا ﷺ؟ پتغه مبه ر ﷺ فهرمووی: نه وه به زه بیه که خوا
خستویه تیه دلی به نده کانیه وه خوی گه وره ش به زه بی بۆ نه وانه ده بیت که
به زه بیان هه یه بۆ به نده کانی خودا.

وه له و نارامگرتنه نارامی یعقوب (رحمته الله علیه) بۆ له ده ست داننی یوسفی کوپی وه ک
خوی گه وره وه سف و باسی به چاکه ده کات و ده فهرمویت: [أَفْهَرُ كَظِيمٍ] هه سه نی
به بصری (رحمته الله علیه) ده فهرمویت: (الكظيم) أي: الصبور^(٨٤) "واته نقد نارامگر"، ئه بین
تیمیه (رحمته الله علیه) ده فهرمویت: "المؤمن مأمور عند المصائب أن يصبر و يسلم، وعند الذنوب
أن يستغفر و يتوب، قال تعالى: ﴿ فَاسْتَرْسِزْ وَعَدْنَا نَحْنُ، وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ ﴾ (معر ٥٥)،
فأمر الله تعالى بالصبر على المصائب والاستغفار من المعائب"^(٨٥) (بهوادار فهرمان پیکراوه

(٨٤) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (١١٧).

(٨٥) انظر: (مجموع الفتاوى) (١١/١٤٤).

له کاتی به لای موسیبه تدا که نارامگرتن بیت و گهردن که چ بیت، وه له کاتی گونا ه کردندا ده بیت داوی لیخوش بوون بکات و بگه پیتسه وه بو لای خوی په روه ردگار، خوی گه روه ده فهرمویت: (نه ی پنه مبر ۱۰۰ به نارام و خور اگربه، چونکه به لاین و واده کانی خوا هم دیتسه دی، داوی لیخوش بوونیش بکه بو گونا ه کانت) خوی په روه ردگار فرمانی کردوه به نارامگرتن له کاتی به لای موسیبه تدا وه داوا کردنی لیخوش بوون له کاتی کردار و کم و کویه کاندای.

عه بدول په حمان فهرموویته ئین عه پاس ۱۰۰ له سه فهرمندا بوو هه والیان دایه قوشی برای مردوه وه نه ویش له ریگه لایدا و پاشان دوو پکات نویژی کرد و دیتزه ی دا به دانیشتنی نه دوو پکاته نویزه له پاشان هلسا چو بو لای و لاهه کی و نه م نایه ته ی ده و ته وه: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ (البقرة: ۱۵۳) (۸۶). له روی نارامه ته ی و کیشه کاندای بوه ستن به نویژ خویندن و نارامگرتن و نه دوانه گه روه و گرانتن ته نها به لای ملکه چه کانه وه).

نوم کولشومی کچی عوقبه وه سه باره ت به پووونکردنه وه نه م نایه ته ده فهرمویت: (واسعینوا بالصبر والصلاة): ده فهرمویت: (غشی علی عبد الرحمن بن عرف غشیه فظنوا أنه فاض نفسه فيها فخرجت امرأته أم كلثوم إلى المسجد تستعين بما أمرت به من الصبر والصلاة فلما افاق قال: أغشى عليّ أنفأ؟ قالوا: نعم، قال: صدقتم انه جاءني ملكان فقالا لي: انطلق نحاكمك الى العزيز الامين، فقال ملك آخر: أرجعاه فان هذا بمن كُتبت له السعادة وهم في بطون امهاتهم ويستمتع الله به بنوه ما شاء الله، فعاش بعد ذلك شهراً ثم

(۸۶) أخرجه: البيهقي (شعب الأيمان) (۹۶۸۲)، وقال الحافظ في (الفتح) (۲/۲۲۲): أخرجه

مات) (۸۷). (عبدالرحمنی کوپی عوف ﷺ بئی هۆش کهوت وا گومانیان برد گیانی ده ر چوو بیت، خیزانه که ی نوم که لثوم له مال ده رچوو بۆ مزگهوت تا وه کو به وه ی فرمانی پی کرلو له نوێژو نارامگرتن نه نجام بدات تا که مێک دلی نارام ببیت وه پاش که مێک عه بدو رحمان به هۆش هاته وه وتی: ئایا له مه و پیش من بئی هۆش که وتم ؟ وتیان: به ئی. وتی: پاست ده که ن دوو مه لاتی که هاتن بۆ لام و به منیان وت: ههسته با بته بین تا دادگاییت بکه بین لای خوی و خاوهن ده سه لات و متحانه پیکراو پزیشن، مه لاتی که به کی تر پیمان گه یشت وتی: بیگپنه وه نه مه له و که سانه به که پیشتر به خته وه ریان بۆ نوسراوه هیشتا له سکی دایکیاندا بون خوی گه وه تا ماوه به کی تر مندا له کانی به خته وه ر ده کات و خوشحال ده ژین له گه لیدا، له پاش نه مه مانگیک ژیا و پاشان مود).

۱۰- نارامگرتن له سمر قهزاو قهدهری خوی گه وه:

پتیوسته له سه رموسولمان گه ردن که چی ته وای مه بیت بۆ خولو پازی بیت به قه زلو قه ده ری خوا هه وه ک خوی گه وه ده فه رمویت: ﴿وَأَسِرْ بِشُكْرِكَ﴾ (الطور: ۴۸). ئیین که ئیر (ﷺ) ده لیت: "يقول تعالى لرسوله (ﷺ): أي كما أكرمك بما أنزل إليك فأصر على قضائه وقدره واعلم انه يُدَبِّرُكَ بِحَسَنِ تدبیره" "خوی گه وه به پیغه مبه ری فه رموو چون په روه ر دگارت پیزی لی گرتوویت به و په یامه که ی

(۸۷) أخرجه: عبد لیزاق (المصنف) (۲۰۰۶۵) واللفظ نه، والحاكم (۲/ ۲۶۹) وصححه علی شرطهما ووافقه الذهبي، وابن سعد (۳/ ۱۳۴)، وابن بطه (الإبانه) (۱۵۸۷)، والبيهقي (الضعب) (۹۶۸۴)، واللائكاثي (۱۲۲۰)، والدينوري في (المجالسة) (۳۷۸) وقال محققه: إسناده صحيح، والأجري (الشريعة) (۱۷۶)، وقال البوصيري في (مختصر الاتصاف) (۷۵۲۰): إسناده صحيح، أخرجه أيضاً الفريابي (القدر) (۴۳۴) وقال محققه: إسناده حسن والأثر صحيح.

ناردویه تی بۆت تۆش نارامبگره له سه ره زاو قه ده ره کانی خوای بزانه خوای گه وره باشتیرین تۆخ و بارت لی دینینه پیتش"

پاشان خوای گه وره ده فه مویت: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ، وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ (التغابن: ۱۱). آی: من أصابه مصيبة فلعلم انها بقدر الله فصر وأحتب واستلم لقضاء الله، هدى الله قلبه وعرضه عما فاته من الدنيا، وعما أصابه و هدى قلبه وجعل فيه يقيناً صادقاً فلعلم أن ما أصابه لم يكن ليخطأه وما أخطأه لم يكن ليصيبه. ويستفاد من هذه الآية: أن الصبر على المصيبة سبب لهداية القلوب وطمانيتها وأنها من ثواب الصابرين^(۸۸) "هر كه سينك توشی به لایه ك بییت وایزانیته نه و كاره به قه ده ری خوای گه وره بویه و نارام بگریته و به هیوای پاداشته كه ی بیته لای خوای گه وره و گه ردن كه چ بیته به رامبه ره زلو قه ده ره کانی، خوای گه وره نه كه سه رینمونی دلی ده كات و نه وهی له دنویا له ده سستی چویه و توشی هاتوه بنوی قه ره بویه ده كاته وه دلی پئی نمونی ده كات، دلیایینکی راستگویانه ی پئی ده به خشی، نه و كات ده زانی نه وهی توشی بویه، ده بویه ره توش بییت وه نه وهشی كه توشی نه بویه ده بویه ره توشی نه بییت، وه له م نایه ته ده نه و سووده و ره ده گیریته كه نارامگرتن له سه ره به لا هۆكاره بۆ هیدایه ت و پئی نمونی دله كان و جیگیر بوونیان نه مه شه نهها له پاداشتی نارامگره كانه"

پیتغه مبه ره ﴿دَفْعَ مَوْتٍ: ((إِنْ عَظِمَ الْجَزَاءُ مَعَ عَظَمِ الْبَلَاءِ، وَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلاَهُمْ لِمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَاءُ وَمَنْ سَخَطَ فَلَهُ السَّخَطُ))﴾^(۸۹) (گه وره یی پاداشت له گه ل گه وره یی به لادایه، خوا گه ره كه سانینکی خوشی بویت تاقیان ده كاته وه هر كه سینك

(88) (تفسير القرآن العظيم) لابن كثير (۳۲۱/۶).

(۸۹) أخرجه: الترمذي (۲۳۹۸)، ابن ماجه (۴۰۳۱)، وحسنه الشيخ الألباني في: (صحيح

الترمذي) (۱۹۵۱)، و(صحيح ابن ماجه) (۳۲۵۶)، و(السلمة الصحيحة) (۱۴۶).

بيټ به و به لايه خوا پازى ده كات وه هر كه سيك نارپازى بيټ خواش نارپازى ده كات).

پيغه مېر ښه پوښى ده كاته وه هر كه سيك به لايه گوره و توند بيټ نه و كه سه پاداشته كى گوره تره، وه نيشانه خۇشه ويستى بۇ نه و، خوا به نده كانى توشى به لا ده كات تا بيټه مايه كى فارهت و سپړنه وهى گونا و تاوانه كانيان له گڼ زياد بوښى چا كه وه نه جرو پاداشته كانيان، هر كه سيك پازى بيټ له خواى پوره دگار به وهى به سهرى هيناوه، نه و كه س له لايه خوا وه پازى بوښى بۇ هيه، وه هر كه سيك نارپازى بيټ به وهى خوا به سهرى دپنيت نه و كه سه له لايه خوا وه نارپازى بوښى بۇ هيه. پازى بوښى و نارپازى بوښى له لايه خواى پوره دگار وه دوو سيفه تن له سيفه ته كانى خوا پښوېسته باوه پمان پښى هه بيټ كه مى خواى پوره دگار به شيوه به ك بگونجى بۇ خواى گوره وه كه باقى سيفه ته كانى ترى. په زبا بوښى له موښدا نه وه به كه فرمانه كى ته تسليم به خوا بكات و گومانى باشى بېى به خواى پوره دگار و ته ماعى پاداشتى بيټ، وه نارپازى پښى ناخوش بوښى خۇبه ده ست نه دا نه بۇ فرمانه كانى خوا وه له م فهرمووده دا هه په شپه كى توند هيه بۇ نه وانه نارپازى به قزاقه ده رى خواى گوره و نارام ناگړن له سهر به لا.

۱۱- نارامگرتن له سهر به لا:

خواى گوره نارامگرتنى له ښمه ده ويټ كاتيك توشى به لايه كه د بېن له وانه كى به نده كانى پښى تاقي ده كاته وه هه روه كه خواى پوره دگار ده فهرمويت: ﴿وَأَصْرِ عَلَى مَا أَسَابَكَ...﴾ (الناس: ۱۷) (نارام بگره له وهى توشه ده بيټ). وه

ده فەرمویت: ﴿...وَالصَّيِّرِينَ عَلَى مَا آصَابَهُمْ﴾ (الحج: ۳۵). واتە: (ئەوانەى نارامگرتن له وانهى كه توشيان دەبێت).

وه ده فەرمویت: ﴿وَلَتَبْلُوكُمْ بِغِيٍّ وَتَنَافُوتُمْ فِي الْفُتُوحِ وَتَقْبِضُونَ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالْأَشْرَافِ وَيَشْرِ الصَّيِّرِينَ﴾ (البقرة: ۱۵۵). (تاقبتان ده كینه وه به كه مینك له ترس و بیم و برستى و كه م بوونی مأل و سامان و مردنى كه م و كار و تياچوونى به رو بوومى كشتوكال. جا مژده بده به و كه سانهى خۆگرو نارامگرتن...).

وه پێغه مبهرى خوا ﷺ ده فەرمویت: ((قال الله تعالى: إذا ابتليت عبي المؤمن.. فلم يشكني الى عواده ابدته لهما خيراً من لحمي، ودماً خيراً من دمي ثم يستألف العمل))^(۹۰) (خوای گه وه ده فەرمویت: هه ر كاتێك به ندهیه كى بپوادارت دى خۆم توشى نه خۆشى و به لایه كم كرد نه و سكا لای لى نه كردم لای نه و كه سانهى كه سه ردانى ده كه ن نه و كه سه من گوشته كى بۆ ده گۆرم به چاكتر له گوشته كى خۆى، وه خۆینه كى بۆ ده گۆرم به باشتر له خۆینه كى خۆى و گوناهه كانى پێشوى ده سه پمه وه له مه و دوا كاره كانى له سه ر تو ماره كړت).

ئەنەس رەزى الله عنه ده گێڕێته وه كه پێغه مبهرى خوا ﷺ فەرموویه تی: ((إذا أراد الله بعبد الخیر عجل له العقوبة في الدنيا وإذا أراد بعبد الشر أمسك عنه بذنبه حتى يوالى به

(۹۰) أخرجه: الحاكم (۳۴۹/۱) وصححه على شرطهما ووافقه الذهبي، البيهقي في (الكبرى) (۳/۲۷۵)-و(شعب الأيمان) (۹۹۴) وقال: إسناده صحيح، وقال الحافظ العراقي في تخریجه على (الأحياء) (۲/۲۰۹): أخرجه البيهقي وإسناده جيد. وصححه الشيخ الألباني في (السلسلة الصحيحة)

یوم القیامة))^(۹۱) هر کاتیک خوای گه وړه ویست و نیراده ی چاکه ی به بنده که ی
 هه بیت نه و که سه خوای گه وړه توله که ی بۆ پیش ده خات له دنیا دا، وه هرکاتیک
 خوای گه وړه ویست و نیراده ی شه پو خراپه ی به بنده که ی هه بیت نه و که سه
 خوای گه وړه توله ی به لاو موسیبه ته کانی لې ده گرتنه وه تا وه کو نه بیت به که فاره تی
 گوناوه کانی، دواتر به گشت گوناوه کانی وه و بچیت به رده م پوره ردگاری وتوله و
 سزای هه موویان له وی وریگرتنه وه).

پیغه مبری خوا ﷺ له فهرموده یه کی تردا ده فهرموت: ((إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا سَبَقَتْ لَهُ
 مِنْ اللَّهِ مَنَازِلَةً فَلَمْ يَلْفِهَا بِعَمَلٍ إِلَّا هُوَ اللَّهُ فِي جَسَدِهِ أَوْ مَالِهِ أَوْ فِي وَلَدِهِ ثُمَّ صَبَرَهُ عَلَى ذَلِكَ
 حَتَّى يُبْلِغَهُ الْمَنَازِلَةَ الَّتِي سَبَقَتْ لَهُ مِنْ اللَّهِ عِزٌّ وَجَلٌّ))^(۹۲) (به بنده هرکاتیک پله و پایه یه کی
 بۆ دیاری کرابیت لای خوای نه و که سه به چاکه کردن پسی نه گات خوای گه وړه
 توشی به لای ده کات له لاشه یدا یا نه له سامانیدا یا نه له مندالیدا له پاشان خوا
 نارامگری پنی ده خشیت له سر نه و کارانه تا ده یگه یه نیتنه نه و پله یه ی که پیشتر
 بۆ دیاری کراوه له لایان خوای گه وړه وه).

که واته نیشانه ی چاکه ویستنی خوای پوره ردگار به بنده که ی نه و یه توشی
 به لای ده کات جاریک له نفسی خویدا وه جاریک له خیزانی و مندالیدا وه جاریک له
 مال و سه روه تیدا، تا هیچی به سه روه نامینن و له دنیا به یی گوناوه ی
 دهرده چیت و ده گاته خزمه تی خوای پوره ردگاری وه هیچ گوناوه ی نابیت توله ی

(۹۱) لخرجه: الترمذی (۲۳۹۶) والحاکم (۳۴۹/۱) وصححه ووافقه النهی، واخرجه ایضاً: احمد
 (۸۷/۴)، وابن حبان (۲۹۱۱) وقال محققه شعيب الارناؤوط: إسناده صحيح، وقال الهيثمي في
 (المجمع) (۱۰/۱۹۲): رواه الطبراني وإسناده جيد.

(۹۲) لخرجه: أحمد (۲۷۲/۵)، وأبو داود (۳۰۹۰)، وأبو يعلى (۹۲۳)، وابن حبان (۲۹۰۸)،
 والحاکم (۳۴۴/۱)، وصححه الشيخ الألبانی في (صحيح الترغيب) (۳۴۰۹).

له سه سه وه ربگریخت، وه نیشانه ی ویستی خراپ له لای خوای په روه رنکار به بهنده کانی نه وه به له دونیا گوناوه کانی به سه سه وه به یثیت وه و توشی به لای نه کات تابیت به که فاره تی گوناوه کانی و هه موو گوناوه کانی هه به سه سه وه ده مینیت و به هه موویانه وه ده چیت و خزمتی خوای په روه رنکار نه و کات توله ی لی ده سینریت وه رسزا ده دیت، وه واتای (امک عه) له فهرمودده ی په که مدا نه وه به توله که ی دوا ده خات بق قیامت، وه واتای (برالی به) که له فهرمودده ی دوه مدایه نه وه به نه که سه به گوناوه کانی په وه ده یهینن تاله دوا پوزدا، سزای هه مووی وه ربگریخت نه م فهرمودده یهش به ناماژه ده کات نه و به لایه ی مرؤشی پیوه گیرۆده ده بیت، مکاری سرینه وه ی گوناوه کانی تی گه نارامگریخت و بزانیخت که پاداشته که ی نه نها لای په روه رنکاری به تی).

پیغه مبه ری خوا ﷺ له فهرمودده یه کی ترد ده فهرمویت: ((...فما یرح البلاء بالبعد حتی یرکه یحیی علی الأرض وما علیه خطیئة))^(۹۳). (.... به رده وام به لا توشی بهنده ده بیت تاوای لی ده کات به سه سه زه ویدا بگریخت و هیچ گوناوه ی به سه سه وه نه مینیت).

سه عدی کوپی نه بر وه قاص ﷺ ده فهرمویت: وتم نه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ چ که سیک له بهنده کان به لاکه ی زرد گه ورده یه؟ فهرمووی: ((أشد الناس بلاء الأنبياء ثم الأمثل فالأمثل یبلی القبط علی حسب دینه فان کان لی دینه صلباً اشد بلاءه، وإن کان لی دینه رقة ابلی علی حسب دینه، فما یرح البلاء بالبعد حتی یرکه یحیی علی الأرض وما

(۹۳) أخرجه: الترمذي (۲۳۹۸)، وابن ماجه (۴۰۲۳)، واحمد (۱/۱۸۵)، والحاكم (۱/۴۱)، والدرامي (۲/۲۲۰)، البيهقي (۳/۳۷۲)، وابن حبان (۲۹۰۱) وقال محقق: إسناده حسن، وصححه الشيخ الألباني في: (صحيح الترمذي) (۱۹۵۶)، و(صحيح ابن ماجه) (۳۲۴۹)، و(السلسلة الصحيحة) (۱۴۳)، و(المشكاة) (۱۵۶۲)، و(صحيح الجامع) (۹۹۲).

عليه خطبه))^(٩١) (واته: گه وره ترين به لا له خه لكاندا توشي پيغه مبه ران ده بئيت پاشان هاو وئنه ئه وان پاشان هاو وئنه ئه وان، مرقه به گويره ئه ئاينه كه ئه توشي به لا ده بئيت گهر نهو كه سه له ئاينه كه يدا رهق وتوند و تۆل بئيت، به لاكه ئه له سه ر توند ده كرت، وه گهر له و ئاينه كه يدا نه رمبئيت به لاكه ئه له سه ر نه رم ده كرت به گويره ئه ئاينه كه ئه ده بئيت، و به نده به رده وام توشي به لا ده بئيت تاواي لئ ده كات به سه ر زه ويذا بگه ريت و هيچ گونا هيكي به سه ره وه نه ميئيت).

له توند ترين جزره كانى به لا نه وه به كه خواي گه وره به نده كه ئه توشي به لاو ئيش و ئازار بكات له لاشه يدا، وه كه له چيروكي ئه يوب ^{عليه} دا هاتوه ئه به لا يانه ش له چاكه ئه دونيا و قيامته هه روه كه ئه لقي كوړى حه بيب ئيش ده فەرموئيت: "اربع من اوتيهن اوتي خير الدنيا والآخرة: من اوتي لساناً ذاكراً رقباً شاكراً وبدناً على البلاء صابراً وزوجة مؤمنة لا تبغ في نفسها خوفاً"^(٩٢) "چار شت هه ر كه سيك پتي ببه خشرئت نهو كه سه چاكه ئه دونيا و قيامته ئه پي به خشر اووه: هه ر كه سيك زويان ئيكي به زيكرو دل ئيكي به شو كرو لاشه به كي به نارامگرو له سه ر به لا خوڤاگرو خيزان ئيكي باوه رداري هه بئيت كه خيانه ت له نه فس و مېردى و خوى نه كات"

(٩١) أخرجه: الترمذي (٢٣٩٨)، وابن ماجه (٤٠٢٣)، واحمد (١٨٥/١)، والحاكم (٤٨/١)، والدرامي (٣٢٠/٣)، والبيهقي (٣٧٢/٣)، وابن حبان (٢٩٠١) وقال محققه: إسناده حسن، وصححه الشيخ الألباني في (صحيح الترمذي) (١٩٥٦)، و(صحيح ابن ماجه) (٣٢٤٩)، و(المسلسلة الصحيحة) (١٤٣)، و(المشكاة) (١٥٦٢)، و(صحيح الجامع) (٩٩٢).

(٩٢) أخرجه: ابن أبي شيبة في (المصنف) (٣٥١٤٧).

۱۲- نارامگرتن له سه ر نارمزوه کانی نهفس:

خوای گه وده ده فهرمویت: ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَبَلَّوْكُمْ بِالْمَوْتِ وَلِخَبَرٍ فَتَنَةٍ وَآيَاتٍ تُرْجَحُونَ﴾ (النساء: ۳۵) (همه سو که سیک دیمت مردن بهیزیت نیمه تاقیان ده که پنهو به ناخوشی و به لاهو به خیر و خوشی، سمرنجام هدر بۆ لای نیمه ده پنهو (تا پاداشتان بدمه نو). وه خوای گه وده ده فهرمویت: ﴿وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفِثَنَّهُمْ فِيهِ وَرِزْقًا زَكَاةً وَمِنْهُ لَنْبَاقٌ﴾ (طه: ۱۳۱). (اشی بر وادر تو چاره کانت مبه نو نازو نیمه تی که هندی که خه لکمان لی به هر مه ند کرد وده که جوانی و رازاوی ژبانی دنیایه، بۆ نهوی تاقیان که پنهو، ینگومان رزق و پوزی پرمورد گارت (له به هشتا) چاکتر و بر دمو امتره).

وه خوای گه وده ده فهرمویت: ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ إِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾ (النازعات: ۴۰-۴۱). (به لام نهوی نه پایو شکوی پرمورد گاری ترسایت و حبسای بۆ کردیت و جلهوی نه فی گرتیتته له هه سو هه واهو هه واهو و نارمزویه کی نادرست * ج نه واه ینگومان به هشته جینی مانه ووه هه واهه ووه).

له به نه مه پش هه سنی کوی صالح (ﷺ) ده فهرمویت: له ته فسیری ﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ آيَةً يَدْعُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ﴾ (السجدة: ۲۴) ای: (صبروا عن الدنيا)^(۹۶) واته: "نیمه نه وانمان کرده پشه واه و بانگخواز به هوی نارامگریانه وه له سه ر ناره نووه کانی دویا تا خه لکی پنهونی بکه بۆ فه رمانه کانی نیمه"

نپن قهیمی جه وزی (ﷺ) ده فهرمویت: [..الصبر على الشهوة أسهل من الصبر على ما توجبه الشهوة فإنها إما أن توجب ألماً وعقوبة وإما أن تقطع لذة أكمل منها وإما أن

تضع ولما إضاعته حمرة وندامة، وإما ان تلطم عرضاً توفيره انفع للعبد من ثلثه وإما ان تذهب ما بقاءه خير له من ذهابه، وإما ان تضع قدراً أوجهاً قيامه خيراً من وضعه، وإما ان تسلب نعمه بقاءها ألد وأطيب من قضاء الشهوة وإما ان تطرق إليه طريقاً لم يكن يجدها قبل ذلك، وإما ان تجلب هما وغماً وحزناً وخوفاً لا يقارب لذة الشهوة، وإما ان تنسى علماً ذكره الله من نيل الشهوة وإما ان تشمت عدواً وتحزن ولماً، وإما ان تقطع الطريق على نعمة منيلة، وإما ان تحدث عباً يبقى صفة لا تزول فإن الأعمال تورث الصفات والأخلاق.

واعلم ان علاج كل علة بمضادة سببها: فلعلاج حب الشهوات بالقناعة والصبر، وطول الأمل بكثرة [ذكر الموت] ^(٩٧) "نارلمگرتن له سه ر نارهنووه كان ئاسانتره له نارلمگرتن له سه ر بئويستی يه كانی نارهنووه كان، يا نه وه تا ئیش و ئازار تو له و سزای له دوادیت، یان نه وه تا کات و ساتیک به زایه ده دات دوی ده بیته مایه ی ناخ و سه سه رت و په شیمانی، یان پیزو شه ره فی که سیک ده پوشینیت که پاریزگاری کردنی باشترو به سه سه رته بزی یا نه وه تا شتیکی له ناو ده بات که مانه وه ی بۆ نه و به سه سه رته له بئیشنی یا نه وه تا له شان و شکو وه پیزو که سیک که م ده کاته وه که به رز پاگرتنی باشترو بۆ نه و له و کاره ی، یا نه وه تا نیعمه تیک له ناو ده با که مانه وه ی خوشترو پاکتر و چاکتره له جی به جی کردنی نارهنووه کان، یانه وه تا چه ندین پنگه ده گریتته به ر بۆ گه یشتن به نارهنووه که له وه و پیش نه یگرتوته به ر، یا نه وه تا غم و خه فته و ترس دینی و ده سه به ری ده کات که له چاو خوشتی و نارهنووه که دا به رامبه ر ناگرت، یا نه وه تا زانست و زانیاریه که له به ر ده کات که مانه وه و باس کردنی زۆر خوشترو له گه یشتن به و نارهنووه، یا نه وه تا دلی بوژمن به خوی خوشتی ده کات یان دۆستیکی خه فته بار ده کات، یانه وه تا پنگه ده گریت له گه یشتن به نیعمته و خوشتی یه که م به سستی یا نه وه تا عه بییک دینیته دی

له خۇيدا كه تاريكه كه ي به پوو خساريه وه ده مینیت و قه له خاونه كه ي لا ناچیت، چونكه كرداره كان جینگه ي په وش و نه خلاق ده گرتنه وه. بزانه چاره سه ری هه موو نه خو شیه كه به دژه هژكاره كه ي ده كرت نه وه تا چاره سه ری خو شه ویستی ئاره زووه كان به قه ناعت و نارامگرتن ده كرت، وه چاره سه ری گه یشتن به ئاواته دوور و دریزه كان به باس كردن و یاد كردنی مردن ده بیت). به هیز ترین ئاره زووه كانی دویا نارامگرتنه له سه ر ئافره تان، ئه مه ش نایه ته دی ته نها به ئاره حه نی یه کی توند و زرد نه بیت له بهر ئه مه شه نیمام تاوس (ﷺ) فهرموویته: له ته فسیری ئه م نایه ته دا ﴿...وَحَلَقَ الْإِنْسَانَ صَوِيغًا﴾ (النساء: ۲۸) (یعنی: لاصبر له عن النساء)^(۹۸) واته: "پیاو ناتوانی نارامگر بیت له بهرامبه ر ئافره تاندا"

۱۲- نارامگرتن له سه ر وته ی دوژمنانی خوی گهوره و میهره بان:

خوی گه وده ده فهرمویت: ﴿وَأَصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَأَجْرُهُمْ هَجْرًا جِيلًا﴾ (الزمل: ۱۰). (واته: له بهرامبه ر گوفتاری ئاره وای خوا نه ناسان هه رده م خواراگر به و شیوازی جوان خۆت دووره په ریزگره لی یان). ئه یین كه ئیر (ﷺ) ده فهرمویت: "قال الله تعالى لرسوله أمراً له بالصبر على آذاهم ومبشراً على صبره بالعاقبة والنصر والظفر"^(۹۹) "خوی گه وده به پینغه مبه ره كه ی ده فهرمویت و فرمانی پێ ده كات كه نارامگر بیت له سه ر نه زیه ت و ته نابه جپكانی بێ بپواكان، وه موژده ی پێ ده دات كه له پاداشتی نارامگرتنیدا پاشه پوژ و سه ركه وتن هه ر بۆ ئه و ده بیت"

(۹۸) اخرجه: عبد الرزاق في (التفسير) (۱/۱۵۴)، والطبري في (جامع البيان) (۳/۵) و صحح

استانده محقق كتاب (المجالسة) برقم (۱۰۶۹).

(99) (تفسير القرآن العظيم) لابن كثير (۵/۱۲۵)

١٤- نارامگرتن له سه ره پاریزگاری کردنی ناین:

ئه نه س ﷺ ده فهرمووت پتفه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ((بأني على الناس زمان، الصابرُ فيهم على دينه " كالفاضل على الجمر))^(١٠١). (زه مانیک دیت به سه ره خه لکیدا، نارامگرتن یایاندا له سه ره ناینه که ی وه که نه و که سه وایه که په شکویه کی ناگرینی به مشت گرت بیت).

وه له پریوایه تیکی تردا... ده فهرمووت: ((...إِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ أَيَّامَ الصُّبْرِ، الصُّبْرُ لِيَهِنَ عَلَى مِثْلِ الْقَبْضِ عَلَى الْجَمْرِ، لِلْعَامِلِ فِيهِمْ مِثْلُ أَجْرِ خَسِينٍ رَجُلًا يَعْمَلُونَ بِمِثْلِ عَمَلِهِ))^(١٠٢) (له دوی نیوه یقزانی نارامگرتن دیت، نارامگرتن له و یقزانه دا وه که نه و که سه یه په شکوی ناگرینی له میشتدا بیت، نه و که سه ی له و یقزانه دا کاری چاکه نه نجا بدات پاداشتی به وینه ی په نجا که سه که وه که نه و کارده که ن).

ئیهن مه سهوده ﷺ ده گیزیت وه له پتفه مبهری خوا ﷺ که فهرموویه تی: [[إِنَّهَا سَتَكُونُ بَعْدِي أَثَرَةٌ، وَأَمْرٌ تَكْرُرُهَا]] قالوا: يا رسول الله فما تأمرنا ؟ قال: ((تُؤَدُّونَ الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ، وَتَسْأَلُونَ اللَّهَ الَّذِي لَكُمْ))^(١٠٣) (نیوه له دوی من بین به ش ده کرین و چه نه ناکاری دزیو ده بین و تیان: نه ی پتفه مبهری خوا ﷺ به چی فه رمانمان پی ده که یت؟ فه رمووی: نه ر و مه فه کانی سه ره شاننان جی به جی بکه ن، و دلوای ماهه کانتان ته نها له خوا بکه ن).

(١٠٠) لخرجه: الترمذي (٢٢٦٠) وقال: حديث غريب، وصححه الشيخ الألباني في (صحيح سنن الترمذي) (١٨٨٤)، وفي (السلسلة الصحيحة) (٤٩٤).

(١٠١) أخرجه: ابن ماجه (٤٠٤١)، وصححه الشيخ الألباني في (صحيح سنن ابن ماجه) (٢٢٤٢)، وفي (السلسلة الصحيحة) (٤٩٤).

(١٠٢) لخرجه: البخاري (٧٠٥٢)، ومسلم (١٨٤٣)، الترمذي (٢١٩٠)، واحمد (٣٨٤/١)، البيهقي (١٥٧/٨).

ده لیت: " (شبه رسول الله ﷺ المعقول بالمعسوس اي: ان الصابر على احكام الكتاب والسنة يقاسي بما يناله من الشدة والمشقة من اهل البدع والضلال مثل ما يقاسي من يأخذ النار بيده ويقبض عليها بل ربما كان اشد، وهذا من معجزاته فانه اخبار عن غيب وقد وقع)، وقال ابو عبد القاسم بن سلام: (التبع للسنة كالقالب على الجمر وهو البرم عندي افضل من الضرب بالسيف في سبيل الله^(١٠٦)). " پیتغه مبهري ﷺ ته شیبهی نه بینراوی کردووه به شتیک که بینرلووه: نه وه که سهی نارامگره له سهی یاساکانی قورنآن و سوننه ته کانی پیتغه مبهري توشی ناپه حهتی نازاری سه رلی شیواوی زیاد که ره نایینی خوا و گومرایان ده بیت و ده نازاری که سیک ناگر به ده سستی هه لگرت له ناو مشتیدا بیگرت یاخود له وهش سهخت تر". نه مهش له مو عجیزه کانی پیتغه مبهري خوا به ﷺ چونکه باسکرینی شتیک که نه بووه و وواتر هاتووه نه دی.

وه نه بو عوبهیدی کوپی قاسمی کوپی سه لام ده فهرمویت: "نه وه که سهی شوینی که وهی سوننه تی پیتغه مبهري ﷺ وه که نه وه وایه که پشکو و چلوسکی ناگرینی به ده سه وه بیت، وه نه وه کاره نه مری به لای منه وه زور که وره تره له لیدانی شمشیر له پیتاوی خوای گه وره دا" وه حومهیدی ده فهرمویت: "والله لان أغزو هؤلاء الذين يردون حديث رسول الله ﷺ أحب إلي من أن أغزو عدتهم من الأمراك"^(١٠٧) "وه للآهي گه ر غه زای نه وه که سانه بکه م که فهرمووده کانی پیتغه مبهري ﷺ پهت ده که نه وه له لام خوشه و سست تر و چاکتره له وهی که غه ز له که ل تور که کان بکه م" وه ده رباره ی ئم باسه دووباره به حیای کوپی به حیا ده لیت: "الذب عن السنة الفضل من الجهاد"^(١٠٨) "پارێزگاری و دیفاع کردن له سوننه تی پیتغه مبهري ﷺ

(١٠٦) نظر: (تاریخ بغداد) (٤١٠/١٢) ، و (تاریخ دمشق) (٢٩/٤٩).

(١٠٧) نظر: (ذم الکلام) للامام الهروي (٢٢٨).

(١٠٨) نظر: (ذم الکلام) للامام الهروي (١١١).

که وره تره له جیهه و تیکوشان له پیتناوی خوادا^{۱۰۹}. وه ئهین قهیم (ﷺ) ده لیت: "الجهاد بالحق واللسان مقدم على الجهاد بالسيف والسنان"^(۱۰۹) "جیهه و تیکوشان به به لکه و زویان له پیش تره له سه جیهه کردن به شمشیر و پم"

* عوتبه ی کوری عه زوان ﷺ ده فهرمویت پیغه مبه ر ﷺ فهرمویه تی: [((إِنَّ مِنْ رِئَاسَةِ الْأَيَّامِ الصَّيْرِ، لِلْمَتَمَسِّكِ لِهَيْهَنْ يَوْمَئِذٍ بِمَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ أَجْرُ حَسَنِ بِنَكْمٍ)) قَالُوا: يَا نَبِيَّ اللَّهِ أُوْمَهُمْ؟ قَالَ: ((بَلْ مِيَكُمْ))]]^(۱۱۰) (سات و سالانیتی نارامگرتن دیت له دواى ئیوه ئو که سه ی له و پۆده دا یاساو پیتناوی ئیتستای ئیوه پیا ده بکات نه وانه پاداشتی په نجا که س له ئیوه یان بق ده نوسریت. وتیان: نه ی پیغه مبه ری خوادا ﷺ پاداشتی په نجا که سی له خویان ؟ فهرمووی: به لکو په نجا که س له ئیوه). به لام هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ له سه هاوه لایه تیان له گه ل پیغه مبه ر ﷺ پله و پیز و پاداشتی که وره یان لای خوا هیه. که هیچ موسولمانیک له دواى نه وان ناتولنیت بگانه پله و پایه ی نه وان و هه که سینک شاخیک ئالتون له پئی خوادا بیه خشیت ناگاته تنها مشتیکى نه وان).

وه نیمامی نه وزاعی (ﷺ) ده فهرمویت: "اصبر نفسك على السنة وقف حيث وقف القوم وقل بما قالوا وكف عما كفوا عنه"^(۱۱۱) (نارامگریه له سه سوننه تی پیغه مبه ر ﷺ وه بووه سته له و باسانه دا که هاوه لان تیایدا وه ستاون وه خورت به سوور گره له و باسانه ی که نه وان خویانیان لی به سوور گرتوه).

(۱۰۹) نظر: (شرح القصيدة النونية) (۱/۱۲).

(۱۱۰) أخرجه: الطبراني في (المعبر) (۱۷/۲۸۹)، وصححه الشيخ الألباني في (السلسلة الصحيحة) (۴۹۴).

(۱۱۱) أخرجه: البيهقي في (المدخل) (۲۲۳)، واللكاني في (شرح الاعتقاد) (۱/۱۵۱)، والأجري في (الشریعة) (ص: ۵۸)، وصححه إسناده الشيخ علي حسن في (علم أصول البدع) (ص: ۱۲۸).

۱۶- نارامگرتن له سهمر کوشتن و کوشتار له پیناوی خواد:

خودا گه وره و میهره بات داوای نارامگرتنمان لی ده کات له کاتی جیهاد و تیکو شاندا له پینا و ناینی خوا هه روه ک خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿...رَبَّنَا آفِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّنَا مُسْلِمِينَ﴾ (الأعراف: ۱۲۶). (خودای نیمه خۆ گری و نارامیمان به سهردا بریزو هه موسولمانیتی بمانرنه). نه مهش دوا و تهی شه و ساحیر و جابوگه رانه ی فیرعون بوو له دوا ی ته و به و و گه پانه و دیان بق لای خوادا و بهر و هینا نانیان به پیغه مبه رایه تی (موسی و هارون) (علیها الصلاة والسلام). نه مهش و تهی شه و ان بوو له دوا ی هه لواسینیان و پاشان شه هیدیان و تبان.

طه بیری (ﷺ) ده لیت: "قالوا: رَبَّنَا انزل علينا صبراً نجبنا عن الكفر بك عند تعذيب فرعون إيانا واقبضنا إليك على الإسلام" (۱۱۲) "وتیان: نه ی خوای گه وره نارامی و خۆ پاگرتنیکمان پی بیه خشه که دورمان خاته وه له کوفر له کاتی نازاردانمان له لاین فیرعونه وه، وه گیانمان لی بسینه وه و بمان مرینه له سهمر ناینی نیسلام" خوای گه وره پالپشتی یانی کرد و به بر واداری وه گه پانه وه لای خوا.

له بامسی سه ربازه کانی طالودا ده فهرمویت: ﴿...قَالَ الَّذِينَ يَلْمُوكَ أَنَّهُمْ مُلْكُوا اللَّهَ فَنُحِثُوا مِن فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِتْنَةُ كَثِيرَةٍ يَادِّينَ اللَّهُ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ (البقرة: ۲۴۹). (نه وانه ی دلنیا بیون که به خزمه تی په رومرد گاریان ده گهن و تیان: مه ترسن) چونکه چه ندها جار ده ته ی که م، زال بیون به سهمر ده ته ی زۆردا به فهرمانی خودا، خوای گه ورهش یار و یاور ی خۆ گرو نارامگرتنه).

لیرمدا چهندهها نمونه و فهرمووده ههه لهه باسهدا لههوانه :

﴿١﴾ عانیسه (ع) ده گیزیته وه له پیغه مبه رﷺ که فهرموویه تی: ((قل الصبر لا یمر بذنب إلا مجاه))^(١١٣) (کوشتنی به نارامی گشت گونا نه کان ده سپیته وه) لیره دا مه به ست له کوشتنیک نارامی تیدا بی نه وه یه که سیک به ندو زنجیر کرابیت له به رده م خه لکی دا پاشان له بهر چاویاندا بکوژیت، نا له م پوه وه زیادی کوپی عه مر ده لیت: "کلنا نکره الموت والم الجراح ولکننا نفاضل بالصبر"^(١١٤) "مه موومان مردن ز نازاری بریندا بو زمان پی ناخوشه به لام جیاوازیمان هه به له نارامگرتندا"

﴿٢﴾ نبو قه تاده ﷺ ده گیزیته وه له پیغه مبه رﷺ که فهرموویه تی: [ان رسول الله ﷺ قام فیهم، فذكر لهم ان الجهاد في سبيل الله والايمان بالله افضل الاعمال، فقام رجل فقال يا رسول الله، ارأيت ان قلت في سبيل الله، أتکفر عني خطایای؟ فقال له رسول الله ﷺ: ((نعم ان قلت في سبيل الله وأنت صابر محتب، مقبل غير مدبر)) ثم قال رسول الله ﷺ: كيف قلت؟ قال: ارأيت ان قلت في سبيل الله، أتکفر عني خطایای؟ فقال رسول الله ﷺ: ((نعم، ان قلت في سبيل الله وأنت صابر محتب مقبل غير مدبر، إلا الذین، فان جبریل علیه السلام قال لي ذلك))^(١١٥) (پیغه مبه ری خودا ﷺ له ناواماندا هه ستایه سه ری و باسی نه وه ی بۆ کردین که جیهاد و تیکوشان له پیگه ی خودا، وه باوه پریون به خوا گه وره ترین کرداری چاکه یه که موقد بیگات، پیاوێک هه ستایه سه ری و وتی نه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ نه گه ر له پیناوی خودا بکوژیم نایا ده بییت به مایه ی

(١١٣) أخرجه: البزار (١٥٤٥)، وصححه الشيخ الألباني في (السلسلة الصحيحة) (٢٠١٦).

(١١٤) انظر: کتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (٤٩).

(١١٥) أخرجه مسلم (١٨٨٥)، والترمذي رقم (١٧١٢)، والنسائي (٢٤/٦)، وصححه الشيخ

الألباني في: (صحيح النسائي) (٢٥٩٨)، و(صحيح الترمذي) (١٣٣٩)، و(الارواء) (١١٩٧).

نه وهی گوناوه کانم بـسـپـرتـه وه ؟ پـتـفـه مـبـهـری خوا ﷺ فـهـرمـوـوی : بـهـئـی نه گـهـر بـکـوژـیت له پـتـناوی خـواـدا و نارامگرو خـوژاگر بیت و نومیـدی پـادـاـشـت لای پـهـروهـرنگـارت هـهـبـیت و پـشـت نه گـهـیـته دـوژـمن و له پـتـشـهـوه بـکـوژـیت. له پـاـشـان پـتـفـه مـبـهـر ﷺ فـهـرمـوـوی چـیت و ت ؟ وـتی : نه گـهـر بـکـوژـیت له پـتـناوی خـواـدا تـایـا ده بـیـتـه مـایـه ی سـپـیـنه وه ی گوناوه کانم ؟ پـتـفـه مـبـهـر ﷺ فـهـرمـوـوی : بـهـئـی نه گـهـر بـکـوژـیت له پـتـناو خـواـدا و نارامگـریـب و نومیـدی پـادـاـشـت هـهـبـیت لای خوا و پـشـت نه گـهـیـته دـوژـمن و له پـتـشـهـوه نه کـوژـیت جـگـه له قـهـرزـار، چـونـکه جـبـریـل نه مه ی پـیـراگه یاندم).

{٣} سوهیب ؑ ده گـیـرتـه وه له پـتـفـه مـبـهـر ﷺ که فـهـرمـوـیـهـتی : ((کان ملک فیمن کان قبلکم وکان له سحر فأمر بالآخذود بأفواه السکک فحدث وأضرم فیها النیران وقال: من لم يرجع عن دینه فأقحموه فیها أو قیل له اقم، ففعلوا، حتی جاءت امرأة ومعها صبی فتعاضت أن تقع فیها، فقال لها الغلام: یا أمه اضری، فأنتک علی حق))^(١١٦) (له پـتـش زه مانی ئیوه دا پادشایه ک ساحریکی هه بوو... هتد. پاشان فرمانی کرد به هه لکه ندنی چالیک له قه راغ شاردا، هه لیان که ند و ناگریان تی به ردا، و وتی : هه رکه سیک له ئاینه که ی په شیمان نه بووه وه بیکه نه ناو ناگره که وه، یان وتیان به پادشا که سیک وازی نه هیتا بیکه ره ناو ناگره که وه، پادشاش نه دجامی دا، ناوه کو ئافره تیک هات و مندالیک له گه ل بوو ته مبه لی و سستی کرد له خوژپیدانه ناو ناگره که وه منداله کهش به دایکی و ت نه ی دایکه نارام بگره، به راستی له سه ره حقی).

(١١٦) أخرجه: مسلم (٣٠٠٥)، احمد (١٧/٦) برقم (٢٣٩٢) وقال محققه الأرنؤوط إسناده صحيح، الترمذي (٣٣٤٠)، الطبراني في (الكبير) (٧٣٢٠)، وابن حبان (٨٧٣) وقال محققه: إسناده صحيح، وصححه الشيخ الألباني في: صحيح الترمذي (٢٦٦٠).

﴿٤﴾ نه بو دهر داء ده گپرنه وه له پیغه مبهري ﷺ که فهرموویه تی: ((ثلاثة بحسبهم الله ويضحك اليهم ويستشر بهم: الذي اذا انكشفت فنة قاتل وراءها بنفسه الله عز وجل فاما ان يقتل واما ان ينصره الله عز وجل ويكفيه، فيقول (اي: الله تعالى): انظروا الى عيدي هذا كيف صبر لي بنفسه...))^(١١٧) (سئ كومه لا هه ن خواي گه وده خووشی ده ویت پیده که یت بۆیان و به مژده ده بیت بۆیان، نه وه ی کانتیک کومه له که ی له گوره پانی جهنگدا هه لدین نه و پانا کات و له پووی دوزمندا ده وستیت و به جهنگ دیت تا ده کوژیت یان خواي گه وده ده پیاریزیت و سه ری ده خات به سه ر دوزمندا خواي گه وده ده فهرمویت: نه ماشای شه و به نده یه م بکه ن چون له به ر من نارلمی گرت به نه فسی خوی).

﴿٥﴾ عه بدوللای کوپی نه بو نه وفا ﷺ ده فهرمویت: | پیغه مبهري خوا ﷺ له هه ندی له و پۆژانه ی که گه یشته به دوزمنان چاوه یوانی کرد تا وه کو خو ره هه ندیک لایدا پاشان، هه ستا له ناو هاوه لاند و فهرمووی: ((يا ايها الناس لا تمنوا لقاء العدو واسألوا الله العافية، فإذا لقيتموهم فاصبروا، واعلموا أن الجنة تحت ظلال السيوف)) ثم قال النبي ﷺ ((اللهم منزل الكتاب ومجري السحاب، وهازم الأحزاب اهزمهم وانصرنا عليهم))^(١١٨). (نه ی خه لکینه ناواتی گه یشته به دوزمن و پوویه پوویونه وه یان مه خولزن، دلوا له خوا بکه ن ساغ و سه لامه ت بن کاتیکیش گه یشته به دوزمن نارامگرتن، و بزائن به هه شته له ژیر سیبه ری شمشیر دایه . پاشان پیغه مبهري خوا

(١١٧) أخرجه: الطبراني في (الكبير) (١١٨٩١)، وحسنه الشيخ الألباني في: (صحيح الترغيب

والترهيب) (٦٢٥).

(١١٨) أخرجه: للبخاري (٢٩٣٢)، ومسلم (١٧٤٢)، أبو داود (٢٦٣١)، الترمذي (١٦٧٨)، ابن

ماجة (٢٧٩٦)، والبيهقي (١٥٢/٩)، وصححه الشيخ الألباني في: (صحيح أبي داود) (٢٢٩٠)،

و(صحيح الترمذي) (١٢٧١)، و(صحيح ابن ماجة) (٢٢٥٥)، و(صحيح الجامع) (٢٧٥٠).

ﷺ فهرمووی نهی خوی دابه زینه ری (القرآن) وه هینه ری ههرد و باران، و به زینه ری گشت گرو هه کان بیان به زینه و سه مانبخه به سه ریاندا).

نارامگرتن ههردهم هۆکاری سه رکه و تن بهووه نه بو په بیعی کوی حه راش ده فهرمویت عومهری کوی خه طاب ﷺ کۆمه لیک له گه وره پیاوانی تیره ی بنی عه بس هاتن بق لای و پنه ی فهرموون: (.....م کتم تغلبون الناس؟، قالوا: بالعبر لم نلق قوماً إلا صرنا لهم ما صبروا لنا.....)^(١١٩) (به چی ئیوه زانده بوون و سه رده که و تن به سه ر خه لکیدا ؟ و تیان: به نارامگرتن ئیحه بهووه بهووی هه ر کولیک وه سستاین نا نه وان نارامگریوین له بهوواندا ئیحه ش نارامگریوین له بهووه بهوویونه وه یاندا).

١٧- نارامگرتن له سه ر پێشهوا و کار به دهستی سه مه کارو زالم:

ئین عه باس ﷺ ده گێڕته وه له پێغه مبه ر ﷺ که فهرموویه تی: ((من رأى من أمیره شیئاً یکره فلیصر))^(١٢٠) (هه رکه ستیک له پێشه واکه یدا شتیکی بینی که پتی ناخوش بوو با نارام بگرت). نه نه سی کوی مالیک ﷺ فهرمووی گه وره پیاوانمان له هاوه لانی پێغه مبه ری خوا ﷺ فهرموویان: ((لا تسبوا امراءکم ولا نفسھم ولا تبغضوھم واتقوا الله واصبروا فان الامر قریب))^(١٢١) (ئیوه جوین مه ده ن به پێشه وایانتان و به ر چاو په شیان مه که ن و فیلان لی مه که ن و مه یان بوغزین و رفقتان لیان نه بیته، خوا په رست بن و نارامگرین تاخوا کاره کان دینیته پیتش).

(١١٩) انظر: کتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (٩٢).

(١٢٠) أخرجه: البخاري (٧١٤٣-٧٠٥٤) ، ومسلم (١٨٤٩).

(١٢١) أخرجه: الطبراني في (المکبر) (٧٦٠٩) ، والبيهقي في (الشعب) (٧٥٢٣) ، وابن أبي عاصم

في (السنة) (١٠٤٩) وقال محققه الشيخ الالباني اسناده حسن ، وأبو عمر الدلاني في (الفتن) (١٤١)

وقال محققه: اسناده صحيح.

زویهیری کوپی عوده‌ی ده‌فهرمویت: هاتین بق لای نه‌سه‌سی کوپی مالیک ﷺ (فشکونا الیه ما یلقون من الحجاج فقال: ((اصبروا فإنه لا یتای علیکم عام ولا یوم إلا والذي بعده أخذ منه حتى تلقوا ربکم)) سمعته من نبیکم) ^(١٢٢) (سکالای خۆمان کرد لای نه‌و سه‌باره‌ت به‌و ستم و ناپه‌حتیانای هه‌جاج ده‌یکات به‌رامبه‌ر خه‌لکی. نه‌سه‌سش ﷺ فهرمووی: (نارام بگرن به‌پاستی سال له‌دوای سال و پۆژ له‌ دوا‌ی پۆژ که‌ دیت ناپه‌حه‌ت تر ده‌بیت تا ده‌گه‌نه‌وه به‌ خوای خۆتان، نه‌سه‌شم له‌ پیغه‌مبه‌ره‌که‌تان بیستوه).

به‌هسیری کوپی عمر (رضی‌الله‌عنه) ده‌فهرمویت: [ان ابا مسعود الأنصاري لما قتل عثمان ﷺ احتجب في بيته فدخلت عليه لسانته، او قال فسأل عن أمر الناس فقال: (عليك بالجماعة فإن الله لن يجمع أمة محمد ﷺ على ضلالة واصبر حتى يسريح برّ و يسراح من فاجر)، ومن ذلك أيضا قول سعيد بن عبد العزيز (إذا رأيت أمراً لا تستطيع تغييره فاصبر وانتظر فرج الله تعالى)] ^(١٢٣) (نه‌بو مه‌سعودی نه‌نصاری له‌کاتیکه‌ عوسمان ﷺ کوژا له‌ماله‌که‌ی خۆیدا خۆی شارده‌وه و چومه‌ لای و پرسیارم لێ کرد بیان وتی پرسیاریان لێ کرد ده‌ریاره‌ی کاروباری خه‌لکی نه‌ویش وتی: هه‌میشه‌ له‌گه‌ل کۆمه‌لدا به‌و تاك مه‌که‌وه به‌پاستی خوای گه‌وره‌ ئومه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌سه‌ر گومرایی کۆناکاته‌وه، نارام بگه‌ره‌ تا وه‌کو چاکه‌کار پشوو ده‌دات له‌ده‌ستی وخراپکاریش خه‌لکان له‌ده‌ستی پزگاری ده‌بیت).

وه‌له‌م باره‌یه‌وه‌ نووباره‌ سه‌عیدی کوپی عه‌بدول عه‌زیز (رضی‌الله‌عنه) ده‌فهرمویت: "هه‌رکاتیک فرمان کارنکت بینی و نه‌ت توانی بیگۆپی نارام بگه‌ره‌ و چاره‌پوانی کرانه‌وه‌ی قاپی خۆشی و فهره‌حی خوای گه‌وره‌به‌که‌"

(١٢٢) أخرجه: البخاري (٨٩/٨) في كتاب الفتن، وأحمد في (المسند) (١٢٨١٧) واللفظ له.

(١٢٣) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (١٠) و(٨٧).

وه نيمام نه حمه ده رباره ی نارامگرتن به ده ست کار به ده ستانه وه و بی فرمانی نه کردنیان ده فهرمویت: "الصبرُ علی ما نحن فیهِ غیرٌ من الفته" (۱۲۴) "نارامگرتن له و حاله ی که نیمه ی تیدایه چاکتره له به لاو ناخوشی و کاره سات) هر کاتیک موسولمان نه وه ی کرد خوی گه وره پاداشتی ده داته وه و شکوداری ده کات به هوی نه و زولم و زده ی که لئی ده کریت"

نه بو که بش لله ده گپرتنه وه له پتفه مبهروه وه ﷺ که فهرموویه تی: ((لثلاث أقسم علیهن وأحذلکم حدیثاً فاحفظوه: ((ما نقص مال عبد من صدقة، ولا ظلم عبد مظلمة صبر علیها إلا زاده الله عزاً.....)) (۱۲۵) "سی شت سویندی له سه ر ده خوم و بوتانی باس ده که م له بهری کن: مال و سهروه تی موقوف به خیر و چاکه که م ناکات، هر بهنده یه ک هر جوړه سته مکی لی بکریت به لام نه و نارامگرییت خوی گه وره له سه ر نه و کاره ی زیاتر سه ریه ز و شکودار تری ده کات....).

پتویسته له سه ر موسولمان دووریکه ویتنه وه و تیکه لاوی سته مکار و خرابه کار نه کات بانارام بگرییت له سه ر که نارگرتن و خو دوورخستنه وه لی یان مه گه ر به رژه وه ندی و قازاجیکی شهرعی له تیکه لا و بوونیاندا هه بیت، وه په حیای کوری موغاز (عليه السلام) (وهو من تبع الألباع) ده فهرمویت: (الصبر "علی الخلو من علامة الإخلاص" (۱۲۶) "نارامگرتن له سه ر که نارگیری و گوشه گیری له نیشانه ی دلسوزی و نیه ت پاکي یه"

(124) أخرجه: الفلال (السنة) (۱۳۲/۱) وصحح إسناده: عبد الله برجس في (الأمر بلزوم جماعة المسلمين) (ص: ۷۹).

(۱۲۵) أخرجه: احمد (۲۳۱/۴)، والترمذي (۲۳۲۵)، وابن ماجه (۱۲۲۸)، وصححه الشيخ اللبناني في (صحيح الترغيب) (۱۴).

(۱۲۶) انظر: (سير السلف الصالحين) للامام ابی الفضل الاصهباني (۱۲۰۳/۳)، و (طبقات الصوفية) للسلمي (ص: ۱۹۰).

١٨- نارامگرتن لهكاتى توپه بووندا:

ئهو موپه يپه دهگيرتتهوه له پيغه مبهروه ﷺ كه فهرمويه تي: ((أليس الشديد بالصرعة، إنما الشديد الذي يملك نفسه عند الغضب))^(١٢٧). (به هيز و به تولنا نه وه نيه كه خه لكى ده دا به زه ويذا، به لكو به هيز و به تولنا نه وه يه كه خوى بۆ بگيريت لهكاتى توپه بووندا).

سوله يمان كوڤى سورد ﷺ ده فهرمويت كنت جالاً مع البسي ﷺ ورجلان يسان وأحلبما قد أحرّ وجهه، وانطخت أوداجه، فقال رسول الله ﷺ: ((إني لأعلم كلمة لو قالها لأغيب عنه ما يجد لو قال: أعوذ بالله من الشيطان الرجيم ذهب عنه ما يجد)) فقالوا له: ان البسي ﷺ قال: ((تعوذ بالله من الشيطان الرجيم))^(١٢٨). (من دلنيشتبووم له خزمهت پيغه مبهردا ﷺ، نوو پياو ده مه قاله يان بوو يه كتيكان دم و چاوى سورد هه لگه را بوو وه ده ماره كانى لاملى گرزيو بوو، پيغه مبهري خوا ﷺ فهرموي: (من وشه يه كه ده زانم كه گر بيليت نه و توپه يي يه ناميتيت كه گر بليت په ناده كرم به خوا له شه يتاني په جم كرلو، نه و كات نه و توپه يي يه كه مه يه تي ناميتيت نواچار به كابرا يان وت: پيغه مبهري خوا ﷺ ده فهرمويت: په نا بگه به خوا له شه يتاني په جم كرلو).

* موغازى كوڤى نه نه س ﷺ دهگيرتتهوه له پيغه مبهروه ﷺ كه فهرمويه تي: ((مَنْ كَظَمَ غَيْظاً وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُفْلِتَهُ دَعَا اللَّهَ سُبْحَانَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُغَيِّرَهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ مَا شَاءَ))^(١٢٩) (هه كه سيك خه شم و پق و قيني خوى

(١٢٧) اخرجه: احمد (٢٣٦/٢)، والبخاري (٥٢/٨)، ومسلم (٢٦٠٩).

(١٢٨) اخرجه: احمد (٣٩٤/٦)، والبخاري (٦١١٥)، ومسلم (٢٦١٠)، وابو داود (٤٧٨١).

(١٢٩) اخرجه: ابن ماجه (٤١٨٦)، والترمذي (٢٤٩٢)، وحسنه الشيخ الالباني في (صحيح ابن

ماجه) (٢٢٧٥)، و (صحيح الجامع) (٦٥٢٢).

بخواتوه، له گه ل نه وه شدا توانای هه بیټ جی به جی بکات، له پڙی قیامه تدا
 خوی گه وړه بانگی ده کات له پیش چاری هه موو دروست کرلوه کاند تا سه
 پشکی بکات کام له خوړیه کان هه لبرتیت به ویستی و ئاره زووی خوی).
 وه هه روه ک پیغه مبری خوا ﷺ فهرمووی به نه شه جی کوپی عه بدول قه یسی
 ﷺ، فهرموو: ((ان یک خصلین یحیما الله: الحلم والاناة))^(۱۳۰). (دوو په وشتی جوان له
 تودا مه به خوی په روه رنگار خوشیانی ده ویت، له سه رخوی و نارامگرتن
 وه له چوون).

برای به پڙم به راستی توپه یی دهر د نه خوشی به که له نه خوشی به کان، و
 توپه یی گرتو بلتسه و کلپه به کی ناگرینه، ئاده میزاد له کاتی توپه یدا په گنک و
 په وشتیکی شه یانانه ی تیدا دیته دی و کرداری شه یقانی نه نجام ده دات، له
 هۆکاره کانی توپه بوون، له خوپازی بوون، وگاته کردن، ودرایه تی، وناپاکی و
 وخیانت، وه له کردن بۆ به ده ست هینانی مالی زیاده و پله و پایه ی به رز، نه م
 په وشتانه خراپ و که م بایه خ و لومه کراون له پووی شه رعه وه، پیویسته گشت
 که سیک پنگری له م په وشته خراپانه بکات به وشتانه ی که پیچه وانه یان و
 پیویسته هۆکاره کانی دروست بوونی توپه بوون نه هیلیت و نه و هۆکاره کانی
 نارامگرتن له سه هه موو جوړه کانی به لاو نه هامة تی پیاده بکات.

وه چار سه مری توپه یی، به دوو پڼگه ده بیټ:

یه که م: به خو پاراستن، نه مه ش دیته دی به خق پاراستن له هۆکاره کانی
 توپه یی بوون له و هۆکارانه ش: خق به زلزلین و له خق پازی بوون، وه شانازی

(۱۳۰) اخرجه: مسلم (۲۰۱۱)، ولبو داود (۵۲۲۵)، و الترمذی (۲۰۹۷)، و ابن ماجه (۴۱۸۸)،

وانظر (مصحح الترمذی) (۶۱۳۶).

كردن و هه له كردننكي نا په سهند، وه گالتهو كه پتیک كه جيگهي خوی نه بیت، وه هار وینه نه وانه.

دووهم: چار سفر كردنی دواي كهوتنه ناو توپه وونهوه، نهویش به كورتی له جوار شت دایه؛

۱- په نا گرتن به خوی كه وړه و میهره بان له شهیتانی په جم كړلو.

۲- ده ست نويز گرتن.

۳- گزپانكاری كردن له و شیوازی كه له كاتی توپه بووندا هه په، گه به پتوه بووی دانیشه، وه گه دانیشتبوی پال بده بده روه وه گه له مال بوی بچوده روه، وه یان خوت بگړه وهیچ مه لی وه كه له فهرمووده كه دا هاتوه: ((اذا غضبت فاسكت))^(۱۳۱) (هه كاتیك توپه بووی بی دنگ به) وه جگه له مانه چه ندین پی و شوینی تر هه په.

۴- نه و پاداشتانه بخه ره پیش چاوی خوت كه پیت ده به خشریت له سه ر توپه نه بوونت كه بۆت ناماده كړلو و سزایانه ش بخه ره پیش چاوی خوت كه بۆت ناماده كړاو له سه ر توپه بوونت وه بزانه له و كاته دا لیت به توپه په^(۱۳۲).

۱۹- نارامگرتن له كاتی نازاوه و نه جوونه ناویدا:

نه بو زه پي ده فهرمویت: پیغه مبه ری خوا ۱۰ پتی فهرمووم: ((یا اباذر)) قلت: لیک یارسول الله وسع لیک، قال: ((کیف انت إذا أصاب الناس موت یکون الیت ای: القی فی البوصیف [أي: العبد والامة]) ؟ قلت: الله ورسوله اعلم. قال: ((علیک بالصبر))

(۱۳۱) انظر: (صحيح الادب المفرد) رقم (۶۹۳).

(۱۳۲) انظر: (مختصر منهاج القاصدين) (ص: ۱۷۸-۱۸۴) ، و (کفات اللسان) (ص: ۱۱۰-۱۱۲)،

و (الحكمة فی الدعوة الی الله) (ص: ۶۴-۶۶).

او قال ((تصبر)) ولي رواية: ((اولا أدلك على غير من ذلك: تصبر حتى تلقاني)) ثم قال لي: ((يا أبا ذر))؟ قلت ليك وسعدك، قال: ((كيف أنت إذا رأيت أحجار الزيت (وهو مكان قرب المدينة) قد غرقت بالدم))؟ قلت: ماخار الله لي ورسوله، قال: ((عليك بما أنت منه)) قلت: يا رسول الله الملا آخذ سفي واضعه على عاتقي؟ قال ((شاركت القوم إذن)) قلت: فما تأمرني؟ قال: ((تلم بيتك)) قلت: فإن دخل عليّ بيتي؟ قال: ((فإن خشيت أن يهلك شعاع السيف فآلي ثوبك على وجهك يُؤْ بِأُفْك وَاثْم))^(١٣٣) (ئەي ئەبۆ زەر؟ وەم فەرموو ئەي پێغه مەبری خوا ﷺ هەر کامەران بیت فەرموی: (تۆ چۆن دەبیت کاتێک خەڵکی مردنیکیان توش دەبیت گۆڕ تیایدا بەکۆیلە و خزمەتکار دەگۆڕدیت؟ وەم؟) خواو پێغه مەبری خوا زاناستن. فەرموی نارام بگەرە وە لەپروایەتێکی تردا فەرموی: ناگادارت بکەمەو لەووە چاکتر چیه تۆ نارام بگەرە تا دەگەیتەووە بەمن، لەپاشان پێی فەرمووم ئەي ئەبۆ زەر؟ وەم ئەي پێغه مەبری خوا ﷺ فەرموی: هەر کامەران بیت تۆ چۆن دەبیت کاتێک کە ئەحجارو زەیت(کە شوینتێکی نزیکە لە مەدینە) نوqm ببیت لە خویندا؟ وەم خولو پێغه مەبری خوا چ چاکە ئەووم بۆ بکەن، فەرموی ناگاداری ئەو بە کە پیشتر لەسەری بووی (کە نارامگرتنە)، وەم ئەي پێغه مەبری خوا ﷺ نایا شمشیرە کەم هەلنەگرم و لەسەر شام دابنیم؟ فەرموی: (کەواتە: بەشداری ئەوانت) کرد وەم تۆ فرمانم بەچی پێی دەکەیت؟ فەرموی: (کەنار گریه لە ماله کەي خوێندا) وەم ئەي گەر یە کێک لەوانە هاتە ناو ماله کەمەووە؟ فەرموی: ئەگەر ترسایت تیشکی شمشیرە کەي ناوی چاوت بەرێ و بتوقیت تۆ

(١٣٣) أخرجه: احمد (٢١٣٢٥) وقال محققه: إسناده صحيح على شرط مسلم رواه برق

(٢١٥٥٨)، و أبو داود (٤٢٦١)، وابن ماجه (٣٩٥٨)، وصححه الشيخ الألباني في (الارواء)

(٢٤٥١)، و (صحيح ابن ماجه) (٣١٩٥)، و (صحيح أبي داود) (٣٥٨٣).

پۆشاكه كه ت بده به سهر دهم و چاوتدا تا ئه و گوناھبار ببيت و گوناھه كانى توش له گهر دنى ئه و بيت).

وه دهرباره ي ئهم باسه ش ئهبو دهر داء ﷺ ده فهرمويت: ((انه ستكون امور تنكروها، فليكم فيها بالصبر، صبرٌ كقبض على الجمر ولا تقولوا (لنغير) حتى يكون الله يغير))^(١٣١). (له مودوا چه نده ما كار ديت به پيش كه ئيو به لاتانه وه نا په سهند ده بيت، ئيو له و كاته دا نارام بگرن، نارامگرتنيك وهك چلوسكى ناگر به ده سته وه گرتنه ئيمه، نه ئين ده يگزين تا خواي گه وه خوى ده يگزينت).

٢٠- نارامگرتن له سهر گه پان به دواي زانستدا:

پتيويسته له سهر خوازياري زانست نارام بگريت له سهر گه پان به دواي زانست و فيزيووندا، كه سيك به شه عبي (ﷺ) وت: "من اين لك هذا العلم كله؟ قال: بنفي الاعتماد، والسر في البلاد، وصبر كصبر الجماد، وبكور كبكور الغراب"^(١٣٥) "تو له كوي ئهم هه موو زانست و زانياريه ت هينا؟ وتي به پشت نه به ستن به هيج كه سيك، وه به گه پان له شار ه كاندا، وه به نارامگرتن وهك نارامى بى گيان و به رد، وه به زوو هه ستان و دهر چوون وهك هه ستانى قه له پهش"

وه ئيمامى شافعى (ﷺ) ده فهرمويت: (حق على طلبة العلم بلوغ غاية جهدهم في الاستكثار من العلم والصبر على كل عارض دون طلبه وقال: لا يُدرك العلم إلا بالصبر على الفل)^(١٣٦). (پتيويسته خوازيارنى زانست ئه و په پى هه وى و كوششى خويان بكه ن بى زور به ده ست هينانى زانست و نارامگرتن له سهر ئه و هه موو له مپه پانه ي ده بنه

(١٣٤) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (١٥٢).

(١٣٥) انظر: (تذكرة الحفاظ) (٨١/١).

(١٣٦) انظر: (المجموع) (المقدمة) (٣٠/١).

پټگر له فیزیوونی زانست و زانیاریدا، وه فهرمووی زانست به ده ست نایه ت نهها به نارامگرتن له سه ربین ده سه لاتی و که ساسی به ده ست دیت ده فهرمووی:

اصبر علی مَرِّ الجفا من معلم
فان رسوب العلم لی نغراه
ومن لم یذق ذلّ العلم ساعة
تجرّع ذلّ الجهل طوال حیاتِه (۱۳۷)

واته: نارامگره له سه رب تالی گوتی پین نه دانی ماموستا چونکه نه مانی زانست له دوور که و تنه وه دایه له ماموستا و زانست هه که سیک ساتی که ساسی فیزیوونی زانست نه چیژیی ده بیت تالی که ساسی نه زانین به درزیای ژیا نی بجیژیی.

نیعه ناموزگاریه کی گه وره وه ورده گرین له چیژیکی پیغه مبه رب موسی (علیه السلام) له کاتیکدا داوای له خضر کرد که فیزی بکات له وه زانیاریانه ی که خوی گه وره فیزی خضری کردبووه، له فهرمووده که دا داهاتووه که پیغه مبه رب موسی (علیه السلام) گه یشت به خضر و پرسپاری لی کرد ((جنت لعلمی لما علّمت زهدا، قال الخضر: انک لن تستطيع معی صبرا، و کیف تصبر علی ما لم یخط به خبرا، شیء أُمِرْتُ به ان أفعله إذا رأیته لم تصبر.... (ولی نهایه الحدیث): یقول رسول الله ﷺ: ((یرحم الله موسی لوددت انه کان صبر حتی یقصّ علینا من اخبارهما)) (۱۳۸) هاتووم تا فیزم بکهیت له وه زانیاریانه ی که خوا فیزی کردبویت، خضر فهرمووی تو ناتوانی له که لمدا خوراکر و نارامگر بیت، چون نارام ده گریت له سه رب نه و شته ی که زانیاری یه کی ته واوت نیه به سه ربیدا، چه نده ها کار فهرمانم پین کراوه بیکه م گه ربی به جی ی که م و بیبینی تو نارام ناگریت.... له کوتایی فهرمووده که دا پیغه مبه ربی خوا ﷺ ده فهرمویت: (په حمه تی خوا له موسی بیت خوزگه نارامی بگرتایه تا وه کو هه وال و زانیاری

(۱۳۷) نظر: (دیوان الشافعی) (ص/۱۶).

(۱۳۸) اخرجه: البخاری (۶۱۱۳)، ومسلم (۶۱۱۵).

یه کانیان بۆ نێمه باس بکردایه). وه له پڕیوایه تێکی تردا ده فهرمویت ((رحمة الله عليهما
وعلى موسى لو صبر لرأى من صاحبه العجب))^(١٣٩). (پهحه تهى خوا نێمه و موسى بێت
نهگه نارامى بگرتایه نهوا شتى زیاتر سه پ سه پهنه نه له هاوه له کهى ده بینا).

٢١- نارامگرتن له سه ر نازارى درلوسى:

نه بو زه په ده گپێته وه له پێغه مبه ره وه ﷺ كه فهرمویه تی: ((ثلاثة يحبهم
الله... والرجل يكون له الجار يؤذيه جاره، فيصبر على اذاه حتى يفرق بينهما موت او
ظعن))^(١٤٠) (سێ كۆمه له هه ن خواى گه وه خۆشیانی ده ویت... وه پیاویك درلوسى
یه کی هه بێت كه نازارى بدات و نهو نارام بگرت له سه رى تاوه كۆ جودایى
ده كه ویت نه توانیان به هوى مردن یان كۆچ كرده وه)، له پڕیوایه تێکی تردا: ((ان الله
عز وجل يحب ثلاثة..... ورجل كان له جار سوء يؤذيه فيصبر على اذاه [وعنسه] حتى
يكفيه الله إياها بحياة أو موت [او حادث])^(١٤١) (خواى گه وه سێ كۆمه له خۆش
ده ویت... له وانه وه پیاویك درلوسى یه کی خراپى هه بێت و نازارى بدات به لām نهو
نارام بگرت له سه رى، وه چاوه پێ پاداشته کهى بێت لای خواى گه وه تا خواى
گه وه بزرگارى ده كات له و كه سه به ژيان بێت یان به مردن بێت یان به پوودلوێك
بیت).

(١٣٩) أخرجه: الطبري في (جامع البيان) (١٧٥١٣)، والحاكم في (المستدرک) (٤١٤٩)، و صححه
الشيخ الألباني في (مصحح الجامع) (٣٥٠١).
(١٤٠) أخرجه: أحمد (١٥١/٥)، وابن أبي شيبه (٣٠٢/٥)، وصححه الشيخ الألباني في (مصحح
الجامع) (٣٠٧٤٢)، و (المشكاة) (١٩٢٢).
(١٤١) أخرجه: الحاكم في (المستدرک) (٨٩/٢) وصححه على شرط مسلم ووافقه الذهبي،
والطحاوي في (مشكل الآثار) (١٨/٤)، وصححه الشيخ الألباني في (مصحح الترغيب) (٢٥٦٩).

طه حاوی (جلفه) له لیک دانهوهی مانای نه م فهرموده په دا دهههرومیت:

"فأما هذا الحديث من الصبر على الجار سوء فوجدنا من حق الجار على جاره إياه، فإذا منه وغلطه بإياه وصبر على ذلك واحسبه كان لي حكم من غلب على حق له لاحتبه، ومن كان كذلك أحبه الله عز وجل لأنه من أهل طاعته والتمسك بما أمر به" (١٢١)

"وردبینه وه له م فهرموده په دا که باس له نارامگرتن دهکات له سه ر درلوسی خراپ له نه نجامدا نه وه مان بق ده رکوت په کیک له مافه کانی درلوسی به سه ر درلوسی که په وه نه وه په که ریزی لی بگریتن، هر کاتیک نه و که سه ش به نازار نه بوو به رامبه ر درلوسی خراپه که ی و نارامی گرت له سه ری و نومیدی پاداشتی لای خوی په روه ردگاری هه بوو، نه و کات نه و که سه وه ک په ک وایه که مافی هه بیت به سه ر به رامبه ره که ی، به لام به رامبه ره که ی نه و مافی لی قه ده غه بکات، هر که سیک به م شتیه په رهفتار بکات خوی گه وره خویشی دهویت چونکه لغو که سانه په که گوی رایه لی نه ون و دهستیان گرتووه به وه ی که فرمانیان پی کرلوه"

نارامگرتن

۱- نارامگران پاداشتی هه ره گه وره یان بۆ دهسته به ره

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿أُولَٰئِكَ يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ
الَّتِي كَفَتْ وَمِمَّا زَرَعْتَهُمْ يُبْغِثُونَ﴾ (القمر: ۵۴). (نه وانه دوو جار پاداشتیان پێدهدرت به هۆی
خۆگرتی و نارام گریانوو، به چاکهش به رهه لهستی خراپه دهگن. نه وانه ههروهها لهو پرۆی
و پرۆیهی که پێماندان دهبهخشن).

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿... وَلَنَجْزِيَنَّهُ الَّذِيْنَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ﴾ (النحل: ۹۶). (... پاداشتی نارامگران ده دهینه وه به چاکتر له
کرده وه کانی خویان). وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿... إِنَّمَا يُوفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ
حِسَابٍ﴾ (الزمر: ۱۰). (به راستی تنها خۆگران پاداشتیان بێ سنور و بێ نههنازیه).

له ڕیوایه تێکدا پێغه مبهری خوا ﷺ ده فهرمویت: ((ما أعطي أحد عطاء خيراً
وأوسع من الصبر)).^(۱۱۳) (هیچ کهسێک خه لات نه کرلوه به خه لاتێک چاکتر و فراوان
تر بێت له نارامگرتن). وه ههروهها ده فهرمویت: ((إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ، وَأَنَّ
اللهَ تَعَالَى إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا، وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السُّخْطُ)).^(۱۱۴)
(پاداشتی گه وره ی له کهل به لا و موسیبه ی گه وره دایه، وه خوای گه وره هه
کهسانێکی خۆی خوش و یست توشی ناراهه تیان و به لا و موسیبه ی ده کات، هه

(143) أخرجه البخاري (١٦٧٠)، ومسلم (١٠٥٣).

(144) أخرجه: للترمذي (٢٣٩٨) وقال: حديث حسن، وابن ماجه (٤٠٣١)، وحسنه الشيخ الألباني في:

(صحيح الترمذي) (١٩٥٤)، (صحيح ابن ماجه)، رقم (٣٢٥٦)، و(المسلسلة للصحيحه) (١٤٦).

کەسێ بەو بەلایه پازی بێت ئەو کەسه پازی بوونی خوای بۆ ههیه، وه ههركه سێکی ناپازی بێت بەو بەلایه ئەو کەسه ناپازی بوونی خوای گهروهیی بۆ ههیه).

سوفیانی سهوری (رحمته الله علیه) ده فهرمویت: "انما الاجر علی قدر الصبر" (۱۱۵) (پاداشت نه ندازهی نارامگرتنه).

وه سوله یمانی کوپی قاسم (رحمته الله علیه) ده فهرمویت: [كل عمل يعرف ثوابه إلا الصبر قال الله تعالى ﴿...إِن شِئْتُمْ لَنَزِيدَنَّ أَجْرَكُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ (الزمر: ۱۰) قال كالماء المنهمراً] (۱۱۶) (هه موو کردارتیک پاداشته گه ی ده زانریت جگه له نارامگرتن). خوای گه و ده ده فهرمویت (تهنها خۆگران پاداشتیان بێ سنور و بێ نه ندازهیه). فهرمووی: (پاداشته که یان وه ک بارانی به خوێهم وایه).

۲- نارامگران دهگه ن به پله و پایهی سه رکه و تووان و پرزگاریووان:

خوای گه و ده ده فهرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَصْبِرُوا وَاصْبِرُوا وَرَاطِبُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (آل عمران: ۲۰۰) (ئه ی نه وانه ی که باومرئان هیناوه خۆگرین و خۆراگری نارامگری به سه ر خزاندا بهینن، نه به زن له خۆگری و مانه و شان له سه نگهردا، هه مۆل بدن هه میشه له سه نگهردی خه بات و کۆششدا بن، له خوا به تر سن و پارێز کار بن بۆ نه وه ی سه رفرازی (هه میشه یی) به ده ست بهینن). (خوای گه و ده پرزگاری له م نایه ته دا په یوه ست کردووه به کۆمه لیک کرداره وه).

(۱۱۵) لنظر: (سیر السلف الصالحین) للامام الاصبهانی (۱۰۰۵/۳).

(۱۱۶) انظر: کتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (۲۰)، و (عدة الصابرين و ذخيرة الشاکرين) لابن القيم

نیین قهیمی جه وزی (علیه السلام) ده قهرمویت: [وَعَلَّمَ سَبْحَانَ عِبَادَهُ كَيْفَةَ الْحَرْبِ وَالْجِهَادِ لِيَجْمَعَهَا لَهُمْ فِي أَرْبَعِ كَلِمَاتٍ لَا يَتِمُّ أَمْرُ هَذَا الْجِهَادِ إِلَّا بِهَذَا الْأَمْرِ الْأَرْبَعَةِ: فَمَا يَتِمُّ الْجِهَادُ إِلَّا بِمُصَابِرَةِ الْعَدُوِّ، وَهِيَ مَقَاوِمُهُ وَمَنَازِلُهُ، فَإِذَا صَاحِرَ عَدُوَّهُ أَحْتَاجَ إِلَى أَمْرِ آخَرَ وَهِيَ الْمِرَابَاطَةُ وَهِيَ لُزُومُ ثَغْرِ الْقَلْبِ وَحِرَاسَتُهُ لئَلَّا يَدْخُلَ مِنْهُ الْعَدُوُّ، وَلِزُومِ ثَغْرِ الْعَيْنِ وَالْأُذُنِ وَاللِّسَانِ وَالْبَطْنِ وَالْيَدِ وَالرَّجْلِ، فَالْمِرَابَاطَةُ لُزُومُ هَذِهِ الثُّغُورِ، وَلَا يَحِلُّ مَكَانَهَا لِمَصَادِفِ الْعَدُوِّ الثُّغْرَ خَالِئاً فَيَدْخُلُ مِنْهُ ... وَجَمَاعُ هَذِهِ الثَّلَاثَةِ وَعَمُودُهَا الَّذِي تَقُومُ بِهِ هُوَ تَقْوَى اللَّهِ تَعَالَى، فَلَا يَنْفَعُ الصَّبْرُ وَلَا الْمُصَابِرَةُ إِلَّا بِالْمِرَابَاطَةِ إِلَّا بِالتَّقْوَى وَلَا تَقُومُ التَّقْوَى إِلَّا عَلَى سَاقِ الصَّبْرِ] (۱۴۷) "خوای گه وره بهنده کانی فیری چۆنیتی خهبات و تیکوشان کردوه له چوار وشه دا کزی کړنوته وه، وه جیهاد کردن نایه ته دی به بی نه م چوار کردلره نه بیت جیهاد و تیکوشان له پیناوی خوادا کامل و ته ووا نابیت ته نها به نارامگرتن و خوراگری نه بیت به رلمبر به دوزمن، نه ویش به به رهنکاری و به رگری کردن و جهنگ کردن ده بیت، مه رکاتیک له پوری دوزمنه که ی نارامگریو پنیوستی به فرمانیکی تر ده بیت نه ویش پابه ند بوونه به جینگه ی پاسه وانی و چاودیری تا دوزمن نه به ته ناوه وه له کانی جهنگ له پیناوی خوای په روه ردگارد، وه پابه ند بوونی چاو و گوئی و زوبان و ده ست و پی و سکه تاوه کو که لینیک به دیار نه که ویت له و حواس و نه ندلمانی جه سته ی غافل نه بیت و شوینه که ی چۆل نه کات نه وه ک له و که لینانه وه به چیته ژوره وه وه کۆکه ره وه ی نه م سئ خاله وه نه و کۆله که به ی که له سه ری پلوه ستاوه بریتیه له ته قوای خوای گه وره، وه نارامگرتن و به رگری و جهنگ کردن و تیکوشان و تیشک گرتن له پیناوی خوا ته نها به ته قوا و خوا ناسی ده بیت وه ته قواش پلناه وسته ی ته نها له سه ره دی نارامگرتن نه بیت"

۳- نارامگران دهگمن پلهو پایهی پیشه‌وایان:

خوای گه‌وره ستایشی نارامگران دهکات و نه‌وانی کردووه ته پیشه‌وای خه‌لکی بق ریگه‌ی خواناسی و چاکه کاری خوای گه‌وره له‌باره‌ی به‌نی ئیسرائیله‌وه ده‌فه‌رمویت: ﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ آيَةً يَدُورُ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ﴾ (السجدة: ۲۴). (پاشان که نه‌وی ئیسرائیل خوگری و نارامیان کرده پیشه‌یان کردمان به پیشه‌وای ده‌مه‌لاتمان پیسه‌خشین، نه‌و کاته دنیایی و به‌روایه‌کی ته‌واریان هه‌بوو به نایه‌ته‌کایی نیمه (شایسته‌ی نه‌و ریژه‌بوون).

خوای گه‌وره باسی نارامگرتن و خو‌پاگری پیغه‌مبه‌ران ده‌کات سه‌لات و سه‌لامی خویان لیبتیت و ده‌فه‌رمویت: ﴿وَلَا تَسْعَيْلٌ وَلَا دَرِيْسٌ وَذَا الْكَيْلِ كُلُّ مَنَ الصَّابِرِينَ﴾ (الایه: ۸۵) ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَأُولُوا الْعَرْسِ مِنَ الْأَرْسِلِ...﴾ (الاحقاف: ۳۵) (نه‌ی پیغه‌مبه‌ر دان به‌خودا بگرمو خو‌پاگریه، هه‌روه‌کو و پیغه‌مبه‌رانی خاوم وستی به‌هینز خو‌پاگر بوون...). که‌وا بوو به نارامگرتن و دنیا بوون له‌به‌لینه‌کانی خواو پیغه‌مبه‌ر ښه‌گیت به‌پله‌ی پیشه‌وایی له‌نایندا.

ریگه‌ی خواناسی که‌سانی ئاره‌زووباز و گومپا و به‌گومانه‌کان لی‌بوون ته‌نها نارامگران و به‌وادارانی له‌سه‌ر ده‌پفن و به‌رده‌وام ده‌بن و نه‌وان وه‌ک چاو ساغ و په‌ی نیشاندەر وان).

۴- نارامگران خوای گه‌ورمیان له‌گه‌لدایه:

نارامگران زیاد له‌وه‌ش پشت‌گیری ده‌کرتن خوای گه‌وره‌ش له‌گه‌لداندایه، خوای گه‌وره له‌وو جینگه‌دا ده‌فه‌رمویت: ﴿...إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ (الانفال: ۴۶)

وه خوای گه وره ده فهرمویت ﴿... إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ (البقرة: ۱۵۳). (خودا له گه له نارامگرته).

نه بو علی ده قاق ده فهرمویت: "فاز الصابرون بعز الدارين لانهم نالوا من الله معنة" (۱۱۸) "نارامگران سه رگه وتوون به پایه به رزی و گه وره یی دونیا و قیامت چونکه نه وان له لایه ن په روه ردگار وه گه یشتوون به وه پله یی که هه رده م خوابان له گه له دایه"

۵- نارامگران خاوضی موژده ی هه ره گهورهن،

خوای گه وره سن کاری کوی کریمته وه بق نارامگران که بق هیچ که سیتی تری کونه کریمته وه جگه له وان، نه ویش سه له وات دانی خوای په روه ردگار له سه ر نه وان، وه په حمهت و به زه یی خوای گه وره یه بق نه وان، وه پیتنمونی کردن و هیدایه تی خوابه بق نه وان وه ک خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَلَتَبْلُوكُمْ بِغِيٍّ وَّ مِنْ لَفُوفٍ وَّ الْجُوعِ وَّ نَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَّ الْأَنْفُسِ وَّ الثَّرَبِ وَّ بَشِيرِ الصَّابِرِينَ﴾ (الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَّ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) ﴿۱۵۷﴾ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَّ رَحْمَةٌ وَّ أُولَئِكَ هُمُ

الْمُهْتَدُونَ ﴿البقرة: ۱۵۵ - ۱۵۷﴾. (سوئند به خوا ناقتان ده کمینه وه به که مینک له ترس و بیم و بریتتی و کم بونی مال و سامان و مردنی کس و کار و تیاچوونی به رو بوومی کشتو کال، جا مژده بده یه که سانی خوگرو نارامگران... * که نه وانمن هه کاتیک تووشی به لاو ناخوشیه ک دین دالین: یتیم مولکی خوابان و هه رچی هه مانه به خوشی خوابه، سمر نه نجامیش تنها هه بق لای نه زاتیه گه پانه وه مان. * نا نه وان هه چه ندعا ستایش و په حمهت و میهره بانی هه به سمر نه واندا دبارت له لایه ن په روه ردگار یانه وه و نه وان نه که که سانه که ریتازی هیدایه تیان و مرگرتوه).

ثین عه باس ﷺ له باره ی نه م نایه ته وه ده فهرمویت ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ قال: [أخبر الله أن المؤمن إذا سلم الأمر لله ورجع واسترجع عند المصيبة كتب الله له ثلاث عصال من الخير: - الصلاة من الله، والرحمة، وتحقيق سبيل الهدى وقال رسول الله ﷺ: (من استرجع عند المصيبة جبر الله مصيبته، وأحسن عقابه وجعل له خلفاً صالحاً يرضاه)]^(۱۸۹) "خوای گه وده هه والمان ده داتی کاتی برودار کرداره کانی دلیه ده ست په روه ردگاری و ته نها گه پایپه وه بۆ لای نه و له کاتی به لاو موسیبه تدا خوای گه وده سی په وشتی جوانی بۆ ده نوسیت له چاکه:

۱- سه لاوه ت دان له سه ری له لایه ن په روه ردگاره وه.

۲- په حمه تی خوای په روه ردگار.

۳- یتگی پاستی نیشان ده دات و ده یخاته سه ری.

وه پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: (ک سیک بگه پنه وه بۆ لای خوای گه وده له کاتی توش بوونی به لا و ناخوشی، نه و که سه خوای گه وده قه ره بووی به لا و ناخوشی به که ی بز ده کاته وه، وه پاشه پوژ و عاقیبه تیشی به خه یر و چاکه ده گپرت ده چاکتر له وه شی پی ده به خشیت که له ده ستی چوو و پازیشی ده کات.

۶- نارامگران یارمه تی خواپان بۆ مسوگه ره:

به نارامگرتن زان ده بین به سه ره موو ناپه حه تی و گپروگرفت و سته م ناخوشی به کاند. خوای گه وده نارامگرتنی کردووه ته پالپشت و یارمه تی و فرمانی پی کردوین نارامگرتن بگه ینه یارمه تیده ری هه موو ساته کانمان و فهرمووی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ (البقرة: ۱۵۳). (نه ی نه وانه ی

نیمان و باومرتان هیناوه داوای کۆمهك و یارمهتی له خوا بکهن بههۆی نارامگرتن و نوێژ کردنمو، دلنیا بن که خوا یارو یاموێ خوێگرو نارامگرانه).

ههركه سێك نارامگر نه بیته یارمهتی دانسی بۆنی یه. عبداللهای کوی سلاه
 ﷺ دهفه رموویت: ((كان النبي ﷺ إذا نزلت بأهله ليلة أو ضيق أمرهم بالصلاة وقرا ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾ (طه: ۱۳۲))^(۱۰۰) (پێغه مبه ر ﷺ ههركاتێك
 نهنگ و چه له مهیهك بکه و تابه ناو مال و مندالی یان نه بوونی و نه داری بهوی تن
 بگردایهك فرمانی پێ دهكردن كه نوێژ بکهن وه نهو ئایه تهی بۆ ده خوێنده وه):
 ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾.

۷- نارامگران سهركه وتنیان بۆ دهسته بهر و مسووكه ره:

خوای گه و ره به نارامگری وته قوا کردوه ته سه رجی سهركه وتن دهفه رموویت:

﴿لَنْ تَنصِبُوا وَتَتَّقُوا وَأَتَوْكُم مِّن قَوْمِهِمْ هَذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِصَافِرٍ فَالْمَلِكَةِ
 مُسَوِّمِينَ﴾ (آل عمران: ۱۲۵). (بعلی گه خور اگر بن و پارێز کار بن هه ر نیتا دین بۆ
 لاتان و په رمو رد گارتان پێنج هه زار فریسته ی نیشانه دارتان بۆ په وانه ده کات، بۆ نهو ی
 کۆمه کیتان بکهن).

وه پێغه مبه ریش ﷺ دهفه رموویت: ((...وَاعْلَمُوا أَنِ التَّصَرُّعَ الصَّيْرُ...))^(۱۰۱)
 (باش بزانه سهركه وتن له گه ل نارامگرتن دایه) ئا له مه وه ده زانی بن كه خوا ی گه و ره
 به لێتی سهركه وتنی داوه به بهواداران هه ر کاتێك نهوان په بانه دین به نارامگرتنه وه،

(۱۰۰) لخرجه: الطبراني (الأوسط) (۸۸۶) وقال محققه/ اسناده حسن، والبيهقي (شعب الإيمان) (۹۷۰۵) وصححه السيوطي - كما في (فتح القدير) (۵۵۹/۳) وقال محقق فتح القدير: إسناده صحيح.
 (۱۰۱) أخرجه: أحمد (۲۶۶۹) و (۲۸۰۴) وإسناده صحيح كما قال الشيخ الأناؤوط في تخريج (رياض الصالحين) رقم (۶۲). وصححه أيضاً: الشيخ الألباني في: (السلسلة الصحيحة) (۲۳۸۲).

نه ویش نه و وشه جوان و به لینه گه و ده یه که پنیان به خشرای خوی گه و ده ده فهرمویت. ﴿وَنَسْتَكَلِمْتُ رَبِّكَ الْخَشِيَ عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ بِأَصْبِرُوا﴾ (الأعراف: ۱۳۷) (به لینی راست و جوانی په وورد گارت (ندی محمد ﷺ جیهه جی بوو بو نه و ده یه نیسرائیل به و ده یه نه و ده یه که نارامیان له سرگرت. (که واته نه گهر نوممه تی تویش ناوا خوگرین ییگومان هه مان نه نجام به دست ده بنن) که واه بوو نارامگرتن کللی سه رکه و تن و خوشی یه له دوی ناخوشی وه وتروله: (الصبر مفتاح الفرج) ^(۱۵۲) (واته نارامگرتن کللی خوشی و لایردنی ناره حه تی به کانه).

۸- نارامگران پارزورون لهیلان و فیللی دوژمنانیا:

خوی گه و ده نارامگرتن و ته قوی کریموته به قه لغانیکی زور گه و ده له فیللی دوژمنان، به نده ی برودار هیج قه لغانیکی گه و ده یه وک قه لغانی نارامگرتن و ته وقوی به دست نه هیتاوه خوی گه و ده ده فهرمویت: ﴿وَأَن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَمْكُرُونَ مُحِيطٌ﴾ (آل عمران: ۱۲۰). (خو نه گهر به لاو ناخوشیه کتان بو پیش ییت، نه وان پنی دلخوش دین، جا نه گهر خوگر بن و پارزکار بن، پیلان و تله که ی نه وانه هیج زیانیکتان پیناگه یینیت، چونکه به راستی خوا دوری پیلان و پیلان گیرانی داوو به ناگایه له هه مور کارو کردبوو نه خشمیه کانیا).

۹- نارامگران فریشته کان سلاویان لی ده کن له به هه هشتا:

خوی گه و ده و میهره بان هه والمان ده داتی که فریشته کان سلاو ده کن له بروداران له کانتیکا ده چنه به هه شت نه و ده ش به و ده یه نارامگرتنیا نه و ده به هه و ده

(۱۵۲) وقد ورد ذلك مرفوعا وهو ضعيف لا يصح انظر: (المقاصد الحسنة) (۲۹۰)، و (اتحاف

السادة) (۶/۹)، و (كلف الحفاء) (۱۵۹۰)، و (الدر المنثور) (۱۰۴).

ده فهرمويت: ﴿جَنَّ عَذَابُهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمُ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٣١﴾ سَلَامٌ عَلَيْهِمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٣٢﴾﴾ (الرعد: ۲۳ - ۲۴). (که باخه کانی به هشتی—عنده— بویان رازا و حموه، به شادیموه، دهچنه ناوی، هاوړی له گهل همر که سیک چاک و پاک و خواناسه له باووبایران و هاوسمرانیان و نموه کانیان، جا فرشته کان دهچن بؤ سمرانیان له هه موو دمروازه کانه وه.... * دهلین: سلواتان لی یت به هزی خوگر تنانموه اله بهرامبر کیشه کانی ژیان، لسه رامبر گاته جاپری خوانه ناسان...) که واپو نای چنده جینگه و ړینگه به کی خوشتان بؤ خوشتان مسوگر کرد..)

۱۰- نارامگران پاشه ړوژ و نه نجامیکی زور چاک و جوان و به ناکام چاوه

ړینانه،

نارامگرتن چاکه به کی گه وړه بؤ خاوه نه که ی، ناکامیکی جوان و چاکتیر بؤ ده ستمبر ده کات له دوتیا و قیامه ندا، خوی گه وړه بؤ بهوادارانسی به ړه و دناوه توله و سزای خویان بسپین له وانه ی سته میان لی کردن له که سانیک به لام نه ندازه ی تاوانه کانیان، له پاشان خوی په وړه دگار سوین ده خوات و دنیامان ده کاته وه له وهی که نارامگرتن بؤ نه وان چاکتره همر وهک ده فهرمويت: ﴿وَلَنْ عَاقِبَتُهُ فَعَاثِبُوا بِثُلِي مَا عُوْثِرُ بِهِ. وَلَنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِّلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾﴾ (الحل: ۱۲۶). (نه گمر ویستان توله بکه نموه، دهیت همر به قه در نمر ته مهی که لیتان کراوه توله بکه نموه، خو نه گمر نارام گرو خوگر بن، نموه چاکتره بؤ نارامگرو خوگران). بهر بکه وړه و وړد به وړه له م دوپات کردنه وه به سویند خواردنیک که ناماژه ده کات له سهری، و دوو پاتی ده کاته وه.

نبین عه باس ﷺ ده گیتنه وه له پیغه مبهروه ﷺ که فهرموویه تی: ((... اعلم ان فی النصر علی ما تکره خیراً کثیراً واعلم ان النصر مع الصبر...))^(۱۴۳). (باش بزانه به راستی نارامگرتن له سه ره نه وشته ی که پینت ناخوشه خیره چاکه به کی نقدی تئدایه، وه بزانه به راستی سه ره که وتن له گه ل نارامگرتندایه...).

له ثوبه ی کوپی که عب ﷺ ده گیتنه وه له پیغه مبهروه ﷺ که فهرموویه تی: [لما کان یوم احد، قُبِلَ مِنَ الْاَنْصَارِ اَرْبَعَةٌ وَسِتُّونَ رَجُلًا، وَمِنْ الْمُهَاجِرِینَ سِتَّةٌ، لِقَالَ اَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: لَئِنْ کَانَ لَنَا یَوْمٌ مِثْلُ هَذَا مِنَ الْمُشْرِکِیْنِ لَنَرِیْنَهُ عَلَیْهِمْ. فَلَمَّا کَانَ یَوْمُ الْفَتْحِ، قَالَ رَجُلٌ وَلَا یَعْرِفُ لَا قُرَیْشٍ بَعْدَ الْیَوْمِ، فَنَادَى مُنَادٍ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: آمَنْ الْأَسْوَدُ وَالْأَبِیْضُ إِلَّا فُلَانًا وَفُلَانًا، نَأْسًا سَمَاعِمَ، فَانْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ. وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُمْ خَيْرٌ لِّلصَّابِرِینَ﴾ (الحل: ۱۲۶)، لِقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((نَضِیْرٌ وَلَا لُعَاقِبٌ))^(۱۴۴) له غه زای نوحودا له یاریده ده ران شه ست وچوار نه فهر کوژرا، وه له کوچ کاران شه شه نه فهر کوژرا، هاوه لانی پیغه مبهری خوا ﷺ وتیان نه گه ر نیمه ش پوژنکی وه که نه میزمان هه بیت بق کافره کان ده زلنین چیان به سه ره دینین، له کاتیکدا مه که که نازادکرا پیاوتک که نه زانرا کئی به وتی قوپه یش پیغه مبهره ﷺ بانگده رنکی کرد هاوار بکات و بلتیت: متعانه م به خشیه هه موو رهش و سپی پیستیک که سی بوی نیی به هیچیان به رامبه بکات تنها فلان و فلان که کس نه بیت که ناوی یان بردن خوی گه ورده شه نه و نایه ته ی په وانه کرد بق پیغه مبهری خوا ﷺ

(۱۴۳) لخرجه: احمد فی (المسند) (۲۸۰۳) وقال محققاه احمد شاکر ووالأرنأزوط: اسناداه صحیح

والحدیث صحیح، واللائکائی فی (شرح الاعتقاد) (۱۰۹۴)، والبهیقي (شعب الايمان) (۱۰۷۴)، والطبرانی

(۱۲۹۸۹)، والفريابي فی (کتاب الفتن) رقم (۱۵۵) وقال محققه: اسناداه حسن.

(۱۵۴) لخرجه: أحمد فی (المسند) (۱۳۵/۵)، وصححه الشيخ الألباني فی (المسلسلة

﴿وَلَمَّا عَابَهُ قَوْمًا بِمِثْلِ مَا عُوبُوا بِهِ وَلَمَّا صَبَرْتُمْ لَهُمْ خَيْرٌ لِّلصَّابِرِينَ﴾ .

پیتغه مبهړ ﷺ فهرمووی (نصبر ولا نعاقب) نارام ده گرین و توله ناستینینه وه .

ناموزگاری په ندی گه وده هه په له چیروکی پیتغه مبهړ نه یوبی ﷺ نارامگردا هه روه له فهرمووده که ی پیتغه مبهردا ﷺ هاتوه : ((إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ أَيُّوبَ لَيْسَ بِهِ بِلَاؤُهُ ثَمَانِ عَشْرَةَ سَنَةً لَّفُلَاحَتُهُ الْقَرِيبُ وَالْبَعْدُ إِلَّا رَجُلَيْنِ مِنْ إِخْوَانِهِ كَانَا يَفْدُوَانِ إِلَيْهِ وَيُروحَانِ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ ذَاتَ يَوْمٍ: تَعْلَمُ وَاللَّهِ لَقَدْ أَذْنَبَ أَيُّوبُ ذَنْبًا مَا أَذْنَبَهُ أَحَدٌ مِنَ الْعَالَمِينَ فَقَالَ لَهُ صَاحِبُهُ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ: مُتُّ ثَمَانِ عَشْرَةَ سَنَةً لَمْ يَرْحَمَهُ اللَّهُ فَكُتِفَ مَا بِهِ، فَلَمَّا رَاحَا إِلَى أَيُّوبَ لَمْ يَبْصُرِ الرَّجُلُ حَتَّى ذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ أَيُّوبُ: لَا أَدْرِي مَا تَقُولَانِ غَيْرَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَعْلَمُ أَنِّي كُنْتُ أَمُرُّ بِالرَّجُلَيْنِ يَتَنَازَعَانِ فَيُذَكِّرَانِ اللَّهَ، فَأَرْجِعْ إِلَى بَيْتِي فَاتَّكِفْ عَنْهُمَا كَرَاهِيَةً أَنْ يُذَكِّرَ اللَّهُ إِلَّا فِي حَقٍّ، قَالَ: وَكَانَ يَخْرُجُ إِلَى حَاجَتِهِ لِإِذَا قَضَى حَاجَتَهُ أَتَسَكَّنُهُ امْرَأَتُهُ بِيَدِهِ حَتَّى يَبْلُغَ، فَلَمَّا كَانَ ذَاتَ يَوْمٍ أَبْطَأَ، عَلَيْهَا، وَأَوْحَى إِلَى أَيُّوبَ أَنْ [ارْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ] فَاسْتَطَاقَتْهُ فُلُقَتُهُ تَنْظُرُ وَقَدْ أَلْبَلَّ عَلَيْهَا قَدْ أَذْهَبَ اللَّهُ مَا بِهِ مِنَ الْبَلَاءِ وَهُوَ أَحْسَنُ مَا كَانَ، فَلَمَّا رَأَتْهُ قَالَتْ: أَيُّ بَارِكَ اللَّهُ فَيْكَ، هَلْ رَأَيْتَ نَبِيَّ اللَّهِ هَذَا الْمُبْتَلَى؟ وَاللَّهِ عَلَى ذَلِكَ مَا رَأَيْتُ أُخْبِتُ مِنْكَ إِذَا كَانَ صَحِيحًا، فَقَالَ: فَإِنِّي أَنَا هُوَ، وَكَانَ لَهُ أَنْدَرَانِ: أَنْدَرُ الْقَمْعِ وَأَنْدَرُ الشَّعِيرِ، فَبَعَثَ اللَّهُ سَحَابَتَيْنِ لِلْمَا كَانَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى أَنْدَرِ الْقَمْعِ الْفَرْغَتْ فِيهِ الذَّهَبُ حَتَّى فَاضَ وَالْغَرَّتِ الْأُخْرَى فِي أَنْدَرِ الشَّعِيرِ الْوَرَقَ حَتَّى فَاضَ))^(۱۰۰) (پیتغه مبهړ نه یوب ﷺ به لاو موسیبه ته که ی هه ژده سالی خایاند پتووی بوو تا خزمنی نزیک و دوویشی پشتیان تی کرد و وازیان تی هینا نه نهها دوو که س نه بیت له هاوه لانی به یانیان و ئیواران سه ردانیان ده کرد،

(۱۰۰) أخرجه: أبو يعلى (٣٦١٧)، والبزار في (الكشف) (رقم ٢٣٥٧) (٢١٥/٢)، والحاكم (٥٨١/٢)

صححه روافقه الذمعي، وقال ابن حجر العسقمي في (المجمع) (٢٠٨/٨): رواه أبو يعلى والبزار ورجالهما رجال الصحيح، وابن حبان (٢٨٩٧) قال محققه: شعيب الأرنؤوط: إسناده على شرط مسلم. وصححه الشيخ الألباني في (السلسلة الصحيحة) برقم (١٧).

یه کێکیان بۆژنیک له بۆژان وتی به په فیهه که ی تری: ده زانی ئه یوب گونا و
تاوینکی وای کردوه هیچ کس وهك ئه گوناهمی وای نه کردوه له دنیادا،
هاوێی که ییش وتی ئه گوناوه چی به و کامه به ؟ ئه ویش وتی: ئه وه تا ماوه ی
ههژده ساله خوای گه وده په حمی پێ نه کرد تا ئه نه خۆشیه لابات له سه ری و
شیفای بدات و له و نا په حه تی به بژگاری کات، له ئیواره یه کدا چون بۆ لای
پێغه مبه ر ئه یوب ﷺ کابرا ئارامی نه گرت و باسی ئه وه ی بۆ ئه یوب ﷺ گێڕه وه
ئه یویش ﷺ فهرمووی: نازانم چی ده لێن به لام خوای گه وده ده زانی که من په د
ده بووم به لای دوو پیاو دا کێشه و ده مه قاله یان هه بوو ناوی خویان ده مه ینا و
سویندیان ده خوارد منیش ده گه رپه وه بۆ ماله وه، وکه فاره تی سویندی هه ر
دولایانم ده دا چونکه پێم ناخۆش بوو ناوی خوا به راستی به کار نه مه یتریت. وه وتی:
ئه یوب ﷺ ده چووه سه ر ناو کاتیک ده گه رپه وه خێزانه که ی ده سستی ده گرت و
ده مه ینا به وه شوینی خۆی بۆژنیک خێزانه که ی دوا که وت، خوای گه وده فره مان
وه حسی خۆی نارد بۆ لای ئه یوب ﷺ که (له و ناوچه یه دا پارێزی قاچی بدات
به زوویدا و کانیه ک پڕ له ئاو هه لقولا و فره مان ی پێ کرد لێی بخوانه وه و خۆشی لێ
بشکو ریت) خێزانه که ی سستی کرد له هاتنه وه به بوای ئه یوب ﷺ کاتیک
خێزانه که ی پێی گه یشت سه یری ده کرد و ئه ویش به و ی کرده خێزانه که ی و
له و کاته دا خوای گه وده هه موو به لاو نه خۆشی به که ی له سه ر لا بری بوو، وه زۆر جوان
تر بوو له کاتی پێش نه خۆشیه که ی، له کاتیکدا خێزانه که ی ئه و ی بینی پێی وت:
خوا به ره که ت بکاته کاره کانت نایا ئه و پێغه مبه ره نه خۆشه گێڕۆ ده به و ده
نه بینیوه ؟ سویند به خوا هیچ که سم نه بینیوه هاو شیوه ی ئه و بێت وهك تق له کاتی
له ش ساغیدا، ئه یویش وتی: ئه وه تا من ئه وم ، ئه یویش ﷺ دوو کوگای هه بوو
کوگایه کیان می گه نم به و وه ئه وه ی تریان می جۆ بوو، خوای گه وده دوو په له

تا له مه وه دهر ده که ویت که گه وره ترین و فرلوانترین به خشنده یی نارامگرتنه هه روه ک پتفه مبه ری خوا ﷺ ده فهرمویت: ((ولن تعطوا عطاءً خیراً و اوسع من الصبر))^(۱۵۹) (هیچ به خشنیکتان پی نه به خشرلوه چاکتر و فرلوانتر بیت له نارامگرتن). وه له گترانه وه یه کی تر دا له نه بو سه عیده وه ﷺ ده فهرمویت: ((ما أعطي أحد عطاءً خيراً و اوسع من الصبر))^(۱۶۰) (هیچ خه لاتیک نه به خشرلوه به هیچ که سیک چاکتر و فرلوان تربیت له نارامگرتن).

وه سه سنی به صریش (ﷺ) ده فهرمویت: "الصبر كنز من كنوز الخير، لا يعطيه الله عز و جل إلا لعبد كريم عنده"^(۱۶۱)، و كان بعض العارفين في حبيبه رقعة يخرجها كل ساعة فيطالعها ولها: ﴿وَأَسِرُّكُمْ كَرِيكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ﴾ (الطور: ۴۸)^(۱۶۲) "نارامگرتن که نجینه به که له که نجینه کانی چاکه، خوی گه وره ته نها ده یبه خشنیتته نه و که سانه ی که پزیزان مه یه لای). وه هه ندیک له و خولناسان پارچه یه ک که غازی له باخه لیدا بوو هه موو کات ده ری ده مهینا و سهیری ده کرد و نه و نایه ته ی پششوی له سه ری نو سرلو"

۱۱- نارامگران لیخوشبوون و پاداشتی گه وره چاوه پنیانه:

خوی گه وره لی خوش بوون و پاداشتی گه وره ده به خشنیت له سه ر نارامگرتن و کرداری چاکه ده فهرمویت: ﴿إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ

(۱۵۹) اخرجه: البخاري (۶۴۷۰).

(۱۶۰) اخرجه: البخاري (۶۴۷۰)، ومسلم (۱۰۵۳).

(۱۶۱) وقد ورد ذلك مرفوعاً بلفظ: (الصبر كنز من كنوز الخير) وهذا ضعيف لا يصح انظر:

(اتصاف السادة المتقين) (۵/۹)، و (تذكرة الموضوعات) (۱۸۹)، و (كشف الخفاء) (۲۷/۲)، و (الاسرار المرفوعة) (۲۳۱)، و المغني (۳۳۵۳)، و (موسوعة اطراف الحديث) (۳۷۸/۵).

(۱۶۲) انظر: (مختصر منهاج القاصدين) (ص: ۲۶۸).

کَیْژ (هود: ۱۱). (جگه لهو کهسانه ی که خۆگرو نارامگر بون و کارو و کردوو، چاکه کانیا نهنجامداوه (له خۆشی و ناخۆشیدا سروشتی خواناسیان ناگۆریت) نا نهوانه لیخۆش بون و پاداشتی گهوره و فراوانیان بۆ ههیه.)

نهوانه بهنده ی جیاکروه ی خوی پهروهردگارن له جۆدهکانی تری ئادهمیزاده لۆمه کروهکان که ناوهمید و بی بپوان له کاتی به لا و موسیبهت و ناخۆشی په کاند، وه خۆ هه لکیش و شانازی کارن له کاتی خۆشی و بهخته وهری و بهخشدنیهی دا، تنه نا ئادهمیزاد به نارامگرتن و کرداری چاکه ده گاته لی خۆش بوونی پهروهردگار و پاداشتی هه ره گهوره.

۱۲- نارامگران جینگیر و کۆلنه دهر دهن:

خوی گهوره بۆیان بون ده کاته وه که نارامگرتن لهو په وشته گه ورنه یه که بهرا پی ده ناسریتته وه، به پاستی خوی پهروهردگار نارامگرتن له سه ره به لاو ناخۆشی یه کانی به بهرده وام و سووربون له سه ره کارو فرمانه کان ناو برده وه، واته لهو کارانه یه که مرقۆ سور ده بیت و خۆپاده گرتی له سه ری چونکه گرنگترین و شکۆدار ترینانه ده فهرمویت: ﴿وَلَمَنْ سَبَّ وَعَفَّرَ لَنْ ذَٰلِكَ لَنْ عَزِمَ الْأُمُورُ﴾ (الشوری: ۴۳) (له پاستیدا نه وهی دان به خۆیدا بگرت و جاپۆشی بکات و لیخۆشبو بیت (له کاتیکما که ده توانیت تۆ له بیتیت) به پاستی نه وه کارنکی به جی و چاک و په مند نه بام دهات، به پاستی نه وه لهو کارانه یه که پترسته بکرت....).

وه پتفه مبه ره لوقمانیش ﷺ به کوپه که ی فهرموو: ﴿يَبْنِي أَقْرِ الْعُكْلُوَ وَأَمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنَّهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبَرَ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنْ عَزَمِ الْأُمُورِ﴾ (لقمان: ۱۷).

واته: (کوپه خۆم نوێزه کانت جی به جی بکه و بهرمان به چاکه بکه و پترستی له خراپه بکه و خۆگر و به ئارام به له سه ره نه و ناخۆشیانه ی دیته ریت به پاستی نه وه

کارنکی چاک و په سەند و پتووسته نه نجام بدریت) نارامگرتن کولنه دانیکی پته و له بن نه هاتو به خاوه نه که ی ده به خشیت، وه ده بیت هوی دروست بوونی و دلدیایی و سهرکه وتووی، له گشت فرمانه کاشان، نه بو عوبیدی کوپی قاسمی کوپی سه لام ﷺ ده فهرمویت: [ما انت عالم قط فاستاذنت علیه ولكن صرت حتى يخرج اليّ] واولت قول الله عزوجل: ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (المحجرات: ۵) [۱۶۳] "هر کاتیک من که ده رویشتم بۆ لای زانایه ک مۆله تی چوونه ژووده وم لی نه ده خواست به لکو نارامم ده گرت تا ده هاته ده ره وه بۆ لام و نه وم له مانای فهرمووده که ی خوای په ره ردگار وه ره ده گرت کردوه که ده فهرمویت ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾" (خز نه گمر نه وانه خز گریونایه. تا ده چورته دهره بۆ لایان نه وه چاکتر و رمواتر بوو بۆیان خوا لینخو شوو میهرمانه).

۱۲- نارامگران دینه خو شه ویستی خوای گه وره:

خوای گه وره خو شه ویستی خوی په یوه ست کردوه به نارامگرتنه وه بویه نارامگران لی ی به هر مه د ده بن خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَكَايْنِ يَنْ تُبَيِّقَتْلَ مَعَهُ يَرْبُؤُونَ كَيْفَ قَتَلُوا وَلَمَّا آسَفَتْهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَنَاصُوا فَوْزَ مَا آسَفَتْهُمْ وَأَقَامَهُ يَحْيَىٰ الْبَطْنِي﴾ (آل عمران: ۱۶۹) (چهندها پیغه مېهر هه بوون که خواناس و پیاو چاکانی زور له گه لیاندا بوو بوون و دژ به دژمنان جهنگاون، جا نه وانه هیچ کات سستی و بیزاری و بیتاقه تی رووی تینه کردون به هوی نومی که تروشیان هاتوه له پشناو رینبازی خواد، لاوازو بن هینرو سه رشوریش نه بوون بۆ دژمنان، خوای گه وره نه و نارامگرو خپراگرانه ی خو شدووت).

خوای گه ورهش هر کاتیک بنده یه کی خوش بویت نه شکه بجه و نازاری نادات و نایخاته ناو ناگری نوره خوه وه ک پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فرمویت: ((...والله عز وجل لا یلقی حییه فی النار))^(۹۹) (خوای په روه دگاریش خوشه ویسته که ی ناخاته ناو ناگره وه).

۱۴- ئارامگرتىن ھۆكۈمەت بۇ بەدىئىي ھىننى رەھبەرلىككە:

خواهی پاره‌ریزگار بزمان پویان ده‌کاتوه که پاره‌شسته‌بهرزده‌کان چاکه تهنه
نارامگران پیزی ده‌گن مهره‌ه که قورئاندا له یوو شوئیندا باسی کریوه:

۱) له سوره تي (القصص) له چيرې څكي قاروندا، نه وانه ي كه زانستيان پي به خشر او تيان به وانه ي ثاواته خوازي نه وه بچون مال و سهرود تيان وه ك قارون بيت:

﴿ وَقَالَ الَّذِي أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ كَوْنُ اللَّهِ خَيْرٌ لِّمَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْهِيهَا ءِلَآءَ الْفَكِرِوتِ ﴾ (القصص: ۸۰) (نه وانه ي كه زانست و زانباري راستيان پيښه خشر او (درباره ي حلال و حرام و نرخی قيامت دزانن) و تيان: هاوار بچ ټيو، بچ ټينا فكرن پاداشتي خواي زور چاكثره بچ نهو كه سي باومړي دامه زراوي هيناو كارو كړدوي چاكي نه انجام داوه، نهو زانست و باومړو كړدوويه به كه س نادرست، تنها به خو گرو نارامگران نه بيت).

۲) و له سوږه تی (حم السجدة) دا که ناو ده بریت به (فصلت) له ویدا خوای
که وړه فرمانی کړدووه به چاکه وده لای خرابه بدریته وه، هر کات شو کاره جی
به جی کړا شو کات نورمنی سه رسه سخت ده بیته خوښه و یستیگی نریک خوای
که وړه ده فرمویت: ﴿وَمَا يُلْقِئُهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِئُهَا إِلَّا ذُرْحًا عُظِيمًا﴾ (ص ۳۰)
(جا که یسر ناتوانت بهر ره فشاره هستت جگه له واندی که نارامان گرتووه، هډه ویا

که بیش ناتوانیت هه لوئستی و ناتوانیت جگه له کههسی نه که خاوسنی بههریه کی گه وریه).

ئین عهباس ده گپرتنه وه له پیغه مبهروه ښکته که فهرموویه تی: ((..... و اعلم ان فی الصبر علی ماتکره غیرا کثیرا))^(۱۱۵). (.... بزانه نارامگرتن له سه نه و شتانه ی که پقت لی یه و پیت ناخوشه چاکه و خیریکی زدی تیدایه بق تو).

عوسمانی کوری حنیفه ښکته ده گپرتنه وه له پیغه مبهروه ښکته که فهرموویه تی: [ان رجلاً ضرب البصر ابی النبی ښکته فقال: ادع الله ان یعافی. قال رسول الله ښکته: ((ان شئت دعوت وان شئت صبرت فهو غیر لك))^(۱۱۶). (پیاوئیک سؤمای چاری نه مابوو و نابینا بوو هاته خزمهت پیغه مبهری خوا ښکته وتی: ئی پیغه مبهری خوا ښکته داوا بکه خوا چاکم کانه وه و بینیم پی به خشی، پیغه مبهری خوا ښکته فهرمووی: نه گهر ده ته وی نیتا دوات بق ده کم وه گهر ده ته وی نارام بگریت نه وه چاکره بق تو).

نارامگرتن گهردن که چی ده به خشی به مرقه خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿وَأَسْتَعِزُّ بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنِّي لَأَعْلَى الْخَشِيعِينَ﴾ (البقرة: ۱۵۰) (نیره هدرل بدن) پست بهستن به نارامگرتن و نویژ کردن (بو گه شتن به نامانج) به راستی نویژ نه رکیکی گه وره گرانه، مه گهر له سه نه که سانه ی که به خوشه وستی و سوزوه خوا به رستی نه نجام ددین و (ابو بری دامه زراویان هیه)...).

وه گپرتنه وه له حه سنی به صری هه روه ها له عومری کوری عبدالعزیزیش (رحهما الله تعالی) که فهرموویانه: "الصبر معول المؤمن"^(۱۱۷) "نارامگرتن قولنگی بپوادارانه". قولنگ: نه و جوړه چه کوشه نوک تیزه یه که به ردی پی کون ده کریت.

(۱۱۵) اخرجه: احمد فی (المستدرک) رقم (۲۸۰۵) وصحه الشيخ احمد شاکر و الشيخ شعيب الارناؤوط.

(۱۱۶) اخرجه: الترمذی (۳۵۷۸)، وصحه الشيخ الاباني فی (صحيح الجامع) (۱۲۹۰).

(۱۱۷) نوره: ابو نعيم فی (الحلية) (۳۴۲/۵)، وابن رجب فی (جامع العلوم والحکم) (۴۸۸/۱).

۱۵- نارامگرتن هۆکارنکه بۆ سود وهرگرتن له قورئانی ههروژ و بهمنو

نامۆزگاری بهکاتی:

خوای پهروهردگار بهوونی کردو تهوه نهوانی سود له نایهتکانی خوای پهروهردگار وهردهگرن نهوانن که خۆپلگر و سوپاس گوزارن وه که دهفهرمویت:

﴿وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰٓى بِآيٰتِنَا اَنْ اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنْ اَظْلَمٰتِ اِلَى النُّوْرِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيٰتِنَا اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُوْرٍ﴾ (ابراهيم: ۵). (سرتد بهخوا بهراستی نینه موسامان بهوانه کرد، هاورێ له گهڵ موعجیزهی زۆردا (فهرماننا پێدا) که قوم و عهشیرت له تاریکیه کان رزگار بکمر بهرو نوورو بهروناکی بیانبه، رۆژه کانی خوابان بهتهرموه یاد (نمو رۆژانهی که تۆلهی له بێ باوهرمان سهند و نیحاندارانێ سهرخست)، بنگرمان نا لهو بهسهرهاتانهدا بهلگه و نیشانهی زۆر همن بۆ ههموو نهو کهسانهی که زۆر خۆگرن (له کاتی تهنگانهدا)، وه زۆر سوپاسگوزاریشن (له کاتی خۆشیدا).

وه له سهوهرتهی لهقماندا دهفهرمویت ﴿اَلَمْ تَرَ اَنَّ الْفَلَکَ یَجْرِیْ فِی الْبَحْرِ یَنْعَمَتُ اللّٰهُ لِبُرُکِّکُمْ مِّنْ ءَایٰتِنَا اِنَّ فِیْ ذٰلِكَ لَاٰیٰتٍ لِّکُلِّ صَبَّارٍ شَكُوْرٍ﴾ (لقمان: ۳۱). (نایا سههرنجبت نه داوه که شتیه کان به دریا دا هاتوچ دکه و نیعمتی خوا دهین و دهبین و دهسهلاتی خوا دهخه نه روو، بهراستی نا لهو شتانه دا بهلگه و نیشانهی زۆر ههیه بۆ نهو کهسانهی زۆر دان به خۆدا دهگرن و زۆر سوپاسگوزارن).

وه له چهپهتکی سه بهنداده فهرمویت: ﴿فَقَالُوا رَبَّنَا بَعِدْ بَيْنَ اَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا اَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنٰهُمْ اٰحَادِیْتَ وَرَفَعْنٰهُمْ کُلَّ مَرۡقَبٍ اِنَّ فِیْ ذٰلِكَ لَاٰیٰتٍ لِّکُلِّ صَبَّارٍ شَكُوْرٍ﴾ (سبا: ۱۹). (نهوان لهو نازو نیعمتهش بێزار بهوونو) وتیان: پهروهدگار نبوانی رینگه و سهفهردکانمان لهیهک دورو بهخهروهو، (بهه داخوازیهیان) ستمیان له خۆبان کرد نیتهش کردمان به

داستان و باسی سمرزاری خه لکی. وه پارچه پارچه مان کردن، بهراستی نا له واپرودا و (حاله تاندا) به لگه و نیشانه ی تمواو همه به بۆ که سائیک که خۆ گرین له کاتی ناخۆشی و تمنگاندا، وه سوپاسگوزارین له کاتی خۆشیا (وه ههول بدع و ده کو نه و قهومه ناله باره بیانوگره نمینا).

وه خوای گه وده ده فهرمویت: ﴿وَمِنَ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ٣٣﴾ إِن يَشَأْ يُسْكِنِ أَلَمِيحَ فَيَظْلَنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿الشمس: ٣٣﴾

(له نیشانه به لگه ی دسه لاتنی خوا نه و که شتیانیه که وه که ژو کینو هاتووچو ده که ن به دریا کاند، (به یاسیه کی پێک و پێک) * خۆ گه رخودا به مویت با دوو مستینیت و له سهر بشتی دریا که دوو مستن و له کارده که ون، بهراستی له و توانا دسه لاتندا به لگه و نیشانه ی ژور هه ن بۆ ههر که سیک که ژور خۆگرو سوپاسگوزاره...

ئه مه چوار شوین بوو له قورئاندا سوپه تی (لقمان و إبراهیم و سبأ و شعری) ئاماژه به وه ده کات که ئایه تهکانی خوای گه وده نه ولنه سوودی ئی وه رده گرن که له تاقمی نارامگر و سوپاس گوزارن...

ئیهن که شیر (رحمته) له ته فسیره که یدا ده لیت: "أَي: إِن فِي هَذَا الَّذِي حَلَّ بِهِزَلَاءَ مِنَ النِّعْمَةِ وَالْعَذَابِ وَتَبْدِيلِ النِّعْمَةِ وَتَحْوِيلِ الْعَاقِبَةِ عَقِبَةً عَلَى مَا ارْتَكَبُوهُ، مِنَ الْكُفْرِ وَالْإِثْمِ لَعِبْرَةٌ وَدَلَالَةٌ لِّكُلِّ عَبْدٍ صَابِرٍ عَلَى الْمَصَاحِبِ شَكْرًا عَلَى النِّعَمِ" (١٦٨) "ئه وه ی که توشی نه وانه بووه له ناپه حه تی و سزا و گۆپانی خۆشی به ناخۆشی و له ش ساغی به نه خۆشی نه وانه تۆله و سزایوون له سهر نه و تاوانانه ی نه دجایاندا بوو، له کوفر و بی باوه پی، تاوان و گوناوه، نه وانه هه موو پهند و به لگه ن بۆ که سینکی نارامگر له سهر به لا و موسیبه ت و سوپاس گوزار له سهر خۆشی و خۆش گۆزه رانی"

وه نیمامی طه به ریش (ﷺ) له تهفسیره که یدا ده فهرموت: "إِنْ قَالَ قَائِلٌ: وَكَيْفَ حَصَّنَ هَذِهِ الدَّلَالَةَ بِأَنَّهَا دَلَالَةٌ لِلصَّارِ الشَّكُورِ دُونَ سَائِرِ الْخَلْقِ؟ قِيلَ: لِأَنَّ الصَّابِرَ وَالشَّكْرَ مِنَ الْعَالِ ذَوِي الْحُجْبَى وَالْعَقُولِ، لِأَخْبِرَانِ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِكُلِّ ذِي عَقْلٍ، لِأَنَّ الْآيَاتِ جَعَلَهَا اللَّهُ عِبْرَةً لِّذَوِي الْعُقُولِ وَالتَّمْيِيزِ" (۱۶۹). "که ره سیک بلیت نه م پی نمونی به چئن نایبه ته به نارامگرتن و سوپاس گوزلر ان جگه له دروست کرلوه کانی تر؟ ده لیین: چونکه نارامگرتن و سوپاس گوزاری له کردلری خاوه ن عه قل و خواسته کانه، له مه شدا نیشانه و به لگه هیه بۆ گشت که سیک خاوه ن ژیری هه ست، چونکه خوی گه و ره نایه ته کانی کردوه په ندو ناموزگاری بۆ هوشمه ندان و هه موو خاوه ن ژیره کی جیا که ره وه ی چاک له خراپ"

نیین قه یعی جه وزی (ﷺ) ده فهرموت: "وَإِنَّمَا كَانَ الصَّابِرُ وَالشَّكْرُ سَبَبًا لِلْإِنْفَاعِ صَاحِبِهَا بِالْآيَاتِ (لِأَنَّ الْإِيمَانَ) يُنْبِئُ عَلَى الصَّابِرِ وَالشَّكْرِ، فَتَصِفُهُ صَبْرٌ وَنَصِفُهُ شَكْرٌ، فَعَلَى حَسَبِ صَبْرِ الْعَبْدِ وَشِكْرِهِ تَكُونُ قُوَّةُ إِيْمَانِهِ، وَآيَاتُ اللَّهِ إِنَّمَا يَنْتَفِعُ بِهَا مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَآيَاتِهِ، وَلَا يَنْبَغُ لَهُ الْإِيمَانُ إِلَّا بِالصَّبْرِ وَالشَّكْرِ فَإِنَّ رَأْسَ التَّوْحِيدِ وَرَأْسَ الْإِيمَانِ إِجَابَةُ دَاعِي الْهَوَىٰ فَإِذَا كَانَ مُشْرِكَاً مُتَّبِعاً هَوَاهُ لَمْ يَكُنْ صَابِرًا وَلَا شَكُورًا فَلَا تَكُونُ الْآيَاتُ نَافِعَةً لَهُ وَلَا مُؤَثِّرَةً فِيهِ إِيْمَانًا" (۱۷۰). "بۆچی خوی گه و ره نارامگرتن و سوپاس گوزاری کردوته هۆکاریک بۆ سود وه درگرتنی خاوه نه کی له نایه ت و به لگه کانی چونکه نیمان و باوه پ بنیادنلوه له سه ر نارامگرتن و سوپاس گوزاری نیمان نیوه ی نارامگرتنه و نیوه کی تری سوپاس گوزاری یه، به گویره ی نارامگرتن و سوپاس گوزاری مروقّه تولنای باوه پی به هیز ده بییت، به لگه و نایه ته کانی خوی گه و ره سود و قازانجی بۆ

(۱۶۹) انظر: (جامع البيان) (۱۰۱/۱۱).

(۱۷۰) انظر: (الفوائد) (ص: ۱۲۱).

که سیک ده بیت که باوه پی به به لکه و تابه تکانی خوی گه وره هه بیت، وه باوه پی نهو که سه کامل ده بیت به نارامگرتن و سوپاس گوزاری به پاستی سه ری هه به رزی په کخوا پرستی و چاکه کردن به ده مه وه نه چوون و واز هیئانه له بانگ هیشتی ناره زوو هه و پرستان، هه کاتیک بی بپوایه ک شوین که و ته ی ناره زوو کانی بوو نه وه نارامگرو سوپاس گوزار نابیت، وه به لکه و تابه تی خوی گه وره ش سودی بی ناگه یه نی وه هیچ کاریگری بوی نابیت.

۱۶- نارامگرتن نیوهی باوه په:

به لی برای موسولمان نارامگرتن بنچینه ی باوه په وه گه وره ترین کرداره هه روه که له هه ندیک فرموده ی پیغه مبه روه خۆشه ویستدا هاتوه عومهری کوپی خطاب ﷺ ده گپرتنه وه له پیغه مبه روه ﷺ که فرموده ی تی ((...الإيمان: الصبر والسماحة))^(۱۷۱) (نیمان و باوه بریتیه له نارامگرتن و چاو پۆشی). لیره دا چاو پۆشی به مانای نه نجامدانی کاره چاکه کانه.

نیین مه سعود ﷺ ده گپرتنه وه له پیغه مبه روه ﷺ که فرموده ی تی: [الصبر نصف الإيمان ...]^(۱۷۲) (نارامگرتن نیوهی نیمان و باوه په).

مه عقیلی کوپی په سار ﷺ ده گپرتنه وه له پیغه مبه روه ﷺ که فرموده ی تی: ((أفضل الإيمان الصبر والسماحة))^(۱۷۳) (چاکترین به شه کانی و باوه پ نیمان نارامگرتن و

(۱۷۱) أخرجه: احمد (۳۸۵/۴)، وصححه الشيخ الألباني في (السلسلة الصحيحة) (۵۵۴)، وفي (مصحح الجامع) (۲۷۹۵)، وفي (المشكاة) (۱۶).

(۱۷۲) أخرجه: الطبراني في (المكبر) (۸۵۴۴)، وقال الحافظ ابن حجر العسقلاني في (فتح الباري) (۴۸/۱): إسناده صحيح، وقال الهيثمي في (مجمع الزوائد) (۵۷/۱): رجاله رجال الصحيح، وأخرجه: عبد الله بن أحمد بن حنبل في (كتاب السنة) (۸۱۷) وقال محققه: إسناده صحيح.

چاو پۆشیکردنه، له پهیوایه تینکی تر دای: [قیل یا رسول الله ای الأعمال افضل ؟ قال: ((الصبر والسماحة وحسن الخلق))]^(١٧٤). (وتیان نهی پێغه مبهری خوا ﷺ کام له کرداره کان گه وره تره ؟ پێغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی (نارامگرتن و چاو پۆشی و په وشتی جوان)).

وه زلنای پایه بهرز ئهین قهیمی جهوزی (ﷺ) ده فهرمویت: "... الصبر نصف الإيمان: فإنه ما هبة مركبة من صبر وشكر. كما قال بعض السلف: (الإيمان نصفان: نصف صبر، ونصف شكر). قال تعالى: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ بَصِيرٍ شَكُورٍ﴾ (الشورى: ٣٣)"^(١٧٥).
".... نارامگرتن نیهوی ئیمانیه: به پاستی ئیمان ناوه پۆکیکه پێک هاتوه له نارامگرتن و سوپاس گوزاری". هه روهك هه ندیک له سه له فی سالح ده لێن: (ئیمان دوو به شه نیهوی نارامگرتنه، وه نیهوی سوپاس گوزاری به)).

هه ر له م باره یه وه ده فهرمویت عومهری کوبی خه طاب ﷺ ده فهرمویت: ((..... الصبر من الإيمان بمنزلة الرأس من الجسد)^(١٧٦) (... نارامگرتن له ئیماندا له شوینی سه ره له جه سته دا).

ئه مه دووباره له عه لی کوبی ئه بو طالب وه ﷺ پهیوایه تکراره که ده فهرمویت: ((الصبر من الإيمان بمنزلة الرأس من الجسد، إذا قُطِعَ الرأسُ نَتِنَ بالي الجسد، ولا إيمان لمن لا صبر له

(١٧٣) أخرجه: ابن أبي شيبة في (الإيمان) (٤٣)، وصححه الشيخ الألباني في (السلسلة الصحيحة) (١٤٩٥)، وفي (مصحح الجامع) (١٠٩٧).

(١٧٤) أخرجه: البيهقي (الزهد) (٨٧/١)، وقال الحافظ العراقي في (المغني) (٣/ ٢٢٨): إسناده صحيح، وأخرجه: الإمام أحمد في (المسند) (٢٢٧١٧) وقال محققه: حديث معتدل للتصحيح.
(١٧٥) انظر: (الطب النبوي) (ص: ٢٥٧)، وروى ذلك مرفوعاً عن أنس: انظر: (شعب الإيمان) للبيهقي (٩٧١٥).

(١٧٦) أخرجه: الأصبهاني في (سير السلف الصالحين) (٢١٦/١) وقال محققه: صحيح وأخرجه ابو نعيم في (الحلية) (٧٥/١) بإسنادين أحدهما صحيح.

وفي رواية: [فإذا ذهب الرأس ذهب الجسد، وإذا ذهب الصبر ذهب الإيمان]^(١٧٧) (نارامگرتن له نيماندا له شويئى سهره له جهسته دا، ههركايتيك سهر بيردريت نه ندامه كانى ترى لاشه بون دهكات و له ناوده چييت ، نهو كه سهى نارامگرتنى يه نيمان و باوه پرى نى يه . وه له پىوايه تيكي تردا ده فهرمويت: كايتيك سهر نه ما لاشه ناميئيت، وه ههركايتيك نارامگرتن نه ما نيمان ناميئيت).

نمين تهيميه (عليه السلام) له ليك دانه وه نه م باسه دا ده ليت: "الدين كله علم بالحق وعمل به، والعمل به لا بد فيه من الصبر، بل وطلب علمه يحتاج إلى الصبر، فالعلم النافع هو أصل الهدى، والعمل بالحق هو الرشاد، فلا ينال الهدى إلا بالعلم ولا ينال الرشاد إلا بالصبر ولهذا قال علي: (إلا أن الصبر من الإيمان بمنزلة الرأس من الجسد)"^(١٧٨) (تاين هه مووى زانست و شاره زايى يه به راستى و كردلره به و راستى يانه، وه كردار به و راستى يانه پيويسته نارامگرتنى تيدا بيتته دى، به لكو كه پان به شويئى نهو راستيانه ش پيويستى به نارامگرتن هه يه، زانستى به سوود خودى چاوگى پى نوئينى يه كه يه، وه كردار به راستى خستنه سهر پتى راستى يه كه يه . وه ناگه يت به ريگه ي راست مه گه به زانست نه بيت، وه ناگه يت به و ريگه راسته مه گه به نارامگرتن نه بيت له به ر

(١٧٧) أخرجه: ابن عبد البر في (جامع بيان العلم وفضله) برقم (٥٤٧) وقال محققه: إسناده حسن ، وابن عساکر (١٢/ ٣٩٠)، وعبد الرزاق (٣١٠-٣١١)، وابن أبي شيبة (١٠٤٨٨)، والدينوري في (المعالم) (٣٠٩) وقال محقق: إسناده ضعيف، وأخرجه البيهقي في (شعب الإيمان) (٩٧١٨)، واللالكاشي، في (شرح اعتقاد أصول أهل السنة والجماعة) برقم (١٥٦٩)، وقد ورد ذلك مرفوعاً بلفظ: (الصبر من الإيمان بمنزلة الرأس من الجسد، فإذا ذهب الصبر ذهب الإيمان). أخرجه: البيهقي (الشعب) (٤٠)، وابن أبي شيبة في (الإيمان)، رقم (١٣٠) وقال الشيخ الألباني في تحقيقه: رجاله ثقات غير أن إسماعيل المصعبي كان اختلط ولم يسمع من علي رضي الله عنه وهو مدلس.

(178) انظر: (مجموع الفتاوى) لابن تيمية (٢٧/١٠).

نه مه به نيامی علی ﷺ ده فهرمویت: " نارامگرتن له نيماندا له جيگه ی سره له لاشه دا"

۱۷- نارامگرتن دعت گه به تېته پله ی چاکرتن پمنده:

خوای په روه ردگار ستایشی به نده و پیغه مېره که ی ئه یوب ﷺ ده کات به جولنترین مه دح و ستایش له بهر نه وه ی باسی کردو که نارامگریووه، وه ده فهرمویت: ﴿ وَخُذْ يَدَکَ مِنْهُنَّ فَأَضْرِبْ بِهِنَّ، وَلَا تَحْسَبْ اِنَّا وَجَدْنَهُ صُلٰٓحًا اِنَّمَا اَلْمَبْدِئُۥٓ اُنَّہٗۤ اَوَّلٰٓبِ ۝﴾ (ص: ۴۴). (انه یوب ﷺ جارنگ له خترانه که ی دلی نیشا، سړندی خوارد که نه گه چاک بؤوه چند دارنگی لېږدات، خوای مېره بانیش وه ږړنگ بؤ شو نافرته وه فاداره فرمانی پندا: چه پکې لاسکی ناسک بگرت به د مستوه (به قه در نمو ژماریه ی که بریاری دابو و بیمانیت به هاوسره که یدار فهرمووی) سړنده که شت مه شکینه، نیمه بینسان به راستی خوگر و به نارامگر بو، به ندیه کی چاک و ړنگ و پڼک بو، ینگومان شو ته و به کاره و هه میسه دلی لای په رومرد گاره). (به پاشکاو ی له نایه ته که دا ناوبرلو به چاکرتن به نده له بهر نه وه ی که سیک ی نارامگریووه، نه مه ش نامازه به وه ده کات که سیک نارام نه گرتن کانیک توشی به لاو موسیبه ت بیتت نه و کات به به نده یه کی گو ی پابه ل وچاک له قه لم نادریت).

۱۸- نارامگرتن د بیتت هوی تیانه چوون و زهره نمرگرتن له دنیا و

هیامه ندا:

خوای په روه ردگار پوونی کردووه ته وه که زه ره مه نده هه موو که سیک نیماندار نه بیت، نه مه ش نامازه کردنه له سر نه وه ی جگه له وان هیچ که سیک تر سودمه ند نی به و قازلنج ناکات. خوای گه وړه ده فهرمویت: ﴿ وَالْقَصْرِ ۝۱ اِنَّ الْاِنْسَانَ لِرَبِّهِۦٓ اَكْرَهٌ ۝۱ اِلَّا اَلَّذِیۡنَ ءٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصَّٰلِحٰتِ وَتَوَّصَّوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَّوْا بِالْعَبْرِ ۝﴾ (المعر: ۱)

(اسوئند به زمانه، سوئند به کاتي عه سر به پراستي ناده ميزاد له زهرمه ندي و خه سارتمه ندي دايه، بيجگه له وانه ي که باورپيان هيناو کارو کرده چاکه کانپان نه نجامداو ناموزگاري په کترشيان کرده که هه ميشه پابه ندي حق بن (پابه ندي هه قيش پتويستي به خوگري هه يه، له بهر نه وه بهر دواو ناموزگاري په کترپان کرده و تا هه ميشه و بهر دواو، خوگرو نارامگريش بن).

له بهر هه به پيغامی شافعی (رحمه الله) ده فهرمويت: "لَوْ شِئْنَا لَنَسَّ كُلُّهُمْ فِي نِسْوَةِ الْاُتَى لَوْسَمُّهُمْ" (۱۷۹) "له گره هه موو خه لکی ورد بپنه وه له مانای شم نايه ته پيروزه هه مووياني ده وله هه ندو بپتويست ده کرد"

به پراستي به نده پتويستي به کامل کرنی دوو هيز هه يه، هيزی زانست و هيزی کارکردن که هه رمووکیان بریتین له نه ویش نیمان و کرداری چاکه، وه هه روه ک چون نه و که سه پتويستي به کامل کرنی خودی نه فسی خوی هه يه ناوه هاش پتويستي به کامل کرنی غه پری خوی هه يه، نه ویش وه سیټ کردنه به پابه ند بوون به، وه وه سیټ کردنه به نارامگرتن له گشت بواریکدا، سه رچاوه ی شم دوو هيزه و یاساکانی و نه وه ی له سه ری وه ستاوه ته نها به نارامگرتن ده بیټ.

۱۹- نارامگران گرو هینکی به مختیارو کامه رانن:

نارامگرتن و به به زه یی بوون دوو په وشتی به هه شتی به خته وه ره کانن خوی په روه رنکار به هه شتی تایبته کرده و بق نارامگران و به زه یی کان خوی گه وړه ده فهرمويت: ﴿تَذَكَّرَانِ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَسَّوْا بِالْأَعْمَىٰ وَتَوَسَّوْا بِالْمَرْحُومِ ۖ﴾ (۱۷) ﴿وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْأَيْمَنِ﴾ (البقره: ۱۷ - ۱۸). (سرپرای نه وانه ش ناده ميزاد ده بیټ له وانه بیټ که باورپيان هيناو و ناموزگاري په کترپان کرده له سر خوگري و نارامگري و هه روه ها ناموزگاري

په کتريان کردووه لسهړ پرحم و بهزمی و میهرسانی * (نهواندی بهو سیفته جوانانه خوږان دپرازشتمو) نهوانه دمه‌ی راست و (دمته‌ی بهختمویران).

نه‌مه‌ش تاییه‌ت کړاوه به‌گړه‌ی نارامگران وپه‌به‌زیبه‌کان و خه‌لکانیش به‌ختیاران و کامه‌رانان له‌وانه‌ی نه‌م دوو پوه‌شته به‌رزن له‌سه‌ر چوار به‌شن:

۱- نه‌وانه‌ی که ناموزگاری خه‌لکیان کردووه که نارامگر و به‌به‌زه‌یی به‌ن و ه‌خوشیان ناسراون به‌م دوو پوه‌شته نه‌مانه چاکترین به‌شیانه.

۲- و ه‌خراپترینیان که سیکه که نارامگر به‌به‌زه‌یی نه‌بیټ.

۳- و ه‌ه‌یانه نارامگر به‌لام خاوه‌ن به‌زه‌یی نی‌یه.

۴- و ه‌ه‌یانه خاوه‌ن به‌زه‌ییه و دل‌نرمه، به‌لام ناراکرنی‌یه.

۲۰- نارامگرتن به‌پوه‌ندی به‌کی توند و پتموی همیه به‌پایمکانی

نیسلا موه،

خوای که‌وره نارامگرتنی کردووه‌ته هاوه‌لی به‌پایه‌کانی نیسلام و پله‌کانی نیمان و باوه‌پ به‌گشتی، نه‌وه‌تا خوای که‌وره نارامگرتنی به‌رامبه‌ر کردووه به‌

نویژده‌وه وه‌ک ده‌فه‌رمویت: ﴿وَأَسْتَمِئُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾ (البقره: ۴۵). و ه‌به‌رامبه‌ری کردووه به‌گشت کرداره چاکه‌کانه‌وه وه‌ک ده‌فه‌رمویت:

﴿إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ (مرد: ۱۱). (جگه لمو که‌سانه‌ی که خوزگرو نارامگر بوون و کارو و کردووه چاکه‌کانیان نه‌نجامداوه اله خوشی و ناخوشیدا سروشتی خواناسیان ناگزیریت) نا نه‌وانه لیخوش بوون و پاداشتی که‌وره و فراوانیان بؤ همیه).

وه نارامگرتنی کردووه‌ته هاوه‌لی نه‌قوا وه‌ک ده‌فه‌رمویت: ﴿إِنَّهُ مَن يَتَّقِ

وَصَبَرَ﴾ (یوسف: ۹۰). وه نارامگرتنی کردووه‌ته هاوه‌لی سوپاس گوزاری وه‌ک

ده فهرمویت: ﴿إِنْ يَشَأْ يُسْكِنَ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَنِ ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ شَاكِرٍ﴾ (النور: ۳۳). وه نارامگرتنی کردوده هاوه لی به کتاپه رستی و خواناسی یه وه وهك ده فهرمویت: ﴿...إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالنَّحِيِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ﴾ (العصر: ۳).

وه نارامگرتنی کردوده هاوه لی به زهیی میهره بانی وهك ده فهرمویت: ﴿...وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ وَتَوَّصُوا بِالرَّحْمَةِ﴾ (البلد: ۱۷).

وه نارامگرتنی کردوده هاوه لی دلبایی یه وه وهك ده فهرمویت: ﴿...لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوَفُونَ﴾ (حسد: ۲۱).

وه نارامگرتنی کردوده هاوه لی راست گویی واته : نارامگرتن مروزه به رهو راست گویی ده بات وهك خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿...وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ رِزْقًا...﴾ (الاحزاب: ۳۵). وه هه وره هاش نارامگرتنی کردوده ته هؤکاریک بق مسؤگر بوونی خوشه ویستی و پشنیوانی لی کردن و سه رخستن و پاداشتی هه ره گه وره ی خوا بق خاوه نه که ی.

وه دیسان نارامگرتنی خستوه ته پیزی ملکه چی و راست گویی مال و دلوی لیخوش بوون (واته نارامگرتن شاده میزاد ده گه یه نیت به ته قوا و راستگری و به خشندهیی و دلاکارانی لی خوش بون له خوی گه وره). وهك خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْتَفِيزِينَ﴾ (ال عمران: ۱۷). (جا نمو نیماندارانه، نه مه سیفه تیانه) خؤگرو نارامگرن (اله بمرامبر ناسؤر و ناخوشیه گانی ژبانده)، راستگؤو خواهرستن، مال و سامان دیبه خشن و، له بمرجه یانه کاند داوای لیخوشبون اله پهروورد گاریان ده کم چونکه

واهست ده کهن که وهک پیرست خوابه رستیان نه کردورد). وه هه یوه ها خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿...وَالْقَصِيرِينَ فِي الْأَسَاءِ وَالْعَرَّةِ وَبَيْنَ الْأَبْنَاءِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ (الفرقة: ۱۷۷). (نهوانهش که له کاتی نه داری و همزاری و نه خوژی و ناخوژی و کاتی جهنگ و شهرو شوږدا نارامگرن، نا نهوانه که سانیکن راستیان کردوره و ههر نهوانهشن یارتر کارو خواناس و دیندارن).

۲۱- نارامگرتن له سیفاته جوانه کانی خوی پهروهر دگاره:

نه بو موسای نه شعری ﷺ ده گپرننه وه له پتفه مبهروه ﷺ که فهرمویه تی: ((مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَى الْأَذَى يَسْبِغُهُ مِنَ اللَّهِ، إِنَّهُمْ لَيَدْعُونَ لَهُ وَلِذَا، وَإِنَّهُ لِيَعْلَاهُمْ وَيَرْزُقُهُمْ))^(۱۸۰) (هیچ که سیک له میانه ی بیستنی وتهی ناپه ولو ناخوشتا زیاتر نارامگرنی په له خوی گه وره نه وه تا مندال و شه ریکی بق بریار ده دهن و ده لنین کورپی هیه له گه له نه وه شدا لاشه یان ساغ ده کات وتوشی نه خوژی و ناپه حه تیان ناکات وه رتیق و پوزیشیان ده دات).

له ریوایه ټیکي تردا هاتوه که ده فهرمویت: ((لَيْسَ أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَى الْأَذَى سَمِعَهُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى، إِنَّهُمْ لَيَدْعُونَ لَهُ وَلِذَا، وَيَجْعَلُونَ لَهُ أُنْدَادًا وَهَرَّ مَعَ ذَلِكَ يَعْالَهُمْ وَيَرْزُقُهُمْ))^(۱۸۱)، ومعناه: لا احد اشد حلما عن فاعل ذلك وترك المعالجة عليه من الله^(۱۸۲). (هیچ که سیک له بیستنی وتهی ناخوژ و ناپه وادا نارامگرتنی په زیاتر له خوا شه وه تا ده لنین

(۱۸۰) أخرجه: البخاري (٦٠٩٩).

(۱۸۱) أخرجه: احمد (٣٩٥/٤)، والبخاري (٧٣٧٨)، ومسلم (٢٨٠٤)، وانظر (السلسلة

الصحيحة) (٢١٨٠) و (صحيح الجامع) (٥٣٧٠).

(۱۸۲) انظر: (النهاية) (٧/٣).

مندالی مهیه و جۆره ها هاو بهش و هاوتای بق بریار دده ن، به لام خوای گه و ره له گه له نه وه شدا پۆزیان پین ددهات و لهش ساغیشیان پین دده به خشیت).

۲۲- نارامگرتن هوکارێکه بۆ جوونه ناو بهههشتموه:

خوای گه و ره ده فهرمویت: ﴿وَجَزَّوْهُمْ بِمَا كَسَبُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا﴾ (الانسان: ۱۲). له پاداشتی خۆگری و نارامگریانا بههشت و ناوڕیشی پینه خشین. وه لیسان خوای گه و ره ده فهرمویت: ﴿أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرَّةَ بِمَا كَسَبُوا وَلُقِّوْنَ فِيهَا نَجِيَّةً وَسَلَامًا﴾ (الفرلان: ۷۵). (نهو جۆره که سانهی (که باسکران) پاداشتیان ژووره (ارازوه و بهرزو خۆشه کانی بههشته) له بهرامبهر خۆگرتن و نارامگرتیانمو، جا له وێ به سلاو و دروود پینخوازیان لینه کړنت (بۆ هه میسه دههوتنه ره تیايدا)). وه خوای گه و ره ده فهرمویت: ﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَلْمِزْكُمْ اللَّهُ الَّذِينَ جَهِلُوا بِكُمْ وَيَلْمِزُوكُمْ الْقَائِدِينَ﴾ (آل عمران: ۱۴۲). (یان واگرماتشان دهبرد (ههروا بهناسانی) دهچنه بهههشتموه؟! که هیشتا خوا (له جیهانی واقعدا) دهی نه خستوه کامتان ههرو و کۆشش و جیهادی کردروو کامتان خۆراگرو نارامگر بووه...).

* نه بو نهامه ﷺ ده گه پێته وه له پێغه مبه ره وه ﷺ که فهرموویه تی: ((يقول الله سبحانه وتعالى: ابن آدم إن صبرت واحتسبت عند الصدمة الأولى، لم ارض لك ثواباً دون الجنة)) (۱۸۳). (خوای گه و ره ده فهرمویت: نهی ناده میزاد گه ر نارام بگریته له چرکه ساتی یه که می به لا و موسیبه ندا و وابزانی پاداشت له لای پهروه ردگارت، نه ولکات پازی نا به هیه شتی که بگریته پاداشتی کاره که ت که متر له بهههشت).

* عه تاي کورې په باح ﷺ ده فهرمويت ښيږن عه باس ﷺ فهرموي: «الا اريك امرأة من اهل الجنة؟ قلت بلى، قال: هذه المرأة السوداء انت التي صلى الله عليه وسلم فقالت: اني اصرع، واني اتكشف، فادع الله تعالى لي، قال: ((ان شئت صبرت ولك الجنة، وان شئت دعوت الله تعالى ان يعايلك)) فقالت: اصبر، فقالت: اني اتكشف، فادع الله ان لا اتكشف، فدعا لها»^(۱۸۶). (تايي نافرده تيكنت نيشان بدهم که نه هلی به هه شته؟ وتم: به لئی نیشانم بده، فهرموي: نه و نافرده ته په شه په، هات بۆ لای پیښه مېر ﷺ وتی: نه ی پیښه مېری خوا من په رکه مم توشی دیت و له وکاته دا لاشی خوم درده خه م توش دوعا و داوام بۆ بکه له خوی گوره بۆم، پیښه مېر ﷺ فهرموي: نه گړ نارام بگریت به هه شت بۆ تویه، وه نه گړ نارده زووت لی په دوعا و داوات بۆ ده کم له خوی په روه ریکار که چاکت یکاته وه، نافرده ته که ش وتی: نارام ده گړم به لام لاشی خوم درده خه م داوا بکه له خوا که لاشی خوم درنه خه م. پیښه مېریش ﷺ نه و دوعایه ی بۆ کرد).

* نه نه س ﷺ ده فهرمويت: بیستم له پیښه مېری خوا ﷺ که ده یه فهرموو: ((ان الله عز وجل قال: إذا ابليت عهدي بعبيته فضرب عوزته منها الجنة [يريد عني])^(۱۸۷) (خوی په روه ریکار فهرموي تی: هر کاتیک به نده که ی خوم توشی به لای له ده ست دانی هر روه چاوه کانی کرد و نه ویش نارامگر بوو به هه شتی پی ددهم له جیاتی له ده ستدانی هر دوو چاوی).

* هر له م باره وهش فهرمووده په کی نری پیښه مېری خوا ﷺ ده هینیننه وه دربارهی ثالی یاسر که کافره کان نه شک نهجه و نازلریان ددهان پیښه مېر ﷺ

(۱۸۶) أخرجه: البخاري (۵۶۵۲)، ومسلم (۲۵۷۶).

(۱۸۷) أخرجه: البخاري (۵۶۵۳)، والترمذي (۲۴۰۱)، و احمد (۲۸۲/۳).

به لایانداتی په پېښو و پښ فهرموون: ((صِرَآءُ آل یَاسِرَ فَإِنْ مَوَدَّكُمْ الْجَنَّةُ))^(۱۸۶) (نارام بگړن نه ی بنه مالی یاسر جتگی به یه ک گه یشتنه وه تان به ه شته).

۲۲- نارامگرتن پتگه بؤ مروؤ پرووناك دهكاته وه له گشت کاره کاندای:

* نه بو حارسی نه شعری ﷺ ده گپړتیه وه له پتفه مېره وه ﷺ که فهرمویه تی: ((... وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ...))^(۱۸۷): (نارامگرتن پووناکی یه).

وه له گپړانه وه یه کی تردا له حارسی کوږی عاممی نه شعری یه وه ﷺ ده گپړتیه وه که پتفه مېر ﷺ فهرمویه تی: ((إِسْبَاحُ الرُّسُلِ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَالنَّسِيجَ وَالْكَبِيرُ بِلَاءُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نَوْرٌ، وَالزَّكَاةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ وَالْقُرْآنُ حُبَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ))^(۱۸۸) (ده ست نویژی ته ولو وېی که م و کوږی نیوه ی نیعان و باوه په، وه تقد و وتی: (الحمد لله) تای نه رازو پر ده کات، وه وتنه وه ی (سبحان الله) و (الله اکبر) یش نیتوان ناسمانه کان و زه وی پر ده کات، نویژ کردن پووناکی یه، زه کاتیش به لکه یه، نارامگرتنیش پووشنایی یه، قورنایش به لکه یه بؤ تو به قازانج یان به لکه یه له سهرت به زه ره و). له بهر پووشنایی نه م فهرمووده یه دا وتراوه (من اتخذ الصبر حُجَّةً وَقَاهُ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ مِنْ عَشْرَاتِ الزَّلْزَلِ)^(۱۸۹)

(۱۸۶) اخرجه: ابن مشام (۲۰۲/۱)، و الحاكم (۳۸۸/۳) صححه ووافقه النعمي، البيهقي (دلائل

النّبوة) (۲۸۲/۲)، وقال هيثمي: (المجمع) (۲۹۳/۹): رواه الطبراني ورجالہ ثقات، وقال الشيخ الألباني في تخریج (فقه السيرة) ص (۱۰۸): حسن صحيح.

(۱۸۷) اخرجه: مسلم (۲۲۳)، والترمذي (۳۵۱۲).

(۱۸۸) أخرجه: ابن ماجة (۲۸۰)، ومسلم (۱/۱۴۱)، وصحّحه الشيخ الألباني في (صحيح سنن

النسائي) (۵۱۱/۲) برقم (۲۲۸۶): صحيح، وفي (صحيح الجامع الصغير) (۵۲۵) ذكره، وانظر (رياض الصالحين) بتحقيق الشيخ الألباني رقم (۲۶).

(۱۸۹) اورده: الدينوري في (المجالسة) برقم (۱۷۱۳).

(هه که سینگ نارامگرتن بکات به قه لغانتیک خوی په روه ریکار ده بیاریزیت له که و تن و هه لیلیسکانی زه لیلی و دماوی).

۲۴- نارامگرتن ملکه چی دروست دهکات بو خوی گموره:

خوی گموره ده فهرمویت: ﴿وَلَكُلِّ أُمُّو جَعَلْنَا مَنَسْكَ لِيُذَكِّرُوا أَنَسْمَ اللّٰهُ عَلٰی مَا رَزَقْنَهُمْ مِنْ بَهِيمٍ الْأَنْثَرِ فَلِلّٰهِ الْفَتْحُ وَإِلَّهٌ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمَنِيعِينَ ﴿٣٤﴾ الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهٖ هَلَّتْ قُلُوْبُهُمْ وَالْمَنِيعِينَ عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُبَيِّصِينَ السَّلٰوةَ وَمَا رَزَقْنَهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣٥﴾﴾ (المنع: ۳۴-۳۵). (بو هه نومنه تیک (اله نومنه تانی پیتشو) پئی و شون و بهرنامه به کمان بو داناون (بو خوا بهرستی و قوریانی) تا ناوی خوا بهرن له کانی سه برپنی مهالانه کاند، خوی نیره خوا به کی تاک و تنه به، هه مورتان ته سلیم و ملکه چی نمون، مژدهش به به بنده ملکه چ و بهرمان بهر دارو دل نارودانه کان... * نموانی کانتیک ناوی خوا برا (با باسی دمه لات و بهر حصه و زات و سیفاتی کرا) دلکانیان داد به چله کیت و ته زووی پیادا دیت، وه نموانی خو گرو نارامگرن له بهرمان بهر نه و ناخوشیانه وه که تووشیان دیت، نموانی که نو تره کانیان به چاکی نه بنجام ددهن و لهو رزق و پوزیهی که پیمان به خشیون دبه خشن).

محمودی کوپی له بید ﷺ ده گپرتنه وه له پتفه مبه روه ﷺ که فهرمویه تی: ((إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ لَوْمًا ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ حَبَرَ فَلَهُ الصِّر، وَمَنْ جَزَعَ فَلَهُ الْجَزَعُ)) (۱۹۰) (خوی گموره هه که س و گهل و نه ته وه و میله تیکی خوش بویت گپرتنه دیان دهکات و توشی به لا و موسیبه تیان دهکات، هه که سینگ نارام بگریت نه وه نارامی بو هه به، وه هه که سینگ خه م و په ژاره دلیگریت نه وه هه په ژاره ی بو هه به).

(۱۹۰) أخرجه: الإمام أحمد (۴۲۷/۵)، وقال ابن حجر الهيثمي في (مجمع الزوائد) (۲/۲۹۱): رواه

أحمد ورجاله ثقات، وقال محققا: (زاد المعاد) (۴/۱۷۷): حديث صحيح، وصححه الشيخ الألباني

في: (صحيح الجامع) (۶/۱۷۰).

وه زانای پایه بهرز نیین قهیمی جه وزی (ﷺ) فهرموویه تی: [...] إذا تأملت مراتب الكمال المكسب في العالم: رأيتها كلها مشروطة بالصبر وإذا تأملت نقصان - الذي يدم صاحبه عليه، ويدخل تحت قدرته: رأيت كلة من عدم الصبر، فالشجاعة والعفة والجلود والإيقار - كلة صبر ساعة فالصبر طمس على كثر الغلأ من حل ذا الطلسم: فأز بكنزوه وأكثر أسقام البدن والقلب، إنما نشأ من عدم الصبر. فما حُفظت صحة القلوب والأبدان والأرواح، بمثل الصبر، فهو: الفارق الأكبر والفرق الأعظم. ولو لم يكن فيه، إلا معية الله مع أهله: فإن الله مع الصابرين ومحبته لهم فإن الله يحب الصابرين نصره لاهله ((فإن النصر مع الصبر)) وأنه خير لأهله ﴿وَلَيْن صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ﴾ (النحل: ۱۲۶) وهرسب الفلاح [۱۹۱] "هر کاتیک وردبویته وه له پله و پایه کانی کاملی ده سته و تنو له جیهاندا ده بینیت؛ هه مووی په یوه سته به نارامگرتنه وه، وه هه ر کاتیک ورد بویته وه له هه موو ناته ولوی په ک که خاوه نه کای لومه بکرت له سه ری، وه له ژیر ده سته لاتیشی بیت، نه وه هه موو به هوئی نه بوونی نارامگرتنه وه په، نازایه تی و پاکیتی و میهره بانی و به خشنده یی، هه مووی نارامگرتنی ساتیکه:

نقدیه نه خویشی په کانی لاشه و دلی موقد به هوئی نه بوونی نارامگرتنه وه گش ونما ده کات، پاریزگاری له تهنروستی دل و لاشه و روح نه نه نارامگرتن پاریزگاری لی ده کرت، که واته نارامگرتن جیا که ره وه و دهرمانیکی نقد گه وره په، نارامگرتن هیچ شتیکی تری نیذا نه بیت جگه له بوونی خوی په روه ریدگار له گه ل نارامگرتندا هه نه مه بهس بوو بق زانیی نرخ و پله ی نارامگرتن، به پاستی خوی په روه ریدگار له گه ل نارامگرتن دایه و خویشیانی ده ویت و سه رکه و تنیان پی ده به خشیت (که واته سه رکه و تن له گه ل نارامگرتن دایه) وه نارامگرتن ده سته و تنی

هه ره گه وده به بق نارامگرتن ﴿وَلَيْنَ صَبْرٌ لَّهُمْ خَيْرٌ لِّلصَّابِرِينَ﴾ و هه مۆکاری
پزگاری و سه رفرازیه بۆیان ...

وه ئیمامی شافعی (رحمته) ده فهرمویت: "لَا يَلْزَمُ الْعِلْمُ إِلَّا الْبَصِيرَ عَلَى الصَّبْرِ" (١٩٥)
"ناگهیت به زانست مه گه به نارامگرتن له سه ره زه ره و زانه کان نه بیته". وه
دوو یاره ده فهرمویت: "فحق على طلبة العلم بلوغ غاية جهلهم في الاستكثار منه
(أي: من العلم) والصبر على كل عارض دون طلبه وإخلاص النية لله ..." (١٩٦).
"پتویسته له سه ره خوازیارانی زانست نه و په پری گۆشش بکه ن بق زیاتر فیرموونی
زانست، وه نارامگرتن له سه ره هه موو کارتکی پزک وه مه به له پیناوی فیرموونیدا،
وه دلسۆزی و نیهت پاکیان هه بیته له فیرموونیدا بق خوی گه وده و میهره بان"

نارامگرتن به ته نه پزگا پووناک و پۆشن ده کاته وه بق مۆقه، وه زانست و زانیاری
زیاتر پووناکی پسی ده به خشی له گه ن دانایی و ژیری تاقیرکته وه هه ره وک
پتفه مه به ری خوا (رحمة الله على موسى لو انه صبر لصاحبه لرأى
العجب العجيب ولكنه قال ((ان سالتك عن شيء بعدها فلا تصاحبني قد بلغت من لدني
عذراً)) (١٩٧) (په حمهت و میهره بانی خوا له سه ره موسا بیته گه نارامی بگرتایه
له گه ن هاوه له که یدا شتی زۆر سه یرو سه رسو پهنه ری ده بیسی به لام به هاوه له که ی
فه ره موو: گه ره له دواي نه مه پرسیا ری هیه شتیکی ترم لی کردی هاوپی یه نیم مه که
ویاساوی خۆت بق هه به له لایه ن منه وه).

(١٩٥) أخرجه: الخطيب البغدادي في (الفقيه والمتفقه) وقال محققه في (صحيح الفقيه والمتفقه)
رقم (٥٢٨): اسناده صحيح.

(١٩٦) أخرجه: الخطيب البغدادي في (الفقيه والمتفقه) وقال محققه في (صحيح الفقيه والمتفقه)
رقم (٥٥١): اسناده صحيح.

(١٩٧) أخرجه: ابو نعيم في (الحلية) (١٧٥/٣)، و الخطيب البغدادي في (الفقيه والمتفقه) وقال
محققه في (صحيح الفقيه والمتفقه) رقم (٦٧٢): اسناده صحيح.

۲۷- نارامگرتن هۆکاریکه بۆ بهردموای به خشندهیی خوا:

تابیعی به ریز طاوسی کوپی که یسان (ﷺ) ده لیت: "إِذَا انْعَمَ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً ثُمَّ جَعَلَ إِلَيْهِ حَوَالِجَ النَّاسِ، فَإِنْ أَحْتَمَلَ وَصِرَ وَالَا عَرْضَ تِلْكَ النِّعْمَةِ لِلزَّوَالِ" (۱۹۸) (هه ر کاتیک خوی گه وره نیعمه تیکی خوی به خشنده بهنده یه کی و له پاشان خه لکان پیویست بهو نیعمه ته ی لای نهو بکات، که نهو که سه توانای نارامگرتنی له سه ر جی به جی کردنی پیویستیه کانی خه لک هه بوو، نهو کات خوا نهو نیعمه ته ی بۆ بهردهوام ده کات گه رواش نه کات خودا نهو نیعمه ته ی خوی لی ده سینیته وه).

۲۸- نارامگرتن هۆکاریکه بۆ بهدمست هینانی به خته وهری دونیا و قیامت:

میقدادی کوپی نه سه وه ﷺ ده گپته وه له پیغه مبه ره وه ﷺ که فهرمویه تی: ((إِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِبَ الْفَقْرُ، وَلَمْ يَأْتِ بِفَضْلِ)) (۱۹۹) (به خته وه ر بۆ که سینکه که پاریزاو بیت له نازلوه و شه پوشوپ، وه بۆ نهو که سه ش توشی به لا و نازلوه هات بیت و نارامی گرت بیت).

وه عومری کوپی خه طاب ﷺ فهرمویه تی: (إِنَّا وَجَدْنَا خَيْرَ عِبَادِنَا بِالصَّبْرِ) (۲۰۰) (نیمه چاکترین زیان و خوشیمان به نارامگرتن ده ست که وت). پیغه مبه ری خوا ﷺ لۆمه ی نهو که سانه ی ده کات که توشی به لا و موسیبه ت ده بن و نارام ناگرن نه و لنه ش تدرت نافرده تان عبدالرحمن کوپی شیبیل ﷺ ده گپته وه له پیغه مبه ره وه ﷺ که فهرمویه تی: (إِنَّ الْفَسَاقَ؟ هُمْ أَهْلُ التَّارِ) قیل: یا رسول الله وَمَنْ الْفَسَاقُ؟ قال: ((النَّسَاءُ)) قال رجل: یا رسول الله أَوَلَسَّنْ امهاتنا و اخواتنا و ازواجنا؟

(۱۹۸) اخرجه: ابن لمي الدنيا لي (قضاء الحوائج) برقم (۵۰).

(۱۹۹) اخرجه: ابو داود (۴۷۲۳)، وصححه الشيخ الالباني في (السلطة الصحيحة) (۱۷۵).

(۲۰۰) اخرجه: ابن المبارك في (الزهد) برقم (۵۸۵).

قال: ((بلى ولكيئهم.... إذا ابتلین لم یصبرن))^(۲۰۱) (فاسق و یاخی بوان ئەوانە خەلکی ناگن، و ترا ئە ی پێغه مەبری خوا ﷺ (فساق) کێ یە؟ ڤەرمووی (ئافەرتانە)؟ پیاوێک وتی: ئە ی پێغه مەبری خوا ﷺ ئایا ئەوانە دایکانی ئێمە وە خوشکانی ئێمە وە خێزانانی ئێمە نین؟ ڤەرمووی (بەلێ) وایە بەلام ئەوان نیعمە تیان بدرێتن سوپاس گوزار نابن و کاتێک توشی بە لاو موسیبەت بێن ئارام ناگن).

ئارامگرتن ناخی ژیری و عەقلە، هەر کە سێک ئارام بگرت عاقل دەبێت وە هەر کە سێک عاقل و ژیر بێت بە بەختە وەری و خوش گوزەرانی دەژی، ئیمامی مالیک کۆپی ئەنەس ﷺ ڤەرموویەتی: ((العاقل من عقیل عن الله عز وجل امره، وصبر علی بلوی زمانه))^(۲۰۲) (عاقل و ژیر کە سێکە لە یاسا و فرمانەکانی خوا تێ گەشتبێت، وە ئارامگیرێت لە سەر بە لاو ناپەرەختی یەکانی ئەو سات و زەمانە ی کە تیایدا دەژی). حارسی مەحاسبی ﷺ ڤەرمووی: "لکل شی، جوهر، و جوهر الانسان العقل، و جوهر العقل الصبر"^(۲۰۳) "هەموو شتێک گەوهر و ناوهر پۆکیکی هەیه، گەوهر و ناوهر پۆکی موقبیش عەقل و ژیری یە، وە گەوهر و ناوهر پۆکی عەقلیش ئارامگرتنە" ئیمام علی ﷺ لە گێڕاپەتیه وە ڤەرموویەتی: ((اطرح عنك واردات المصوم بعزائم الصبر))^(۲۰۴) (غەم و پەژلەرەکان لە خۆت دوور بخەرە وە بە ئارامگرتنە پاستەقینەکان).

(۲۰۱) أخرجه: احمد في (المستند) برقم (١٥٥٣١) وقال محققه الارناؤوط: حديث صحيح ،
الحاكم (٦٠٤/٤) وصححه على شرطهما ووافقه الذهبي.
(۲۰۲) أخرجه: البيهقي في (شعب الايمان) رقم (٤٦٨٢).
(۲۰۳) أخرجه: البيهقي في (شعب الايمان) رقم (٤٦٨٣).
(۲۰۴) أخرجه: الدينوري في (المجالسة) برقم (١٧٠٨).

۲۹- نارامگرتن له رهوشتی پیغممهران و پیاو چاکانه:

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَأَسْكِنُكَ أَثَرًا وَقَدْ أَلْكَفْنَا كُلَّ إِنَّا الْعَمَلِينَ﴾
 (الانباء: ۸۵)، وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿فَأَصْبَحْنَا وَرَأَوْا الْعَرْشَ مِنَ الْمُسَلِّ وَلَا
 نَسْتَجِبُ لَهُمْ﴾ (الاحقاف):

پیغممهران سه لات و سه لامی خولیان لی بیئت له هه موو کهس زیاتر توشی
 به لاو و موسیبهت بوون، هه ندیکیان گیروده ی دهستی خیزان و مندان و سه ر
 سه ختی قه و مه کی بووه وه ک پیغممهر نوح (علیه السلام)، هه ندیکیان گیروده ی
 به ندیخانه و ناولره یی بووه وه ک پیغممهر یوسف (علیه السلام)، وه هه ندیکیان گیروده ی
 نه خوشی و ناپه حتی دریزخایه ن بووه ته وه له لاشه پدا له گه ل فهوتان و نه مانی
 مان و مندان وه ک پیغممهر ئیوب (علیه السلام) وه گشت پیغممهرانی تریش هه ره که ی
 گیروده ی کیشه یه کی تاییهت بووه به لام هه موو خوگر و نقد به تارام بوون.

۳۰- نارامگرتن چه ندین سوود و هانیده ی تری هه مه:

① نارامگرتن بیزاری له مرقه دوور ده خاته وه له کاتی نه نجامدانی کارکی گرنگ
 له ماوه یه کی کورتدا..

② نارامگرتن په له کردن له مرقه دوور ده خاته وه له کاتی به ده پینانی
 نامانجه کانی.

③ نارامگرتن هه لچوون و توپه بوون مرقه دوور ده خاته وه له کاتی هاننه دی
 هه کار ی توپه بوون (۲۰۵)

④ نارامگرتن ترس و بێ وه یی مرقه دوور ده خاته وه له کاتی ترس و توقین.

(۵) نارامگرتن ته ماع و چاو چنوکى مړوځ دود د خاتوه له کاتى ته ماع وکوگردنه و سامان.

(۶) نارامگرتن هه لپه کړدن بڼه پنه نه وهى هه موو جه نو نارو زووه کان له مړوځ دود د خاتوه.

(۷) نارامگرتن تولنا هه لگرتنى هه موو مانډو بوون و ناږه تى و نارازره جه سته تى و نه فسيه کان له مړوځدا به دى ده مينيت.

(۸) نارامگرتن خوښه ويستى خوا پاشان خه لکانيش بڼ خاوه نه کى مسوگر ده کات.

(۹) نارامگرتن ديارده يکى پياوړه تبه و دواړو ټکى چاک بڼ خاوه نه کى مسوگر ده کات (۲۰۶).

۳۱- وه له کوټا ييدا..... براى موسولمانن کومه ليک فهرموده دى بڼ خوش و بڼدارى سه له فى صالح و پياوچا کانت بڼ ده مينم وه بڼ باس ده کم دهر ياره دى نو سودانه دى که ده سته به رده بيت بڼ نارامگران:

△ محمدى کوپى عمر ده فهرمويټ ﷺ بيسم له عومهرى کوپى عه بدول عه زيز نهى فهرموو له سر مينه بر: "ما انعم الله على عبد نعمه، فانزعها منه، لعاضه مكان ما انزع منه الصبر، إلا كان ما عوضه خيراً" لما انزع منه لم قرأ ﴿إِنَّمَا يَوْفَى الْوَعْدَ أَتَرَهُمْ يَبْتَغِ الْجَافِ﴾ (الزمر: ۱۰) (۲۰۷). "خواى گه وره هر نيتمه ټکى به خشى بيت به نده يکى پاشان لى سه ند بيت وه و له چيگه که يدا نارامگرتنى پى به خشى بيت نو کات نه وهى که پى به خشيوه چاکره له وهى که لى سه نده ته وه پاشان

(۲۰۶) انظر: (نشرة التعميم) (۲۴۷۲/۶).

(۲۰۷) انظر: كتاب (الصبر) لابن ابي الدنيا (۲۲)، و (شعب الايمان) للبيهقي (۱۰۰۳۸)، (المصنف)

لابن ابي شيبة في (۳۵۰۸۱).

نهم نایه تهی خوینده وه **﴿ إِنَّمَا يَرْكَبُ الصَّيْرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴾** (نارامگران پاداشتی بيشومار وهرده گرن).

۲. عیمرائی کوپی حوسهین **﴿ دَهْ فَرَمَوِیت: "ثَلَاثٌ بِدَرَكٍ بَيْنَ الْعَبْدِ وَغَالِبِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ: الصَّبْرُ عِنْدَ الْبَلَاءِ، وَالرِّضَاءُ بِالْقَضَاءِ، وَالِدُّعَاءُ فِي الرِّغَاءِ" ﴾** (۲۰۸) "سی شت ههیه هنده کان به مویانه وه ده گهن به خوشیه کانی دونیا و قیامت، نارامگرتن له کاتی به لادا، وه پازی بیون به قه زلو قه ده ری خوی گه وه وه دو عاکردن و پارلن وه له کاتی خوشیدا"

۳. نه بو دهر داء **﴿ دَهْ فَرَمَوِیت: (مَنْ لَا يُعِدُّ صَبْرًا لِفُجَائِعِ الْأُمُورِ يَعْجُزُ) ﴾** (۲۰۹) "هر که سینک خوی به نارامگرتن ناماده نه کات بق و لیکه و مان و کاره ساته کان نه و کات دهسته وه ستان و بی توانا ده بیت."

۴. لوقمانی حکیم **﴿ دَهْ فَرَمَوِیت: "حَقِيقَةُ الْبَقِيْنِ الصَّبْرُ وَحَقِيقَةُ الْعَمَلِ الْاِيَةُ" ﴾** (۲۱۰) "پاستی دنیایی بپوا به نارامگرتنه وه پاستی کردار به نیته و دلسوزی به"

۵. سوفیانی کوپی عوبینه **﴿ دَهْ فَرَمَوِیت: "كَانَ يُقَالُ: بِحَاجَةِ الْمُؤْمِنِ إِلَى الصَّبْرِ كَمَا بِحَاجَةِ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ" ﴾** (۲۱۱) "پهوادار پیویستی به نارامگرتن ههیه وه ک چون پیویستی به خواردن و خواردنه وه ههیه"

۶. مالیکی کوپی دینار **﴿ دَهْ فَرَمَوِیت: "مَا مِنْ أَعْمَالٍ إِلَّا وَعَمَلٌ إِلَّا وَدُونَهُ عَقِبَةٌ فَإِنَّ صَبْرَ صَاحِبِهَا أَضَتْ بِهِ إِلَى رُوحٍ وَإِنْ جَزَعَ رَجَعَ" ﴾** (۲۱۲) "هه مو دیه کتک له کاره"

(۲۰۸) انظر: کتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (۹۰).

(۲۰۹) انظر: کتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (۴۴).

(۲۱۰) انظر: المصدر السابق برقم (۴۱).

(۲۱۱) انظر: المصدر السابق برقم (۸۱).

(۲۱۲) انظر: المصدر السابق برقم (۴۳).

چاکه کان له پینشدا کۆسپ و تهگه ره یه کی هه یه نه گه ر خاوه نه که ی نارامگریو نه و کات ده یگه یه نیتته به ده یه تانی ئاوا نه کانی ، و گه ر نه و کۆسپش بی زاری بکاو بگه ریتته وه ناگانه به ده یه تانی ئاوا نه کانی "

٧. نین و موباره ک (ﷺ) ده فهرمویت: "من صبر فما اقل ما يصبر ومن جزع فما اقل ما يجمع" (١١٣) "که سی نارامگریت ئای نه و نارامگرتنه ماوه که ی چه تده که مه وه هه رکه سی ک بیزار و کۆل بدات، ئای ماوه ی خۆشی و شادی یه که ی که مه "

٨. عومهری کوپی زهر (ﷺ) ده فهرمویت "من اجمع على الصبر لي الأمور فقد حوى الخير والتمس معاقل البر وكمال الأجور [عليك بالصبر لترك به ذخر أهله واعلم أن الصبر مواهب، ولن يعطاه إلا من كرم على سيده]" (١١١). "هه ر که سی ک له گشت کاره کانی نارامگر بیت به راستی گشت خه یرو چاکه یه کی کۆ کردۆته وه و ده سستی گرتوه به لوتکه ی چاکه و پاداشتی ته واره کامل". وه دووباره ده فهرمویت: "تۆ نارامگر به و بزانه ناگاداری نارامگرتن به ده که یته تیشوری نارامگران، بزانه نارامگرتن به هه ره و به خه ششه که سی کیش ریزدار نه بیت لای خاوه نه که ی نه و به هه ره یه ی پری نابه خه شرت"

٩. مه یعونی کوپی مه هه ران (ﷺ) ده فهرمویت: "ما نال أحد شيئا من جسيم الخير نبي لمن دونه إلا بالصبر" (١١٥). "هیچ که سی ک هیچ شتیکی له چاکه ی گه وده به ده سست نه هیئاوه له پیغه مه هه ران بیت یان له خواره نه وه وه بیت ته نه ا پرته که ی نارامگرتنه وه به ده سستی هیئاوه "

(٢١٣) انظر: المصدر السابق برقم (١٤٠).

(٢١٤) انظر: المصدر السابق برقم (١٦٤)، و (١٦٧).

(٢١٥) انظر: المصدر السابق برقم (١٩).

۱۱. زومړی کډی حبيب (ﷺ) ده فهرمویت: "الصبر غير مراكب الصعب" (۲۱۶).
"چاکترین سوارى به ناو ناړه حه تیه کاند نارامگرتنه".

۱۲. په زیدى کډى ته ميم (ﷺ) ده فهرمویت: "لما ادخل إبراهيم التيمي سجن الحجاج رأى قوماً مقرنين في الأغلال يقومون جميعاً ويقعدون جميعاً فقال: يا أهل بلاء الله في نعمته ويا أهل نعمته في بلائه إن الله قد راكم أهلاً أن يخرىكم فأروه أهلاً أن تصبروا له" (۲۱۷). "له کاتیکدا نېر اېمى ته ميمى يان خسته ناو و به نديخانه کى حه جاجه وه کومه لیکى بېنى به په کوه کوټ و زنجير کرابوون هه لسان و دانېشتنيان به په کوه بوو، پټى و تن: نهى نه وانهى که خوادا هه لیبزاردن بؤ به لا و تاقیکړنه وه و نه وهى کردوه نه خه لات و ديارى بؤتان چونکه نيوه به شياو زانیووه بؤ به لا و تاقیکړنه وه، نيوه نارامگرتن و دهرى خه که شایستهى نه و خه لات و تاقیکړنه وه".

۱۳. نېن ته يميه (ﷺ) ده فهرمویت: "لم يزل الخير نسي لمن درنه إلا بالصبر" هېچ پیغه مېرئک له دواى نه وان نه گه پشتونونه ته خیر و چاکه ته نها به نارامگرتن نه بیت. وه ده فهرمویت: "من اتقى الله وصبر فلم يدخل في الظالمين نفعه الله بقراءه" هر که سى خوى دور بگړت له حه رام له بهر خودا و نارامگړیت و نه چپته پزى ستم کارو زالمه کانه و خوى گوره به و ته قواکارى سود و قازانجى پى ده گه په نیت، وه ده فهرمویت "إن أعمال البر كلما عظمت كان الصبر عليها أعظم لما دونها" (۲۱۸). کاره

(۲۱۶) نظر: المصدر السابق برقم (۲۷).

(۲۱۷) نظر: المصدر السابق برقم (۸۳).

(218) نظر: (مجموعة الفتاوى) (۱۰/ ۸۴، ۳۲۵).

چاكه كامان هر چهند گه وړه بن نارامگرتن له سريان گه وړه تريان ده كات له كاره كانى خوار نهوان.

نهم شتاكى بارموتيت ددهات له سمر بدموتيتانى نارامگرتن

بؤ به ديهيتانى نارامگرتن له كاتى دابه زينى به لا و موسي به تا پتويستمان به به ديهيتانى چهند شتاك هه يه:

۱- ناسينى خواى پهرومردگار و باومرپوون به همزاو هه دهر:

خواى په وړه رلگار ده فهرموتيت: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ فِى الْأَرْضِ وَلَا فِى أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِى كِتَابٍ مِّنْ قَبْلِ أَنْ نَّبْرَأَهَا إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ (الحج: ۲۲). هيج به لا و روداو نك له زمويدا، بؤ تان پيش نه هاتووه كه له _ لوح المحفوظ _ دا تو مارمان نه كريدت، پيش نمرى پروداوه كه پيش ييت، نمر كارمى بؤ خوا زور ناسانه

عبداللأى كورى عه باس ﷺ ده فهرموتيت: ((كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَقَالَ: ((يَا غُلَامُ إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ، احْفَظْ اللَّهَ يَحْفَظَكَ... وَأَعْلَمْ: أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ، وَإِنْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، وَفُتِّى الْأَقْلَامَ، وَفُتِّى الصُّحُفَ))^(۱) (پوژنك من له پشت پيغه مبرى خواوه ﷺ بوم، فهرموى: شى لاو من چهند وشه يه كت فتر ده كه م، پاريزگارى له ماف و ده كه كانى خواى گه وړه بكه خواى گه وړه پاريزگارىت لى ده كات.... و ه بزانه گهر هه موو نوممات كو بينه وه بؤ نه وهى كه سوود و قازانجت

(۲۱۹) أخرجه: احمد (۱/ ۲۹۳، ۳۰۳) برقم (۲۸۰۳) وقال مطلقه الانشاؤط: حديث صحيح، والترمذي (۲۵۱۶) وقال: حديث حسن صحيح، والطبراني في الكبير (۱۱۲۴۳) وأبو نعيم في (الحلية) (۳۱۱/۱) وصححه الشيخ الألباني في (مختصر شرح العليقة الطماوية) (ص: ۱۲۲)، و (صحيح الترمذي) (۲۰۴۲)، و (المشكاة) (۵۳۰۲).

پێ بگه یه نن سوودت پێ ناگه یه ننن وه گه ره مووشیان کۆبینه وه تا زیانت پێ بگه یه نن ناتوانن زیانت پێ بگه یه نن مه گه به شتێک نه بێت که خوای گه و ره نو سیبیتی بۆت، وه و پێنوسه کان مه لگه راوه و موره که بی لاپه ره کانی ش و شک بۆته وه.

۲- دنیایه یه یه پاداشتی گه و ره و جوان:

پنویسته تێبینی پاداشتی جوان بکرت له گه ل عاقیبه ت خیری، ئه مه ش یاره تیت ده دات له سه ر نارامگرتن به لا و موسیبه ت له سه ر سوک و ئاسان ده کات. خوای گه و ره ده فه رمویت: ﴿...وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (النحل: ۹۶) (...سوتند به خوا ییگومان پاداشتی نه وانه ی که خۆگرو نارامگر بوون به جوانتر ده دبینه وه له وه ی که نه وان دیانکرد). مه و ره ها خوای گه و ره ده فه رمویت: ﴿...نِعْمَ أَجْرُ الْعَمِلِينَ﴾ (الزین صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ) (العنکبوت: ۵۸ - ۵۹). (...نای چمند جوانه پاداشتی نیشکه ران بۆ خوا... * نه وانه خۆگروون له به ردم نه شکه نه ج و تازاری بی باوه راندا و هه ر پشت به په رمه ر گاریان ده به تن...)

* ئه نه س ﷺ ده گێڕته وه له پێغه مبه ری خوا ﷺ که فه رموویه تی: ((إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: إِذَا بَطَلَتْ عَبْدِي بِحَبِيئِهِ فَمُضِرَّ عَرْشِهِ مِنْهُمَا الْجَنَّةُ [په رده عنه]))^(۱۲۳). (خوای گه و ره فه رموویه تی: گه ره به نده ی خۆم گه رۆده کرد به له ده ست دانی دووچاوه خوشه و یسته که ی و ئه و ناراسی گرت، من بۆی ده گێڕمه وه به به هه شت).

* ئوسامه ی کوبی زه ید ﷺ ده فه رمویت: که چێکی پێغه مبه ری خوا ﷺ به کێکی نارد بۆ لای باوکی و پێی وت: ((إِنَّ ابْنِي قَدْ اخْضِرَّ فَاهْدِنَا، فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِقُرَيْهٍ

السلام و بقول ((إِنَّ اللَّهَ مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أُعْطِيَ، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى، فَلْتَصْبِرْ وَتَحْتَسِبْ))^(۲۲۱). (کوپه کهم و له گیانه لاندلیه تا نیره و هره بق لامان پیغه مبهری خواش ﷺ نه و که سه ی نارد و ده بۆلای و سلای بق نارد و پئی فهرمووی: نه وه ی خوی پهره ریگار ده بیانه وه مولکی خویه تی، وه نه وه شی که ده بیه خش هره مولکی خویه تی، وه هه موو شتیک له لای خوا به نه ندازه و کاتیکی و دیاری کراره نارامگیرن و نومیدی پاداشتان لای خوی گه وره هه بیت).

۲- دنیایا بوون له هاتنی خیر و خوشی و چاوهروانی کردن له دوی نارهمتی و ناخوشی:

به راستی چاوهروان کردنی خیر و خوشی نارهمتی له سهردلی مرؤف ناسان ده کات به تابهت کاتیک، مرؤف نومیدی گه وره ی هه بیت به هاتنی خیر و خوشی له دوی ناخوشی.

دنیایاش نایه ته دی به بی تی گه یشتن و زانیاری و زانستی شهرعی هه روه ک خضر ﷺ فهرمووی به پیغه مبهر موسا ﷺ: ((كَيْفَ تَصْبِرُ عَلٰی مَا لَمْ تُحِطْ بِهٖ خَبْرًا)) هه روه ها خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿فَأَصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنَكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ﴾ (الرؤم: ۶۰) (جا نه ی محمد ﷺ، نه ی نیساندار) دان به خردا بگرو نارام بگرو، چونکه بینگومان و معدو به لیتی خوا حق و راسته و ههر دینه دی، نه وانه ش که باوهریان نیه بن نارامت نه کمن و ساردت نه که نه وه).

وه له تابهتیکي تردا خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿...سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾ (الطلاق: ۷). (دنیاش بن که خوا دوی نه نگانه ههرزانی ده بیت، دوی ناخوشی

هر که سیک دان به خویدا بگریت له سهر نارامگرتن له بی فرمانی خوی گه و ده خوی گه و ده یارمتهی ده دات له سهر نهو نارامگرتنه و ده بیاریزیت لهو گوناخانه.

۵- بهند وهرگرتن له نارامگرتن و بهبجوك زانینی کیشهکان:

خوی گه و ده ده فره مویت: ﴿وَكَلَّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَتَّبِعُ بِهِ. فَوَأَدَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ (هود: ۱۲۰) (نهی محمد ﷺ هه سور نهوانهشت بۆ ده گزینمه له چیرۆک و ههوالی پیغه مبهزان نهوی که دلی تۆی پی دابه زرتین و دلنات بکهین، دلنیش به که لهم ههوالانه دا حق و راستیت بۆ هات و بۆت پروونکرایه، ههروهها نامۆزگاری و بیرخستهوی باشی تیدا بو بۆ نیمانداران)، و ههروهها خوی گه و ده ده فره مویت: ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرْنَا وَلَوْ أَلْعَزَمْنَا مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ﴾ (الاحقاف: ۳۵) (تۆش نارامگرتنه وه که پیغه مبهره و ده بهرزهکان نارامگربوون و به په له مه بهرامبهریان).

وه پیغه مبهری خۆشه و سست نوری چاومان ﷺ ده فره مویت: ﴿لَقَدْ أَوْذَيْتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُؤْذَى أَحَدًا... وَلَقَدْ أَخِفْتُ فِي اللَّهِ وَمَا يَخِفُّ أَحَدًا...﴾ (به راستی و شارار دراوم له پیتناوی خوی گه و ده دا هیچ که سیک وه که من ناوها شارار نه درلوه وه ترسینرلوم له پیتناوی خوی گه و ده دا هیچ که سیک وه که من ناوها نه ترسینرلوه).

(۲۲۳) روی عن عائشة (رضي الله عنها) أنها قالت: قال لي رسول الله (ﷺ): ((يا عائشة إن الدنيا لاتنبهي لمحمد ولا لآل محمد، يا عائشة إن الله لم يرض من أولي العزم من الرسل إلا بالصبر على مكروها، والصبر عن محبوبها لم يرض إلا أن كلفني ما كلهم... والله لأصبرن كما صبروا وأجهدن ولا قوة إلا بالله)) أخرجه: أبو الشيخ في (أخلاق النبي ﷺ) (ص: ۲۹۳) رقم (۸۵۰) وقال محققه: ضعيف، والبغوي في (شرح السنة) (۴: ۴۶) وقال محققه الأرناؤوط: إسناداه ضعيف.

(۲۲۴) أخرجه: الترمذي (۲: ۲۴۷)، وابن ماجه (۱: ۱۵۱). وصححه الشيخ الألباني في (صحيح الترمذي) (۲: ۱۲)، و(صحيح ابن ماجه) (۱: ۱۲۳).

وه پښه مبهړ ﷺ دوه رمویت: ((اذا أصيبَ أحدكم بمصيبة فليذكر مصيبتَهُ بي فَأَلْهَمَ مِنْ أَكْثَرِ الْمَصَائِبِ))^(٢٢٥) (هه ر کاتیک یه کتیک له ښووه توشی به لاو موسیبه تیک بیت با یادی موسیبه تی نه مانی من له ناوتاندا بکات که یه کتیکه له که وده ترین موسیبه ته کان).

با موسولمان دلنه وایی خوی به پښه مبهړ ﷺ بکات له کاتی توشبوونی به لاو موسیبه تدا.

په حمه تی خوا له شاعر بیت که ده رمویت:

(اصبر لكل مُصِيبَةٍ وَتَجَلَدْ وَاعْلَمْ أَنَّ الْمَرْءَ غَسِيرٌ مُخَلَّدٌ

لَاذَا ذَكَرْتَ مُصِيبَةً تَلَوَّيْهَا فَادْكُرْ مُصَابِكَ بِالنَّبِيِّ مُحَمَّدٍ) ﷺ.

(واته: بویر و نارامگرته له کاتی توشبوونی هه موو ناخوشیه کدا و بزانه مرقه بر هه تاهه نامیتیتوه، وه گه ر ناخوشیه کت به بیراته وه یادی ناخوشی وه فاتی پښه مبهړت (محمد ﷺ) به بیریته وه).

٦- نزاو پارانه وه:

نیمامی علی ؑ ده رمویت: [کت شاکیا فمر بی رسول الله ﷺ وَأَنَا أَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ أَجَلِي قَدْ حَضَرَ فَأَرْحَنِي وَإِنْ كَانَ مُتَأَخِّرًا فَأَرْفَعْنِي، وَإِنْ كَانَ بَلَاءٌ قَصِيرُنِي فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ: ((كَيْفَ قُلْتَ؟)) فَأَعَادَ عَلَيْهِ قَالًا: لِقَضَرَتِهِ بِرَجْلِهِ وَقَالَ: ((اللَّهُمَّ عَافِهِ [أَوْ اشْفِهِ])) قَالَ: لِمَا اشْتَكَتْ وَجَعِي ذَلِكَ بَعْدَ [٢٢٧] (توشی ښښ و نازاریک بووم

(٢٢٥) أخرجه: ابن سعد (٢٥٧/٢) واللفظ له، والدارمي (٤٠/١) (٨٥)، واحمد (٣١٣/٦)، وابن ماجه (١٥٩٩)، وصنّفه الشيخ الألباني في (السلسلة الصحيحة) (١١٠٦)، وفي (صحيح سنن ابن ماجه) (١٣٠٠).

(٢٢٦) لورده: الدينوري في (المجالسة) رقم (٧٧١).

(٢٢٧) أخرجه: احمد في (المسند) (٨٣/١) رقم (٦٣٧، ٦٢٨) وقال محققه: إسناده حسن، والترمذي في (سنن) (٣٥٦٤) وقال: حسن صحيح، والنسائي في (الكبرى) (١٠٨٩٧)، والماكم في

نال و کاته دا پټغه مېرې خوا ﷺ به لامدا تټپې و من دم وت: نهی خوی پوره دگار گړ وادهی مردن هاتوه پزگارم بگو بمحه وټنه وه، وه گړ وادهی مردن نه هاتوه و ټولکه وتوه به رزم که روه له جیگاړ چاکم که روه، وه گړ نه مهش به لایه نارامیم پټ بېه خشه پټغه مېرې خوا ﷺ پټی فهرمووم: چیت وت ؟ منیش وت کانم دووباره کرده وه بق پټغه مېرې خوا ﷺ، پټغه مېریش ﷺ پټی پسرزنی پیا کټشام و فهرمووی: ((نهی خوی گه وره شیقای بده و چاکی بکه روه)). نیمامی علی ده فهرمویت: له دوی نه و نزاو پارلنه وی پټغه مېرې خوا ﷺ هیچ نیش و نازارنکم نه گرت).

سه بارت بهم باسه له عاتیشه وه دایکی نیمانداران (ﷺ) فهرمووده یه کی (ضعیف) ربویه تکروله له پټغه مېرې خالوه ﷺ که فهرموویتی: (اللهم انی اسألك تعجیل عافیتك، أو صراً علی بلیتک، أو خروجاً من الدنیا الی رحلتك) (۲۲۸). (نهی خوی پوره دگار من داوات لی ده کم لهش ساغی و چاک بونه و دم به زویوی له لایه ن توه پټ به خشیت، یان نارامگرم بکه له سر به لاو موسیبه ته کانت، یان ده رچوونم پټ بېه خشه له دنیا بولای په حمت و میهره بانی تو).

پیاوچاکان دوايان ده کرد خوی گه وره پټق و پټقی و نارامگرتنیان پټی بېه خشیت، وه د لولاکی سالت کړی بشیری مری که دلاوی ده کرد و دهی فهرموو:

(المستدرک) (۶۲۰/۲) و صححه علی شرطهما ووافقه الذهبي، وأبو یعلی (۲۸۱)، والطیالسی (۱۴۳) وقال الحافظ: حدیث صحیح - فیما نقله عنه ابن علان فی (الفتوحات) (۶۱۴/۴)، وابن حبان فی (الصحيح) (۶۹۱۰) وقال محققه: الحدیث یحتمل التحسین.

(۲۲۸) أخرجه: ابن ابی الدنیا فی (الصبر) (۶۸)، والحاكم (۵۲۲/۱)، و صححه الحاكم ووافقه الذهبي، والطبرانی (الدعاء) (۱۴۵۲) وقال محققه: لسانده ضعیف، وابن حبان (۹۲۲) وقال محققه: اسناده ضعیف. والحدیث ضعیف لورده لعم الاعتيار فقط.

وه پښه مېر ﷺ بوياره دهفه رمويت: ((اذا أصيبَ أحدكم بمصيبة فليذكر مصيبتَهُ بي فإلها من أعظم المصائب))^(٢٢٥) (هر كاتيك په كيك له نيوه توشى به لاو موسيپه تيك ببیت با يادى موسيپه تى نه مانى من له ناوتاندا بكات كه په كيكه له كه وده ترين موسيپه ته كان).

با موسولمان دلته وايي خوى به پښه مېر ﷺ بكات له كاتى توشبوونى به لاو موسيپه تدا.

په حمه تى خوا له شاعر بيت كه دهفه رمويت:

(اصبر لكل مُصِيبَةٍ وَتَجَلَدْ واعلم أن المرءَ غَسِيرٌ مُخْلَدٌ

فاذا ذكرت مصيبةً تلوها فاذكر مصابك بالنبي محمد) ﷺ^(٢٢٦).

(واته: بويړ و نارامگريه له كاتى توشبوونى هه موو ناخوشه كدا و بزانه مروږ بق هه تاهه نامينيتوه، وه گهر ناخوشه كت به بيرهاته وه يادى ناخوشى وه فاتى پښه مېر (محمد ﷺ) به بيريتته وه).

٦- نزاو پارانه وه:

نيمامى على ؑ دهفه رمويت: [كنت شاكياً فمر بي رسول الله ﷺ وأنا أقول: اللهم إن كان أجلي قد حضر فارحني وإن كان متأخراً فارفعني، وإن كان بلاءاً فصرني فقال له رسول الله: ((كيف قلت ؟)) فأعاد عليه قال: فضرته برجلي وقال: ((اللهم عافه [أو اشفيه])) قال: فما اشتكتُ وجعي ذلك بعدُ [٢٢٧] (توشى نيش و نازارتك بووم

(٢٢٥) أخرجه: ابن سعد (٢٥٧/٢) واللفظ له، والدارمي (٤٠/١) (٨٥)، واحمد (٣١٣/٦)، وابن ماجه (١٥٩٩)، وصححه الشيخ الألباني في (السلسلة الصحيحة) (١١٠٦)، وفي (صحيح سنن ابن ماجه) (١٣٠٠).

(٢٢٦) لورده: الدينوري في (المجالسة) رقم (٧٧١).

(٢٢٧) أخرجه: احمد في (المسند) (٨٣/١) رقم (٦٣٧، ٦٣٨) وقال محققه: اسناده حسن، والترمذي في (سنن) (٣٥٦٤) وقال: حسن صحيح، والنسائي في (الكبرى) (١٠٨٩٧)، والحاكم في

ناله و کاته دا پټغه مبهري خوا ﷺ به لامدا ټيټه پي و من دم وت: نهی خوی
 په روه ريگار گه واده ی مردنم هاتوه پزگارم بگو بمحه وټنه وه، وه گه واده ی
 مردنم نه هاتوه و دواکه وټوه به رزم که روه له جینگاو چاکم که روه وه، وه گه
 نه مهش به لايه نارامیم پي ببه خشه پټغه مبهري خوا ﷺ پي نه رموم: چیت وت ؟
 منیش وته کانه دوباره کرده وه بق پټغه مبهري خوا ﷺ، پټغه مبهريش ﷺ پي
 پيرقزی پيا کيشام و نه مووی: ((نهی خوی که وره شيفای بده و چاکي
 بکه روه)). نيمامي علی ده فرمويټ: له دوی نه و نزلو پارانه وه ی پټغه مبهري خوا
 ﷺ هيچ نیش و نازارنکم نه گرت.)).

سه باره ت بهم باسه له عائيشه وه دايکی نيمانداران (رضي الله عنه) فرموده ده يکی
 (ضعيف) پړوايه تکراره له پټغه مبهري خولو ﷺ که فرمويټي: (اللهم اني اسألك
 تعجيل عافيتك، أو صبراً على بليتك، أو خروجاً من الدنيا الى رحمتك) (نهی خوی
 په روه دگار من دلوات لي ده کم له ش ساغی و چاک بونه وه م به زويی له لايه ن
 ټوه پي به خشيت، يان نارامگرم بکه له سر به لاو موسيبه ته کانت، يان ده رچوونم
 پي ببه خشه له دنيا بولای په جمعته و ميهره باني ټو).

پياوچاکان دلاويان ده کرد خوی که وره پټی و پټی و نارامگرتنيان پي
 ببه خشيت، وه دواکه ی سالح کړي بشيري مري که دلاوی ده کرد و ده يفرموو:

(المستدرک) (۶۲۰/۲) ر صححه علی شرطهما ووافقه الذمبي، وأبو يعلى (۲۸۴)، والطيالسي (۱۴۳)
 وقال الحافظ: حديث صحيح - فيما نقله عنه ابن علان في (الفتوحات) (۶۴/۴)، وابن حبان في
 (الصحيح) (۶۹۱۰) وقال محققه: الحديث يحتمل التحسين.

(۲۲۸) أخرجه: ابن أبي الدنيا في (المعبر) (۶۸)، والحاكم (۵۲۲/۱)، وصححه الحاكم ووافقه الذمبي،
 والطبراني (الدعاء) (۱۴۵۲) وقال محققه: اسناده ضعيف، وابن حبان (۹۲۲) وقال محققه: اسناده
 ضعيف. والحديث ضعيف اورنداه للعلم الاعتبار فقط.

(اللهم ارزقنا صبراً على طاعتك وارزقنا صبراً عن معصيتك، وارزقنا صبراً على ما نحب، وارزقنا صبراً على ما نكره وارزقنا صبراً عند عزائم الأمور)^(۲۲۹): (خوای گه وړه نارامتنمان پښ به خشه له چې به چې کړینی فرمانه کانتدا وه نارامگرتنمان پښ به خشه له دوور که وتنه وه مان له سره پیچی کړینی تودا، وه نارامگرتنمان پښ به خشه له سره نه نجامدانی نه و کارلنه ی که توپیت خوښه ، وه نارامگرتنمان پښ به خشه له سره دوور که وتنه وه مان له و شتانه ی که تو پیت ناخوښه، وه نارامگرتنمان پښ به خشه له نه نجامدانی کاره گه وړه و گرنگه کاندای، نیامی طه به ری له نه فسیره که پدا ده فرمویت ده ریاره ی لیکدانه وه و نه فسیری نایه تی ﴿وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ﴾ (الحل: ۱۲۷): (بقول تعالی لیه محمد ﷺ: واصبر یا محمد علی ما اصابك من اذى في الله [وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ] بقول: وما صبرك ان صبرت إلا بمعونة الله وتوفيقه اياك لذلك)^(۲۳۰) (خوای گه وړه به پیغه مېره که ی ده فرمویت: نه ی موچه ده نارام بگره له سره نه وه نارپه حه تیانه توشه ده بیت له پیتناوی خوادا وه له نارامگرتنه که تدا ته نها پشت به خوادا به سته چونکه نارامگرتنت کانتیک نارامگرتنه که ته نها به یارمونی و پیتنمونی خوای گه وړه ده بیت).

تنبینی // پتویسته له سره موسولمان که دلوی نارامگرتن نه کات ته نها له کاتی نازل بوونی به لاو موسیبه تدا نه بیت، چونکه داوای نارامگرتن له کاتی نه بوونی به لا و موسیبه تدا داوا کړدنی هاتنه خواره وه و توشبونی به لا و موسیبه ته نه مه ش کاریکی باش نه، موغانی کوپی چه به ل ﷺ ده فرمویت: (مُرْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِرَجُلٍ

(۲۲۹) انظر: کتاب (الصبر) لابن ابی الدنيا (۲۵).

(230) (تفسير الطبري) للطبري (۲۵۶/۸).

وهو يقول: اللهم إني أسألك الصبر، فقال ((قَدْ سَأَلْتَ الْبَلَاءَ فَبَلِّ اللَّهَ الْعَاقِبَةَ))^(۲۳۱) (پێغه مبه‌ری خوا ﷺ به‌لای پیاویکدا پزیشتی بوعائی ده‌کرد و ده‌یوت: خواجه داوای نارامگرتنت ئێ ده‌که‌م، پێغه مبه‌ری خوا ﷺ پێی فەرموو: (تۆ داوای به‌لای موسیبه‌ت کرد و له‌که‌ داوا له‌ خوا بکه‌ ساغ و سه‌لامه‌ت بکات)، چونکه‌ له‌ش ساغی سه‌لامه‌تی نیعه‌تیکێ چاکه‌ بۆ بریاردار کاتێک سوپاس گوزاری خوای له‌سه‌ر بکات، نه‌وه‌ باشتر له‌ به‌لای موسیبه‌تیک که‌ ناپه‌زایی له‌سه‌ر ده‌ربهری و نارام نه‌گرت).

موتپه‌فی کوپی شوخه‌یر ﷺ ده‌فهرمویت: (لأن أعافى فأشكر أحبُّ إليَّ من أن أبطلی فأصبر)^(۲۳۲) (که‌ر له‌ش ساغ و سه‌لامه‌ت بێم و سوپاس گوزاری خوای له‌سه‌ر بکه‌م خۆشه‌ویسته‌ر به‌لامه‌وه‌ له‌وه‌ی که‌ توشی به‌لای موسیبه‌ت بێم و نارامی له‌سه‌ر بگرم).

به‌لام له‌کاتی بونی شه‌رو شوقو نارازه‌ و بلای بونه‌وه‌ی خراپه‌ نه‌و کات دروسته‌ بۆ بریاردار داوا بکات له‌ خوای که‌وره‌ که‌ نارامی پێ ببه‌خشی له‌سه‌ر نه‌و خراپه‌ یه‌ هه‌روه‌ک له‌ فەرمووده‌که‌ی ئیمامی عه‌لی و فەرمووده‌که‌ی نه‌بو موسای نه‌شعه‌ری دا هاتوه‌ ده‌فهرمویت: (كنت مع النبي ﷺ - لي حائط - فجاء رجلٌ فسَلَّمَ، فقال رسول الله ﷺ: ((أذهب فأذن له وبشره بالجنة)). ... ثم جاء آخر فسَلَّمَ، فقال: ((أذهب فأذن له وبشره بالجنة على بلوى شديدة)) قال: فانطلقت فإذا هو عثمان، فقلت، ادخل وابشر بالجنة على بلوى شديدة، قال: فجعل يقول: اللهم صبراً حتى جلس)^(۲۳۳)

(231) أخرجه: ابن أبي شيبة (المصنف) (٣٦٩/١٠)، والطبراني (٩٩/٣٠)، وأحمد في (المسند) (٢٢٠٥٦، ٢٢٠١٧) وقال محققه الأرنؤوط: إسناده حسن.

(232) أخرجه: ابن عبد البر في (جامع بيان العلم وفضله) (١٠٦) وقال محققه: إسناده صحيح.

(233) أخرجه: عبد الزاق في (المصنف) (٢٠٤٠٣)، وأحمد في (المسند) (١٩٥٠٩) وقال محققه الأرنؤوط: إسناده صحيح على شرط الشيخين.

(من له گڼل پیغه مېری خوا ﷺ بوم له ناو باخه خورمايه کدا، نا له و کاته دا پياوړکی موسولمان هات لای پیغه مېری خوا ﷺ فهرمووی بچو مولات هاتنه ژورده وهی پی بده و مژدهی بهه شتی پی بده له پاشان پياوړکی نری موسولمان هات و سلوی کرد پیغه مېری خوا ﷺ فهرمووی: (بچو مولات هاتنه ژورده وهی پی بده و مژدهی بهه شتی پی بده له سر گیرژده بون به لاو موسیبه تیکی زور ناره حهت و توند). وتی: منیش چوم سه یر ده کم نیمامی عثمانه ﷺ وتم: وهره ژورده وه و مژدهی بهه شتی لیتیت له سر نه و به لاو ناره حه تیهی که به سهرت دیت نیمامی عثمانیش ده یفه رموو: نهی خودایه دلاوی نارامگرتنت لی ده کم نه می دوباره کرده ووه چند جارنک تا له پاشان دانیشت).

۷- بهناسان گرتنی به لاو موسیبه:

نهمهش به چور فرمان ده بیت:

[۱] مژده پتویسته یاد ویاسی نیعمهت و به خششه رابردووه کانی خوی گوره بکات به سر په وه.

[۲] - مژده پتویسته یاد ویاسی نهو نیعمهت و به خششانه بکات که نیستا تیتیدا ده ژی نهمهش ده بیت هوی ناسان کردنی نهو کیشه و ناره حه تیهی که نیستا گیرژدهی بوه، ناله و کاته دا نهو به لاو موسیبه تهی که هاتووه به سریدا له به رامبه نیعمهت و به خششه کانی خوی گوره وه که تره په ک ده بیت به لایه وه له چاو ده ریایه کی فراوان. (۲۴۱)

[۳] - مژده پتویسته له یادی بیت که نیستا که ساننک هان گیرژدهی به لای گوره و گرانتر هاتوون و له وده ژیان به سر ده بن بویه پیغه مېری خوا ﷺ

فهرمووی: ((انظروا إلى من هو أسفل منكم ولا تنظروا إلى من هو فوقكم...))^(۲۳۵)
(نښه نه ماشای نه وانه بګن که له خوار و خوتانه وهن، نه ماشای نه وانه مه ګن
که له سهر و خوتانه وهن....).

[د] - مړوځ پټويسته بیر له پاشه پوځی نارامگرتن بکاته وه، چونکه جاری و
مه یه کاری وادیت به سهر مړوځدا ټږد له وه گرانتره که نارام بګریت له سهری،
عه مری کوپی عاص عليه السلام ده فهرمویت: ((اني لأصبر على الكلمة في أشد علي من القبض
على الجمر، ما يحملني على الصبر عليها إلا الخوف من أخرى شر منها))^(۲۳۶) (جاری و)
مه یه نارام ده گرم له سهر و شیهه که نه و شیهه ټږد ټږد گرانتره به لامه وه له
ګرتنی پشکویه، نه وهی وام ئی ده کات که نارام بګرم له سهری نه وه یه که
ده ترسم له و شیهه خرابتر بیت بدریت به گوید ا.

له بهر نه مه یه هه نډیک له حه کیمه کان فهرموویانه: "الصبر قوة من قوى العقل
وبقدر مولد العقل ينمي الصبر"^(۲۳۷) "نارامگرتن هیزیکه له هیزه کانی عه قل و زیری
وه به نه ندازه ی خستنه ګه پی نه و عه قل و زیریه نارامگرتن ګه ش و نسا ده کات
له مړوځدا"

(۲۳۵) اخرجه: احمد في (المسند) (۲/۲۵۱)، ومسلم في (الصحيح) رقم (۲۹۶۳)، والترمذي في
(السنن) (۲۵۱۳)، وابن ماجه في (السنن) (۴۱۴۲)، وصححه الشيخ الألباني في (صحيح سنن الترمذي)
(۲۰۴)، وفي (صحيح سنن ابن ماجه) (۲۳۴۱)، وفي (صحيح الجامع) (۱۵۰۷).
(۲۳۶) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (۸۹).
(۲۳۷) انظر: المصدر السابق رقم (۱۵۶).

۸- پټويسته مړوف بزافيت کاتيك به لاو موسيبت ديت له لايمن خواى
گوره بهمندلزي نارامگرتنى کسمگان دمبيت،

به لگش فرمايشته کى خواى گوره په که ده فرمويت: ﴿لَا يَكْفُفُ اللَّهُ نَفْسًا
إِلَّا وَنَمَحَهَا...﴾ (البقرة: ۲۸۶). (خواى گوره نمرک ناخاته سر هېچ که سېک مه گمر
به قدر توانايى خوى نه بيت...).

نه بو هوپه يې ﷺ ده گيرتته وه له پټفهمبري خواوه ﷺ که فرمويته: ((إِنَّ
الْمَوْتَةَ تَأْتِي مِنَ اللَّهِ لِلْعَبْدِ عَلَى لِقَاءِ الْمَوْتَةِ، وَإِنَّ الصِّرَاطَ يَأْتِي مِنَ اللَّهِ عَلَى لِقَاءِ الْبَلَاءِ)) (۲۳۸)
(به راستى يارمتهى و هاوکارى له لايمن خولو ديت بق بنده به گيرتهى پټويستى و
خارجى نهو که سه، وه نارامگرتن له لايمنى خواى گوره وه ديت بق بنده به
گيرته وه نندازهى به لاو موسيبت و ناخوشى نهو که سه).

له م ياره يوه شوپه يې ﷺ ده فرمويت: [إِنِّي لَأَصَابُ بِالْمَصِيَةِ فَاحْذَرُوا اللَّهَ عَلَيْهَا أَرْبَعَ
مَرَّاتٍ: أَحَدُهُ إِذَا لَمْ تَكُنْ اعْظَمَ مَا هِيَ وَأَحَدُهُ إِذَا رَزَقْنِي الصِّرَاطَ عَلَيْهَا، وَأَحَدُهُ إِذَا رَزَقْنِي
لِلْأَسْرَجِ لَمْ أَرْجُو لَهُ مِنَ النَّوَابِ، وَأَحَدُهُ إِذَا لَمْ يَجْعَلْهَا فِي دِينِي] (۲۳۹). (من کاتيك
نووشى به لاو موسيبتك دهم سوپاسى خواى گورهى له سر ده کم چوار جار،
سوپاسى خواى گوره ده کم که نهو به لايه له وه گوره تر نه بو، سوپاسى خوا
ده کم که نارامگرتنى پټى به خشم له سرى. وه سوپاسى خوا ده کم
که سرکه وتوى کردم بق وتنى: (إِنَّا لله وَإِلَيْهِ رَاجِعُونَ). به هيوای نهو پاداشتهى
که وري ده گرم له سر وه سوپاسى خوا ده کم که نهو به لاو موسيبت و ناخوشى
په له ناپنه که مدا نه هيتا به سر مدا).

(۲۳۸) أخرجه: البزار في (كشف الاستار) (ص: ۱۵۶)، وابن عدي في (الكامل) (۲۰۶/۱)، وصححه

الشيخ الألباني في (السلسلة الصحيحة) رقم (۱۶۶۴)، وفي (صحيح الجامع) (۱۹۵۲).

(۲۳۹) أخرجه: البيهقي في (شعب الأيمان) (۱۹۸/۷) رقم (۹۹۸۰).

٩- زۆر پۆژووگرتن راهینانه لهسمر نارامگرتن،

پیاویکی بـەنى سەلەمە لە پێغه مەبرى خوا وە ﷺ دەگێڕێتەووە کە
فەرموویەتى: ((...الصَّوْمُ نَصْفُ الصَّبْرِ))^(٢٤٠) (پۆژوو گرتن نیوەى نارامگرتنە).

پێغه مەبرى خوا ﷺ پە مەزنى بە مانگی نارامگرتن ناو برىووە. ئەبو هورەیره وە
ﷺ دەگێڕێتەووە لە پێغه مەبرى خولوە ﷺ کە فەرموویەتى: ((صَوْمُ شَهْرِ الصَّبْرِ وَثَلَاثَةِ
أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ صَوْمُ اللَّهِ))^(٢٤١). (بە پۆژوو بوونی مانگی نارامگرتن و سێ پۆژ لە
هەموو مانگیکدا بە پۆژوو بوونی هەموو سالە کەبە)، وە ئیمامى موحامید (ﷺ)
سە بارەت بە پوونکردنەوێ فەرمايشتى خۆى گەرە کە دەفەرموێت: ﴿وَأَسْبِغُوا
بِالصَّبْرِ﴾ قال: (الصبر: الصيام)^(٢٤٢). (نارامگرتن بریتىە لە بە پۆژوو بوون). وە
لە گێڕانەوێە کى تردا پێغه مەبر ﷺ دەفەرموێت: ((صوم شهر الصبر وثلاثة أيام من كل
شهر يُلهِبْنَ وحر الصدر))^(٢٤٣). (بە پۆژوو بوونی مانگی نارامگرتن و سێ پۆژ لە

(٢٤٠) أخرجه: أحمد في (المسند) (١٨٢٨٧) وقال محققه الشيخ الأرنؤوط إسناده حسن ﷺ
الشواهد وقال في طريق آخر (٢٣٠٧٣): صحيح لغيره، والدارمي في (السنن) (٦٥٤) والبيهقي في
(شعب الإيمان) (٢٥٧٥)، وقال الشيخ عبد القادر الأرنؤوط في (جامع الأصول) (٥٥٨/٩): حديث
حسن، وضعفه الشيخ الألباني من طريق ابن ماجة: انظر (ضعيف الترغيب والترهيب) (٥٧٩).
(٢٤١) أخرجه: أحمد في (المسند) (٣٦٣/٢)، والنسائي في (السنن) (٢١٨/٤)، وابن حبان في
(الصحيح) (٦٥٥٧)، وصححه الشيخ الألباني في (صحيح سنن النسائي) (٢٣٦٨)، وفي (أرواء الغليل)
(٩٩/٤).

(٢٤٢) انظر: كتاب (الصبر) لابن أبي الدنيا (٣٧).

(٢٤٣) أخرجه: أحمد في (المسند) (٧٧/٥)، والنسائي في (السنن) (١٣٤/٧)، وأبو داود في
(السنن) (٢٩٩٩)، والبيهقي في (الكبرى) (٥٨/٧)، وابن حبان في (الصحيح) (٦٥٥٧) وقال محققه:
إسناده صحيح، وقال الشيخ الألباني في (الأرواء) (٣٢/٥): إسناده صحيح، وقال الشيخ مقليل
الوادي في (الصحيح المسند مما ليس في الصحيحين) (١٤٦٩): حديث صحيح.

هه موو مانگیکدا لابه‌ری ناپاکی و خیانت و فریوختل و دله راوکس و بق و به‌خاله ت و توپه‌یی و پیسی و چک و چه‌په‌لی شه‌یتانه له‌سنگی مرقودا. وه ده‌ریاره‌ی مۆکاری ناو برینی پۆتوو به نارامگرتن.

ثین نه‌ئیر (علیه‌السلام) ده‌فرمویت: "وَمِمَّنِ الصُّومُ صِرَا لِمَا فِيهِ مِنْ حَسَنِ النَّفْسِ عَنِ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ وَالنَّكَاحِ" (۲۴۴). "پۆتو ناویرلوه به‌نارامگرتن چونکه خۆگرتن و به‌ندکرینی نه‌فسی تیدایه له خواردن و خوارندنه‌وه و کاری سه‌رجنی شه‌ری". وه ده‌ریاره‌ی نه‌مه په‌بیسی کچی عامیر (علیه‌السلام) ده‌فرمویت: "الصَّبْرُ رَاحَةُ لِقَاؤِهَا أَنْفُسُكَ الصَّبْرُ تَعَادُوه" (۲۴۵). "نارامگرتن هه‌وانه‌وه و پشویه بق نه‌فس ئیوه‌ش خۆتان له‌سه‌ر نارامگرتن رابه‌یتن تا رانیت له‌سه‌ری"

۱۰ - خۆ راهیتان له سه‌ر نارامگرتن:

نه‌وه‌ش بریتی یه له خۆ راهیتان و ناماده‌کردن بق به‌لاو موسیبه‌ته‌کان پینش هاتن و پوودنیان:

پیتفه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌فرمویت: ((مَنْ يَتَصَبَّرُ يُصْبِرْهُ اللَّهُ)) (۲۴۶) (نه‌وه‌سه‌ی خۆی له‌سه‌ر نارامگرتن ربه‌یتیت خوی گه‌وره‌ش نارامگری پی ده‌به‌خشیت). جابر ﷺ ده‌گپرتیه له پیتفه‌مبه‌ری خولوه ﷺ که فرموویه‌تی: ((لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا بَلَاءٌ وَلاَ فَاغِدْرَا لِلْبَلَاءِ صِرَا)) (۲۴۷) (له‌تونیا‌دا هیچ نه‌ماوه‌ته‌وه جگه له‌به‌لاو

(۲۴۴) انظر: (النهاية) (۷/۳).

(245) انظر: (تاريخ الطبري): (۳۶۰/۴).

(۲۴۶) أخرجه: البخاري في (الصحيح) (۶۴۷۰)، ومسلم في (الصحيح) (۱۰۵۳).

(۲۴۷) أخرجه: أحمد (۹۴/۴) رقم (۱۶۸۵۳) وقال محققه: اسناده حسن، وابن ماجه (۴۰۳۵)،

وابن المبارك (۵۹۶)، والدارقطني (السنن) (۶۷۲۳) واللفظ له، والطبراني في (الكبير) (۳۶۸/۱۹)، وقال

الذهبي في (الميزان) (۴۴۳/۴): حديث صالح الاسناده، وابن حبان (۶۹۰) وقال محققه: اسناده قوي،

وصححه الشيخ الألباني في (صحيح ابن ماجه) (۳۲۶۰).

موسییهت و ناخوښی و ناږه حهتی نه بیټ، ټیوهش خوټان ناماده بکهن بڼو به لا و موسییهت به نارامگرتن).

حوزه یفه ﷺ فهرمودیه تی: ((مَوَدُوا الصِّرَافَ فَإِنَّهُ يُوْشِكُ أَنْ يَنْزِلَ بِكُمْ الْبَلَاءَ مَعَ أَنَّهُ لَا يَصِيبُكُمْ إِذًا مَّا أَصَابَا وَلَحْنٌ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ))^(۲۴۸). (خوټان ږا بهیښن له سه ر نارامگرتن به پاستی نزیکه به لا دابه زڼته سه رتان له گه ل نه وه شدا هه رچی په ک توشان بیټ گران و ناږه حهت تر نابیټ له وهی که توشی ټیمه بووه کاتیک ټیمه له گه ل پیغه مبهری خوادا بووین). وه هه روه ک پیغه مبهری خوا ﷺ ده فهرمویټ: ((... فَمَنْ صَبَرَ فَلَهُ الصِّرَافُ...))^(۲۴۹). هه ر که سیک نارامگرتن ته و که سه نارامگرتنی پښ د به خشریت....). وه هه ر له م باره وهش طه لحه ی کږی عوبه یبوللا ﷺ ده فهرمویټ: ((انا لنجد باموالنا ما يجد البخلاء ولكننا ننصر))^(۲۵۰). (ټیمه ش وه ک چروک و به خپله کان پاره مان لاخوښه ویسته به لام ټیمه نارام ده گرین له سه رفکرینی له پیتاوی خوادا).

۱۱- پاریزگاری کردن له نوږزه فهرزمکان و سوننه ته کان:

خوای گه وړه ده فهرمویټ: ((وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبرِ وَالصَّلَاةِ...)) (البقرة: ۱۵۰) انیوه همل بلعن و پښت به ستن به نارامگرتن و نوږز کردن (بڼو گه یشتن به نامانجه کانتان...).

له فهرمودده ی پیروزی پیغه مبهردا ﷺ هاتووه:

(۲۴۸) أخرجه: البيهقي في (شعب الأيمان) (۹۷۲۰)، و البزار (كشف) (۱۳۰/۴)، و ابو نعیم في (العلية) (۲۸۳/۱)، و نعیم بن حماد في (الفتن) (۳۸۴)، و الداني في (الفتن) (۱۷).
(۲۴۹) أخرجه: احمد في (المسند) (۴۲۷/۵)، و صححه الشيخ الألباني في (صحيح الجامع) (۱۷۰۶).

(۲۵۰) أخرجه: الحافظ العراقي في تخریجه علی (احیاء علوم الدین) (۲۵۵/۳).

حوزه یفه ﷺ ده فهرمویت:

«كان رسول الله ﷺ إذا خَرَجَ أمرٌ فَرِغَ إلى الصلاة»^(۱۰۱). (هر کاتیک پتفه مبهری خوا ﷺ گرفتاری کاریک پوی تی بگردایه پوی ده کرده نویژ کردن و بهردوام نویژی ده کرد).

عبداللای کوی سه لام ﷺ ده فهرمویت:

«كان النبي ﷺ إذا نزلت بأهله شدة أو ضيق أمرهم بالصلاة، وقرا: ﴿وَأَمْرٌ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا...﴾ (ط: ۱۳۲)»^(۱۰۲) (پتفه مبهری ﷺ هر کاتیک مال و مندالی توشی نارپه حتی و تنگ و چه له مهیه ک بیونایه فهرمانی پی ده کردن به نویژ کردن)، وه نه م نایاته ی بۆده خوینده وه: ((نه ی پتفه مبهری ﷺ، نه ی نیماندار) فهرمان بد به هه مو تا که کانی خیرانت، تا نویژه که بیان (به چاکی نه انجام یغن، چونکه خوراک ی رۆحه) و بهردوام و کۆلنده مر و خۆراگریه له سهری....).

نبین هه جهری عه سقلانی (رحمته) ده فهرمویت:

«ومن أسرار الصلاة أنها تعين على الصبر لما فيها من الذكر والدعاء والخشوع وكلها تضاد حُب الرئاسة وعدم الانقياد للأوامر والنواهي»^(۱۰۳). (له نهینیه کانی نویژ نه وهیه که یارمه تیت ده دات له سه نارامگرتن چونکه زیکرو و دوعا و نزا و گهردن

(۲۵۱) أخرجه: أحمد في (المسند) (۳۸۸/۵)، وأبو داود (۱۳۱۹)، وحسن إسناده الصافي في (الفتح) (۲۲۲/۲)، وصححه محققا (ذا الميعاد) (۳۰۴/۴)، وحسنه الشيخ اللبناني في (المشكاة) (۱۳۲۵)، و (صحيح الجامع) (۴۷۰۳)، و (صحيح أبي داود) (۱۱۷۱).
(۲۵۲) أخرجه: الطبراني (الأوسط) (۸۸۶) وقال: إسناده حسن، و البيهقي في (شعب الإيمان) (۹۷۰۵)، وصححه السيوطي فيما نقله عنه الشوكاني في (فتح القدير) (۵۵۹/۳) وصححه محقق (فتح

قدير أيضا.

(۲۵۳) انظر: (فتح الباري) (۲۲۲/۲).

كه چى تىدايه نه مانهش گشتى دژى خوشه ويستى كاربه دهستى و سه روكابه تى به،
وه دژى گهردن كه چ نه بوونه بق فرمانه كان و قه دهغه كراوه كان).

۱۲- ترسى و پهروژى بوون و دونيا نهويستن و چاوهروانى كردنى مردن
نارامگرتن له مرؤفدا دروست دهكهن:

نيمامى على ﷺ فهرموويه تى: [الصبرُ على أربع شُعب: على الشوق والشفق
والزهادة والوقب، فمن اشتاق إلى الجنة سلا عن الشهوات، ومن اشفق من النار رجع عن
المحرمات، ومن زهد في الدنيا تهاون بالمصائب، ومن ارتقب الموت سارع إلى
الخيرات]^(۲۵۴). (نارامگرتن له سه ر چولر به شه: له سه ر پهروژى و ترسى و دونيا
نهويستى و چاوهروانى كردنه، كه سيك به پهروژى بيت بق به ههشت نار نهووه كان
له بيرده كات، وه كه سيك بترستيت له ناگرى نوزده ده گه پتته وه له حرام و له
قه دهغه كراوه كان، وه كه سيك دونيا نهويست بيت گوى نادات به به لا و
موسيبه ته كان، وه كه سيك چاوهروانى مردن بكات په له ده كات بق نه نجامدانى
كاره چا كه كان.

(۲۵۴) اخرجه: الامام اللالكاني في (شرح اصول اعتقاد اهل السنة والجماعة) برقم (۱۵۷۰)، وابن

ابي الدنيا و في (كتاب الصبر) برقم (۹).

فهرس المصادر

١. القرآن الكريم.
٢. تفسیری زامان له مانار مههستی قورنان/نهحمده کاکه محمود/ دار الفكر/ بيروت/ ١٤٣٠هـ.
٣. تفسیری ناسان بز تڭههشتی قورنان/ بورهان محمد نعمین/ جهایی نزیهم/ نشر احسان.
٤. الإبانة الکبری/ ابن بطه العکری ((ت ٣٨٧هـ)) / دار الکتب العلمیة / بیروت.
٥. إتحاف السادة الختین بشرح إحياء علوم الدین / الإمام محمد بن الحسین المرتضی / دار الفكر / بیروت / ١٩٧٠م.
٦. احکام الجنائز ویدعها/ الشیخ محمد ناصر الدین الألبانی / المکتب الإسلامی/ دمشق / الطبعه الأولى / ١٩٦٩م.
٧. الأخلاق الاسلامیة / عبد الرحمن حسن حبیکه / دار القلم / دمشق/ ط ٢ / ١٤٠٧ هـ.
٨. الأدب المفرد / الإمام محمد بن اسماعیل البخاری / ترتیب: محمد فؤاد عبد الباقي/ الطبعه السلفیة / القاهرة.
٩. إرواء الغلیل / الشیخ محمد ناصر الدین الألبانی / المکتب الإسلامی / بیروت / الطبعه الأولى / ١٩٧٩م.
١٠. أسباب النزول / الإمام ابی الحسن علی بن أحمد الواحدي السیاهوری / عالم الکتب / بیروت / ١٣١٦هـ.
١١. الأسرار المرفوعة فی الأخبار الموضوعة / الإمام ملا علی القاری الحنفی / مؤسسه الرساله / بیروت.
١٢. الأسرار المرفوعة فی الأخبار الموضوعة / علي القاري الحنفي / دار الکتب العلمیة/ بیروت / نشر: مکتبه الشرق الجدید / بغداد.
١٣. الاصول الثلاثة / محمد بن عبد الوهاب / مطابع القصیم / الرياض.
١٤. الامر بلزوم جماعه المسلمین/ د. عبدالسلام بن برجس/ ط ٣/ مکتبه الفرقان/ ٢٠٠١م.
١٥. البدایة والنهایة / الحافظ عماد الدین ابن کثیر/ طبعه دار ابن کثیر/ بیروت / لبنان.

١٦. بشار ذوي التميز / الفيروز آبادي / المكتبة العلمية / بيروت.
١٧. تاريخ الطبري / محمد بن جرير الطبري / دار الفكر - بيروت / ١٦ / ١٩٨٧ م.
١٨. تاريخ بغداد / احمد بن علي الخطيب البغدادي / تصحيح: محمد سعيد / مطبعة السعادة / مصر.
١٩. تاريخ دمشق / ابن عساكر الدمشقي / ت ٥٧١ هـ / تحقيق: مجموعة من الباحثين / نشر مجمع اللغة العربية / دمشق.
٢٠. تذكرة الحفاظ / الامام الذهبي / دار احياء التراث الإسلامي / بيروت / ط ٢.
٢١. تذكرة الموضوعات / العلامة محمد بن طاهر الهندي / دار احياء التراث العربي / بيروت / الطبعة الثانية / ١٣٩٩ هـ.
٢٢. تفسير القرآن / الإمام عبد الرزاق بن همام الصنعاني / ت: مصطفى مسلم محمد / مكتبة الرشد / الرياض / ط ١ / ١٤١٠ هـ.
٢٣. تفسير القرآن العظيم / الحافظ عماد الدين أبو الفداء ابن كثير / دار ومكتبة الهلال.
٢٤. التفسير القيم / العلامة شمس الدين ابن القيم الجوزية / تحقيق: محمد حامد الفقي / دار الكتب العلمية / بيروت / ١٩٧٨ م.
٢٥. تليس الإيلس / العلامة أبو الفرج الجوزي / مكتبة الشرق الجديد - بغداد.
٢٦. تهذيب الكمال / الحافظ المزي / ت: بشار عواد / مؤسسة الرسالة / بيروت / ١٩٩٢ م.
٢٧. تهذيب مدارج السالكين / ابن القيم الجوزي / ت: عبد المنعم العربي / دار المطبوعات الخليفة / جدة / ١٤٠٨ هـ.
٢٨. جامع الأصول / الإمام ابن الأثير الجزري / ت: عبد القادر الاونلاوط / دار البيان / دمشق.
٢٩. جامع البيان العلم وفضله / الإمام ابن عبد البر / تحقيق: أبي الاشبال الزهري / دار ابن الجوزي / الرياض / ط ٤ / ١٩٩٨ م.
٣٠. جامع البيان عن تأويل آي القرآن / الإمام محمد بن جرير الطبري / دار الفكر / بيروت / ١٩٨٨ م. مع الطبعة الجديدة / ضبط: صدي جميل العطار / دار الفكر / بيروت / ١٤١٥ هـ.
٣١. الجامع الصحيح مما ليس في الصحيحين / الشيخ مقل بن هادي الوداعي / دار الحرمين للنشر / القاهرة / ١٩٩٥ م.

٣٢. جامع العلوم والحكم / الحافظ ابن رجب الحنبلي / تحقيق: شعيب الأرنؤوط / إبراهيم باجس / طبع مؤسسة الرسالة / بيروت.
٣٣. الجامع للأحكام القرآن / الإمام أبي عبد الله محمد بن أحمد الأنصاري القرطبي / تحقيق: أحمد عبد العليم البردوني / دار الكتاب العربي / القاهرة / ١٩٦٧م، مع طبعة ١٩٦١م تحقيق: أبو إسحاق إبراهيم أطفش.
٣٤. الجواب الكافي / ابن القيم الجوزي / دار العلوم الحديثة / بيروت.
٣٥. حجاب المرأة المسلمة في الكتاب والسنة / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / جامعة القاهرة / مصر / الطبعة الخامسة / ١٣٩٨هـ.
٣٦. حلية الأولياء وطبقات الأصفياء / الحافظ أبو نعيم الأصبهاني / المكتبة السلفية / بيروت / طبعة القاهرة / دار الكتاب العربي / ١٩٨١م.
٣٧. خطبة الحاجة / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / المكتب الإسلامي / بيروت / الطبعة الثالثة / ١٣٩٧هـ.
٣٨. الدر المنثور في التفسير بالأنوار / الحافظ جلال الدين السيوطي / دار المعرفة / بيروت.
٣٩. الدر المنثور في الأحاديث المشتهرة / الإمام جلال الدين عبد الرحمن السيوطي / ت: محمد عبد الرحيم / دار الفكر / بيروت / ١٤١٥هـ.
٤٠. دلائل النبوة / الحافظ أحمد بن حنبل البيهقي / تحقيق: عبد المعطي للعجى / دار الكتب العلمية / بيروت / ١٤٠٥هـ.
٤١. ديوان الشافعي / الإمام محمد بن إدريس الشافعي / ت: محمد عفيف الزغبى / دار العلم / بيروت.
٤٢. ذم الكلام و أهله / شيخ الإسلام أبي إسماعيل المروى / تحرير: عبد الله بن محمد بن عثمان الأنصاري / مكتبة الغرباء الأثرية / المدينة المنورة / الطبعة الأولى / ١٤١٨هـ.
٤٣. رياض الصالحين / الإمام أبي زكريا يحيى بن شرف النووي / تحقيق: عبد العزيز رباح / واحد يوسف الدلاق / مراجعة: الشيخ شعيب الأرنؤوط / دار الثقافة العربية / دمشق / الطبعة الثانية / ١٩٩٢م.

٤٤. زاد المسير في علم التفسير / الإمام أبي الفرج الجوزي / تحقيق وتخریج: أحمد شمس الدين / دار الكتب العلمية / بيروت / طبعة / ١٩٩٤م.
٤٥. زاد المعاد في هدي خير العباد / الإمام شمس الدين محمد بن بكر بن قيم الجوزية / تحقيق: الشيخ عبد القادر الأرناؤوط والشيخ شعيب الأرناؤوط / مؤسسة الرسالة/ بيروت / ١٣٩٩هـ، مع طبعة: دار الأحياء التراث العربي / بيروت / مراجعة: طه عبد الرزاق طه.
٤٦. الزهد الكبير / أحمد بن الحسين البهقي / ت: عامر أحمد حمدر / مؤسسة الكتب الثقافية / بيروت / ط ١ / ١٤٠٨ هـ.
٤٧. الزهد والرفائق / الإمام ابن المبارك المروزي / ت: أحمد فريد / دار المعارج الدولية / الرياض / ط ١ / ١٤١٥ هـ.
٤٨. سلسلة الأحاديث الصحيحة / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني: المجلد الأول / المكتب الإسلامي / بيروت / الطبعة الرابعة / ١٩٨٥م. المجلد الثاني / المكتب الإسلامي / بيروت / الطبعة الرابعة / ١٩٨٥م. المجلد الثالث / الدار السلفية للنشر / الكويت / الطبعة الأولى / ١٩٧٩م. المجلد الرابع / المكتبة الإسلامية / عمان / الطبعة الأولى / ١٩٨٣م. المجلد الخامس / مكتبة المعارف / الرياض / الطبعة الأولى / ١٩٩١م. المجلد السادس / مكتبة المعارف / الرياض / الطبعة الأولى / ١٩٩٥م.
٤٩. السنة / الإمام ابن أبي عاصم / تحقيق: الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / المكتب الإسلامي / بيروت / الطبعة الأولى / ١٩٨٠م.
٥٠. السنة / الإمام عبد الله بن أحمد بن حنبل / تحقيق: محمد بن سعيد بن سالم القحطاني / دار ابن القيم / الدمام / الطبعة الأولى / ١٩٨٦م.
٥١. سنن ابن ماجه / محمد بن يزيد بن ماجة القزويني / تحقيق: محمد فزاد عبد الباقي / دار الجليل / بيروت.
٥٢. سنن أبي داود / الإمام أبي داود سليمان بن الأشعث السجستاني / تحقيق: محمد محي الدين عبد الحميد / دار الأحياء التراث الإسلامي / بيروت.

٥٣. سنن الرمذي / يحيى بن محمد بن عيسى الرمذي / تحقيق: أحمد شاكر / وإبراهيم عطوة / محمد فؤاد عبد الباقي / دار الأحياء التراث العربي / بيروت.
٥٤. سنن الدار القطني / الإمام علي بن عمر الدار القطني / ت: مجدي بن منصور السيد / دار الكتب العلمية / بيروت / ط ١ / ١٤١٧ هـ.
٥٥. سنن الدار القطني / الإمام علي بن عمر الدار القطني / مع التعليق المغني / مكتبة المتن / القاهرة.
٥٦. سنن الدارمي / أبو محمد عبد الله بن عبد الرحمن الدارمي / تحقيق: الشيخ محمد أحمد الدهقان / دار إحياء السنة النبوية.
٥٧. السنن الكبرى / الإمام أحمد بن حسين البيهقي / الطبعة الأولى / ١٣٥٢ هـ / حيدر آباد / الدكن.
٥٨. السنن الكبرى / الإمام أحمد بن شعيب النسائي / تحقيق: د. عبدالغفار البذاري، سيد كسروي / الطبعة الأولى / (١٩٩١) / دار الكتب العلمية / بيروت.
٥٩. سنن النسائي / أحمد بن شعيب النسائي / دار الكتاب العربي / بيروت / الطبعة الأولى / ١٩٣٠ م.
٦٠. السنن الواردة في الفتن وغوائلها / الإمام أبي عمر وعثمان بن سعيد الداني / ت: رضاء الله بن محمد المار كفوري / دار العاصمة الرياض / الطبعة الأولى / ١٩٩٥ م.
٦١. سير السلف الصالحين / الحافظ أبي القاسم الاصبهاني / ت: د. كرم بن الحلمي / دار الراية / الرياض / ط ١ / ١٤٢٠ هـ.
٦٢. سيرة النبي صلى الله عليه وسلم / أبي محمد عبد بن هشام / تحقيق: محمد محي الدين عبد الحميد / دار الفكر / بيروت.
٦٣. شرح اعتقاد أصول أهل السنة والجماعة / الإمام أبي القاسم هبة الله أبي الحسن الطبري اللالكائي / تحقيق: د. أحمد بن سعيد حمد الغامدي / دار الطبعة للنشر / الرياض / الطبعة الخامسة / ١٤١٨ هـ.
٦٤. شرح الأصول الثلاثة / محمد بن صالح العثيمين / دار الوطن / الرياض.
٦٥. شرح القصيدة التوتية / محمد خليل هراس / مطبعة الفاروق / القاهرة.

- ٦٦ الشريعة / أبي بكر محمد بن الحسين الأجرى البغدادي / تحقيق: محمد حامد الفقى / مطبعة السنة المهدية / ١٩٥٠م.
- ٦٧ شعب الإيمان / الإمام أحمد بن حسين البهقي / تحقيق: محمد السعيد زغلول / دار الكتب العلمية / بيروت / ١٤١٠هـ.
- ٦٨ شعب الإيمان / الإمام الحلبي / ت: علي الشربجي عسي الدين نجيب / دار البشائر / دمشق / ٢ / ١٤١٩ هـ.
- ٦٩ صحيح ابن حبان بترتيب ابن بلبان الفارسي / تحقيق: الشيخ شعب الأرنؤوط / مؤسسة الرسالة / بيروت / الطبعة الثانية / ١٩٩٣م.
- ٧٠ صحيح الأدب المفرد / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / دار الصديق للنشر والتوزيع / عمان / الطبعة الأولى / ١٩٩٤م.
- ٧١ صحيح البخاري / الإمام محمد بن إسماعيل البخاري / المطبعة السلفية / الطبعة الثانية / ١٤٠٧ هـ.
- ٧٢ صحيح الزغب والزهب / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / المكتب الإسلامي / بيروت / الطبعة الأولى / ١٤٠٢ هـ.
- ٧٣ صحيح الزغب والزهب / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / مكتبة المعارف / الرياض / ٢ / ١٤٢١ هـ.
- ٧٤ صحيح الجامع الصغير وزيادته / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / المكتب الإسلامي / بيروت / الطبعة الثانية / ١٩٨٦م.
- ٧٥ صحيح الفقيه والمتفقه / الخطيب البغدادي / اختصره وعلق عليه: عادل يوسف العزاوي / دار الوطن / الرياض / ١ / ١٤١٨ هـ.
- ٧٦ الصحيح المسند لما ليس لي الصحيحين / الشيخ مقل بن هادي الوادعي / مكتبة دار القدس / صنعاء / الطبعة الأولى / ١٩٩٦م.
- ٧٧ صحيح سنن ابن ماجة / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / مكتبة الربية العربي / الطبعة الأولى / ١٩٨٦م.

٧٨. صحيح سنن الرمذي / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / مكتب الرتبة العربي /
الطبعة الأولى / ١٩٨٨م، مع طبعة / دار المعارف / الرياض.
٧٩. صحيح سنن أبي داود / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / مكتب الرتبة العربي /
الطبعة الأولى / ١٩٨٨م.
٨٠. صحيح سنن النسائي / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / مكتبة الرتبة العربي / الطبعة
الأولى / ١٩٨٨م.
٨١. صحيح مسلم / الإمام مسلم بن الحجاج المشرقي / تحقيق: محمد فؤاد عبد الباقي / دار
احياء الكتب العلمية / بيروت / الطبعة الأولى / ١٣٧٤ هـ.
٨٢. ضعيف الرغب والرهيب / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / مكتبة المعارف /
الرياض / ط ١ / ١٤٢١ هـ.
٨٣. ضعيف الجامع الصغير وزيادته / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / المكتب الإسلامي /
بيروت / الطبعة الثانية / ١٩٨٦م.
٨٤. ضعيف سنن ابن ماجه / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / مكتبة المعارف / الرياض /
الطبعة الجديدة الأولى / ١٤١٧ هـ.
٨٥. ضعيف سنن الرمذي / الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / مكتبة المعارف / الرياض /
الطبعة الجديدة الأولى / ١٤٢٠ هـ.
٨٦. الطب النبوي / ابن القيم الجوزي / دار الكتاب الحديث / بيروت.
٨٧. طبقات الصوفية / ابن عبد الرحمن السلمى / ت: نور الدين شريعة / مكتبة الخفاجي / ط ٣ /
١٩٨٦م.
٨٨. الطبقات الكبرى / محمد ابن سعد / ت: محمد عبد القادر / دار الكتب العلمية /
بيروت / ١٤١٠ هـ.
٨٩. عدة الصابرين وذخيرة الشاكرين / ابن القيم الجوزي / ت: محمد عثمان الحشت / دار
الكتاب العربي / بيروت / ١٤٠٨ هـ.
٩٠. علم أصول البدع / علي بن حسن الحلبي الأثري / دار الولاية / الرياض / الطبعة
الأولى / ١٩٩٢م.

- ١٠٥ كتاب المرض والكفارات / الإمام ابن أبي الدنيا / ت: عبد الوكيل الندوي / الدار السلفية / الهند / ط ١ / ١٤١١ هـ.
- ١٠٦ كتاب فضائل الصحابة / الإمام أحمد بن حنبل / تحقيق: وصي الله محمد بن عباس / دار العلم / جامعة أم القرى / الطبعة الأولى / ١٩٨٣ م.
- ١٠٧ كشف الخفاء ومزيل الإلباس / العلامة إسماعيل بن محمد العجلوني / تصحيح: أحمد القلاش / مؤسسة الرسالة / بيروت / الطبعة الرابعة / ١٤٠٥ هـ.
- ١٠٨ كنز العمال في سنن الأقوال والأفعال / العلامة علاء الدين علي المتقي الهندي / ضبط: الشيخ بكر الطياني / مؤسسة الرسالة / بيروت / ط ٥ / ١٤٠٥ هـ.
- ١٠٩ اللآلئ الموضوعة في الأحاديث الموضوعة / الحافظ جلال الدين عبد الرحمن السيوطي / دار المعرفة / بيروت / الطبعة الثالثة / ١٩٨١ م.
- ١١٠ لسان العرب / ابن المنظور / ترتيب: عبد الله علي الكبير / دار المعارف / القاهرة / ١٩٨١ م.
- ١١١ المجالسة وجواهر العلم / أحمد بن مروان بن محمد الدينوري / ت: مشهور بن حسن آل سلمان / دار ابن حزم / بيروت / ط ١ / ١٤١٩ هـ.
- ١١٢ مجمع الزوائد ومنبع الفوائد / الحافظ علي بن أبي بكر المهيمني / دار الكتاب - بيروت / الطبعة الثانية ١٩٦٧ / مع طبعة: بغية الرائد - ت: عبد الله محمد الدرويش / دار الفكر - ١٩٩٤ م.
- ١١٣ مجموعة الفتاوى / ابن تيمية / دار الوفاء - مصر / تحقيق: عامر الجرار - أنور الباز / ط ٢ / ١٩٩٨ م.
- ١١٤ مختار الصحاح / محمد بن أبي بكر الرازي / مؤسسة علوم القرآن / بيروت / ١٤٠٦ هـ.
- ١١٥ مختصر إتحاف السادة المهرة / الإمام أحمد بن أبي بكر إسماعيل البوصيري / ت: سيد كسروي حسن / دار الكتب العلمية - بيروت / الطبعة الأولى - ١٤١٧ هـ.
- ١١٦ مختصر الشماثل الحميدة / الإمام الرملي / اختصار وتحقيق: محمد ناصر الدين الألباني / مكتبة المعارف / الرياض / ط ٣ / ١٤١٠ هـ.

١١٧. مختصر شرح العقيدة الطحاوية / ابن أبي العز الدمشقي / إحصار / تحقيق: الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / دار النير / بغداد / الطبعة الأولى / ١٩٦٩م.
١١٨. مختصر منهاج القاصدين / ابن قدامة المقدسي / تخریج وتحقيق: عبد القادر الأرناؤوط / شعب الأرناؤوط / دار الهجرة / بيروت / ١٩٨٩م. مع طبعة مكتب الشرق الجديد / بغداد / بتحقيق: علي حسن عبد الحميد / ١٩٩٠م.
١١٩. مدارج السالكين / ابن القيم الجوزي / دار الكتب العلمية / بيروت / ط ٢ / ١٤٠٨هـ.
١٢٠. المدخل إلى السنن الكبرى / أحمد ابن الحسين الهقي / ت: د. محمد ضياء الرحمن / دار الخلفاء / الكويت / ط ١.
١٢١. المستدرك على الصحيحين / الإمام الحافظ أبي عبد الله الحاكم النيسابوري / دائرة المعارف النظامية / الهند / الطبعة الأولى / ١٣٤١هـ مع الطبعة الجديدة بتحقيق: عبد السلام بن محمد علوش / دار المعرفة / بيروت / الطبعة الأولى / ١٤١٨هـ.
١٢٢. المسند / أحمد بن حنبل الشيباني / بتحقيق: الشيخ أحمد محمد شاكر / الطبعة الثالثة / ١٩٧٤م / دائرة المعارف / مصر.
١٢٣. المسند / أحمد بن حنبل الشيباني / تحقيق: شعب الأرناؤوط / عادل مرشد / إبراهيم الزبي / بيروت / مؤسسة الرسالة / ط ١ / ١٩٩٤م.
١٢٤. مسند أبي يعلى الموصلي / الحافظ أحمد بن علي بن المنى / تحقيق / حسين سليم أسد / دار المأمون / دمشق / الطبعة الأولى / ١٩٨٤م.
١٢٥. مسند أحمد بن حنبل / الإمام أحمد بن حنبل الشيباني / تصحيح: محمد زهري الفهراري / طبعة دار الفكر / بيروت / الطبعة الثانية / ١٣٩٨هـ.
١٢٦. مسند البزار ((كشف الاستار عن زوائد البزار)) / نوالدين علي بن أبي بكر الهيمسي / تحقيق: حبيب الرحمن الأعظمي / مؤسسة الرسالة / ١٩٧٩م.
١٢٧. مسند الصحابة ((المعروف بمسند الروماني)) / الحافظ أبو بكر محمد هارون الروماني الطبري / ت: صلاح محمد عويظة / دار الكتب العلمية / بيروت / الطبعة الأولى / ١٩٩٧م.
١٢٨. مسند الطيالسي / الإمام أبي داود الطيالسي / تحقيق: عبد الرحمن البنا الساعتي / المكتبة الإسلامية / بيروت / الطبعة الثانية / ١٤٠٠هـ.

- ١٢٩ مشكاة المصابيح / الخطيب التبريزي / تحقيق: الشيخ محمد ناصر الدين الألباني / المكتب الإسلامي / بيروت / الطبعة الأولى / ١٩٦١م.
- ١٣٠ مشكل الآثار / الإمام أبي جعفر الطحاوي / تصحيح: محمد عبد السلام شاهين / الطبعة الأولى / ١٩٩٥م / دار الكتب العلمية / بيروت.
- ١٣١ المصنف / الحافظ أبي بكر عبد الرزاق بن همام / تحقيق: حبيب الرحمن الأعظمي / المكتب الإسلامي / بيروت / الطبعة الثانية / ١٩٨٣م.
- ١٣٢ المصنف في الأحاديث والآثار / الحافظ أبي بكر بن أبي شيبة / تحقيق: عبد الحاق الأفغاني / الدار السلفية / الهند / ١٩٧٩م.
- ١٣٣ الطالب العالية بزوائد المسانيد الثمانية / الحافظ أحمد بن علي بن حجر العسقلاني / ت: غنيم بن عباس / ياسر بن إبراهيم / الطبعة الأولى / ١٩٩٧م / دار الوطن / الرياض.
- ١٣٤ المعجم الأوسط / الحافظ أبي القاسم سليمان بن أحمد الطبراني / تحقيق: محمد الطحان / مكتبة المعارف / الرياض.
- ١٣٥ المعجم الكبير / الحافظ أبي القاسم سليمان بن أحمد الطبراني / تحقيق: حدي عبد المجيد السلفي / مكتبة الزهراء / الموصل / الطبعة الثانية / ١٩٨٥م.
- ١٣٦ المفتي عن حل الأسفار في الأسفار / الحافظ عبد الرحيم بن الحسين العراقي / مطبوع بهامش ((أحباء علوم الدين)) طبعة ١٩٣٩م.
- ١٣٧ مفردات ألفاظ القرآن ، العلامة الراغب الأصبهاني / ت: صفوان عدنان داودي / دار القلم / بيروت / الطبعة الأولى / ١٩٩٦م.
- ١٣٨ المقاصد الحسنة / الإمام شمس الدين محمد بن عبد الرحمن السخاوي / تعليق: عبد الله بن محمد الصديق الغماري / دار الكتب العلمية / بيروت / الطبعة الأولى / ١٩٨٧م.
- ١٣٩ موسوعة أطراف الحديث النبوي الشريف / أعداد: محمد سعيد بن يسوي زغلول / دار الكتب العلمية / بيروت.
- ١٤٠ ميزان الاعتدال في نقد الرجال / الحافظ شمس الدين محمد أحمد الذهبي / ت: علي محمد الجاوي / مطبعة الحلبي / القاهرة / ١٩٦٣م.
- ١٤١ نضرة النعيم / إعداد مجموعة من المختصين / دار الوسيلة / جدة / ط / ١٤١٨ هـ.
- ١٤٢ النهاية في غريب الحديث والأثر / الإمام محمد الدين أبي العادات ابن الأثير / تحقيق: ظاهر أحمد الزاوي / محمود محمد الطناحي / دار الفكر / بيروت / ١٩٧٩م.

۷۲	۱۹- نارامگرتن لمكانك نلاوه و نه جوونه ناو	۲۵
۷۵	۲۰- نارامگرتن لسمر گمران بعدوى زانستدا	۳۶
۷۷	۲۱- نارامگرتن لسمر نالزوى دراوسى	۳۷
۷۹	سودهكانى نارامگرتن	۳۸
۷۹	۱- نارامگران پاداشتى همره گمورهان بۇ دستمبهره	۳۹
۸۰	۲- نارامگران دهگمن به پله و پايمى سمرگموتووان و پژگار بووان	۴۰
۸۲	۳- نارامگران دهگمن پلمو پايمى پيشمووايان	۴۱
۸۲	۴- نارامگران خوى گمورهان لمگملايه	۴۲
۸۲	۵- نارامگران خلومنى موزدى همره گمورن	۴۳
۸۴	۶- نارامگران يارمىتى خوليان بۇ مسؤگمره	۴۴
۸۵	۷- نارامگران سمرگموتنيان بۇ دسته بمر ومسؤگمره	۴۵
۸۶	۸- نارامگران پاريزراون لمپيلان و فېلى دوژمنانيان	۴۶
۸۶	۹- نارامگران فرېشتمكان سلاويان لى دهگمن لمبهمشتدا	۴۷
۸۷	۱۰- نارامگران بشمرؤز و نمجاسنكى زؤر جاك و جوان و بىلكام جوله پئينه	۴۸
۹۲	۱۱- نارامگران ليخوشبووان و پاداشتى گموره چاورپئيانه	۴۹
۹۲	۱۲- نارامگران جىگير و كؤننمهر دهبن	۵۰
۹۴	۱۳- نارامگران دهبنه خوشمويستى خوى گموره	۵۱
۹۵	۱۴- نارامگرتن هؤگاره بۇ بدمست هيئانى رموشتته بمرزكان	۵۲
۹۷	۱۵- نارامگرتن هؤگريته بؤسود و مرگرتن له فورتنى بيرؤز و بىندو لمؤزگاريمكتى	۵۳
۱۰۰	۱۶- نارامگرتن نيوى باومره	۵۴
۱۰۲	۱۷- نارامگرتن دعت كمپمېنته پلهى چاگرتن بىمنده	۵۵
۱۰۲	۱۸- نارامگرتن دهبنته هوى تيانه جووان و زهرى نىگرينت له دونيا و قياستدا	۵۶
۱۰۴	۱۹- نارامگران گرؤهيكى بهختيارو كامىرانن	۵۷
۱۰۵	۲۰- نارامگرتن بسوونى يىكى توند و پتموى همبه به بلمكانى نىسلاموه	۵۸
۱۰۷	۲۱- نارامگرتن له سيفاته جوانمكاني خوى پىروهرنگاره	۵۹
۱۰۸	۲۲- نارامگرتن هؤگريته بۇ جووانه ناو بىهمشتوه	۵۰

۵۱	۲۳- نارامگرتن رېنگه يو مروځ روونك دهكاتمه له گشت كارمكانيډا	۱۱۰
۵۲	۲۴- نارامگرتن ملكهجي دروست دهكات يو خواي گهوره	۱۱۱
۵۳	۲۵- نارامگرتن نازايمني وله مروځدا دروست دهكات	۱۱۱
۵۴	۲۶- نارامگرتن شامزايي له نايغلا وپه خشندي... دروست دهكات له مروځدا	۱۱۲
۵۵	۲۷- نارامگرتن هوكاريكه يو بمردهوامي به خشنديي خوا	۱۱۵
۵۶	۲۸- نارامگرتن هوكاريكه يو به دصت هينلي به ختموږي دونيا و قيامت	۱۱۵
۵۷	۲۹- نارامگرتن له رموشي پيغمبرميران و پياو چاكانه	۱۱۷
۵۸	۳۰- نارامگرتن چه ندين سوود و فانيدهي تري همه	۱۱۷
۵۹	۳۱- كومه نيك فهرمووده يوون خوش و بوندلاري سملفي صالح و پياوچاكان دبرياري نمو سودانهي كه دهسته بهر دهبيت يو نارامگران	۱۲۸
۶۰	نمو شتاي يارمه تيت دمدات له سمر بهر دپيښاني نارامگرتن	۱۲۲
۶۱	۱- ناسيني خواي پرموهرنگار و باوږيوون به قمز او قمدور	۱۲۲
۶۲	۲- دلنيابوون به پاداشتي گهوره و جوان	۱۲۳
۶۳	۳- دلنيا بوون له هاتني خير و خوشي و چاوږواني كردن له دواي نارهمتي و ناخوتي	۱۲۴
۶۴	۴- داوي يارمه تي له خواي گهوره و پشت به ستن به خواي مېرمان	۱۲۵
۶۵	۵- بهند و مرگرتن له نارامگرتن و بهيچوك زمني كيشهكان	۱۲۶
۶۶	۶- نزاو پارانه وه	۱۲۷
۶۷	۷- بهناسان گرتني به لاو موسيبت	۱۳۱
۶۸	۸- پتيويسته مروځ بزنييت كاتيک به لاو موسيبت دېت له لايعن خواي گهوره به منندازي نارامگرتني كسمهكان دصيت	۱۳۳
۶۹	۹- زور پوژو گرتن راهينه له سمر نارامگرتن	۱۳۴
۷۰	۱۰- خوراهينان له سمر نارامگرتن	۱۳۵
۷۱	۱۱- پاريزگاري كردن له نويزه فهرزفكان و سونه تمكان	۱۳۶
۷۲	۱۲- ترس و پرموشي بوون و دونيا نهويستن و چاوږواني كردني مردن نارامگرتن له مروځدا دروست دهكات	۱۳۸
۷۳	سمر چاوهكان	۱۳۹